

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง
อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

นายรัชชัย ชาติดี

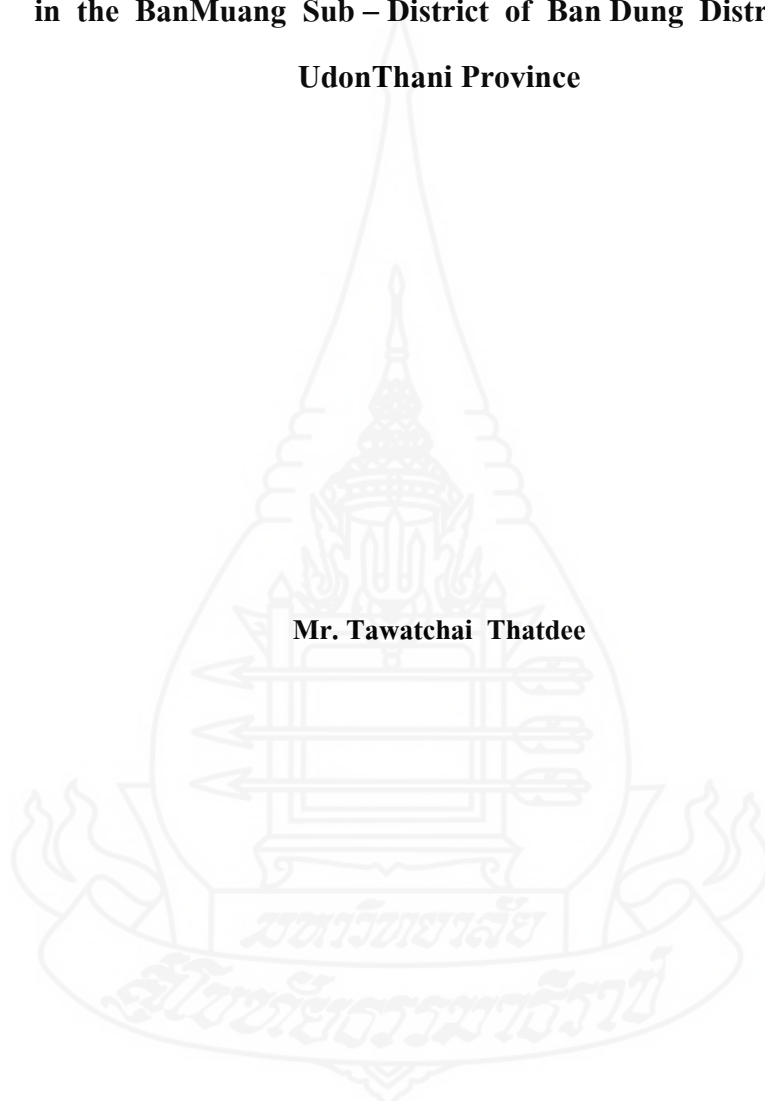

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2555

**The Traditional Festival for ChaopuSrisuttho of NoenMueang Village
in the BanMuang Sub – District of Ban Dung District in
UdonThani Province**

Mr. Tawatchai Thatdee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Thai Studies

School of Liberal Arts

Sukhothai Thammathirat Open University

2012

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง
อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ชื่อและนามสกุล นายรัชชัย ธาคดี

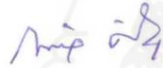
แขนงวิชา ไทยคดีศึกษา

สาขาวิชา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล
2. รองศาสตราจารย์ เรือเอกหญิงปรีชา หิรัญประดิษฐ์

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กังวล คัชขิมา)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ เรือเอกหญิงปรีชา หิรัญประดิษฐ์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง
อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัย นายธวัชชัย ธาตุดี รหัสนักศึกษา 2511000412 ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล

(2) รองศาสตราจารย์ เรือเอกหญิงปรีชา หิรัญประดิษฐ์ ปริญญา 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี และ (2) พิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้าน ผู้รู้ ผู้อาวุโส พระภิกษุ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ผู้ร่วมพิธีกรรม และชาวบ้าน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า (1) ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ กำหนดจัดขึ้นในวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ชาวบ้านเรียกประเพณีนี้ว่าประเพณีทำบุญเดือนหก เป็นการบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ณ ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณป่าคำชะโนด ชาวบ้านโนนเมืองจะมาร่วมทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว งานประเพณีดังกล่าวจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพนับถือศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ จรรโลงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างความรักความสามัคคีในชุมชน การจัดงานในประเพณีเริ่มจากการถวายภัตตาหารเช้าและเพลแก่ภิกษุสามเณร จากนั้นจึงมีพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ การรำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ การแก้บน และการจุดบั้งไฟถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ ประเพณีดังกล่าวเป็นประเพณีของชุมชนที่สืบทอดกันมานาน เกิดจากความศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งหมายถึงพญาสุทโธนาคราช (2) พิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่ชาวบ้านโนนเมืองปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้ ได้แก่ พิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชาวบ้านและพิธีแก้บน จัดขึ้นหลังจากเสร็จพิธีการบวงสรวง โดยชาวบ้านจะแก้บนด้วย การถวายเครื่องสักการะ การบวช การฉายภาพยนตร์ หรือการแสดงหมอลำ

คำสำคัญ เจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่น

Thesis title: The Traditional Festival for Chaopu Srisuttho of Non Mueang Village in the Ban Muang Sub-District of Ban Dung District in Udon Thani Province

Researcher: Mr. Tawatchai Thatdee; **ID:** 2511000412; **Degree:** Master of Arts (Thai Studies); **Thesis advisors:** (1) Dr. Somkiat Wattanaphongsakul, Assistant Professor; (2) Lt. Preeya Hiranpradit, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The purpose of this research was to study the tradition and the rites of traditional festival for Chaopu Srisuttho of Non Mueang Village in the Ban Muang Sub-District of Ban Dung District in Udon Thani Province.

Qualitative method, unstructured interviews, participant and non-participant observation were used in this research. Information was collected from the chief of the village, village scholars, village elders, monks, the leaders of ceremonies, ritual participants, and village general villagers.

The results of this research showed that (1) the traditional festival for Chaopu Srisuttho of Non Mueang Village is held on the fifteenth day of the waxing moon in the sixth month. It is the tradition that the villagers call it the tradition of the sixth month. Worship is at the shrine of Chaopu Srisuttho located in Khamchanot, which represents Chaopu Srisuttho. Non Mueang Villagers come together praying for the prosperity of themselves and their families. The purpose of the festival for Chaopu Srisuttho is to show respect and faith in Chaopu Srisuttho, to sustain religion and local culture, and to encourage love and unity in the community. The worship is started by offering food to the monks and novices in the morning and before lunch. Then, the festival for Chaopu Srisuttho: a dancing show for Chaopu Srisuttho, making votive offerings, and lighting the rocket Bang Fai to present to Chaopu Srisuttho all take place. This tradition has been carried out by the local community for a long time, and it originates in the faith in Chaopu Srisuttho who is Payanakkarat, or in appearance Payanak. (2) The festival rites for Chaopu Srisuttho of the Non Mueang villagers, which continue up to the present, comprise worship of Chaopu Srisuttho to assure glory for the villagers, and making votive offerings after finishing the ritual worship. The villagers may make votive offerings, hold a service and an ordination, show films, and hold a local dancing show.

Keywords: Chaopu Srisuttho, Non Mueang Village, Tradition and Local Rite

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล และรองศาสตราจารย์ เรือเอกหญิงปรีญา หิรัญประดิษฐ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์และขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ชัชมา ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ในสาขาวิชาไทยคดีศึกษาผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณคุณวิเชียร แสนสุข ผู้ใหญ่บ้านโนนเมือง และหลวงปู่เพ็ง ชันติโต ที่ได้กรุณาให้ทั้งข้อมูลคำแนะนำอีกทั้งอำนวยความสะดวกเป็นธุระให้ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลภาคสนาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และคณาจารย์ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

ธวัชชัย ชาติดี

พฤษภาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	2
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย.....	4
วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
บทที่ 2 ภูมิหลังของบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี.....	15
ภูมิหลังของอุดรธานี.....	15
ความหมายของคำว่าอุดรธานี.....	15
ประวัติความเป็นมา.....	16
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	17
ขนบธรรมเนียมและประเพณี.....	17
ภูมิหลังของบ้านโนนเมือง.....	18
ความหมายของบ้านโนนเมือง.....	18
ที่มาของชื่อโนนเมือง.....	18
ประวัติความเป็นมา.....	19
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	19
สภาพทางภูมิศาสตร์.....	20
ลักษณะภูมิอากาศ.....	20
การปกครอง.....	20
วิถีชีวิตของชาวบ้านโนนเมือง.....	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วัดศรีสุทโธ.....	22
บทที่ 3 ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	25
ความเป็นมาของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	25
ประวัติเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	25
ประวัติหลวงปู่คำตา สิริสุทโธ.....	29
ที่มาของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	35
ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	35
วัน เวลา และ สถานที่ ในการจัดประเพณี.....	36
จุดประสงค์ของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	38
สาระสำคัญของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	40
ขั้นตอนในการจัดประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	41
คุณค่าของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	46
แนวคิดและความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	51
บทที่ 4 พิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง	
ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี.....	54
พิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	54
ความสำคัญของพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	54
อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	54
ผู้เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรม.....	57
ขั้นตอนในพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	58
บทสวดในพิธี.....	61
พิธีแก้บน.....	73
ความสำคัญของพิธีแก้บนเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	73
ประเภทการแก้บนในพิธีแก้บนเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	74
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผลการวิจัย.....	81

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	87
ก รูปภาพ.....	88
ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูล.....	101
ค แบบสัมภาษณ์.....	105
ประวัติผู้วิจัย.....	107

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 บริเวณภายนอกวัดศรีสุทโธ.....	24
ภาพที่ 2.2 บริเวณภายในวัดศรีสุทโธ.....	24
ภาพที่ 3.1 เจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	36
ภาพที่ 3.2 สถานที่วางเครื่องบวงสรวง.....	37
ภาพที่ 3.3 แผนผังการจัดสถานที่ประกอบพิธีกรรมประเพณี การบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ วัดศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี.....	38
ภาพที่ 3.4 การจัดตั้งสถานที่และวางเครื่องบวงสรวง.....	42
ภาพที่ 3.5 แผนผังการจัดสถานที่ต่างๆในพิธีกรรมประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	44
ภาพที่ 4.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	55
ภาพที่ 4.2 บายศรีที่ใช้ในพิธีบวงสรวง.....	56
ภาพที่ 4.3 เครื่องบวงสรวงที่ชาวบ้านนำมาร่วมพิธี.....	57
ภาพที่ 4.4 นักปฏิบัติธรรมหรือผู้ทรงศีลผู้ทำพิธี.....	59
ภาพที่ 4.5 เครื่องบวงสรวง.....	60
ภาพที่ 4.6 เครื่องบวงสรวง.....	61
ภาพที่ 4.7 ผู้ทรงศีลทำพิธีอัญเชิญเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	62
ภาพที่ 4.8 ผู้ทรงศีลสวดบวงสรวงสักการะ สรรเสริญเจ้าปู่ศรีสุทโธ เทวดาและ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย.....	68
ภาพที่ 4.9 หลังเสร็จพิธีผู้ทรงศีลรดน้ำมนต์ให้แก่ผู้ร่วมพิธี.....	69
ภาพที่ 4.10 การรำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	70
ภาพที่ 4.11 เครื่องบวงสรวงที่ชาวบ้านนำมาสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	71
ภาพที่ 4.12 ชาวบ้านร่วมพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	71
ภาพที่ 4.13 การฉายภาพยนตร์บวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	72
ภาพที่ 4.14 ชาวบ้านที่ร่วมพิธีอธิฐานขอพรจากเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	75
ภาพที่ 4.15 การจุดบั้งไฟบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ.....	75

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน มีประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาของคนในท้องถิ่นตั้งแต่สมัยโบราณหลายประเพณีโดยมีกำหนดแบบแผนการทำบุญประเพณีหลักๆ ในแต่ละเดือนเรียกว่า ฮีตสิบสอง ซึ่งมีทั้งความเชื่อผี ความเชื่อพุทธศาสนา เช่น ฮีตที่หก บุญบั้งไฟ ซึ่งเป็นประเพณีการขอฝนเพื่อที่ชาวบ้านจะได้ทำไร่ทำนาทำการเกษตรกรรมให้ได้ผลผลิตดี ประเพณีบุญบั้งไฟ มีแนวคิดมาจากความเชื่อที่ว่า การจุดบั้งไฟขึ้นไปถวายพญาแถน ซึ่งเป็นผีฟ้าองค์สำคัญตามความเชื่อของชาวอีสานเพื่อให้พญาแถนพึงพอใจ แล้วบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เมื่อฝนตกแล้ว ชาวไร่ ชาวนา ก็จะมีน้ำใช้ในการเพาะปลูกต่อไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การจัดประเพณีบุญบั้งไฟเป็นประเพณีที่มีแนวคิดมาจากความเชื่อเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวอีสาน (สุริยา สมุทคุปดี และ พัฒนา กิตติอาษา 2533 : 7) แนวคิดของ (ฉลาดชาย รมิตานนท์ 2527: 32-33) แสดงทรรศนะไว้ว่า การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของมนุษย์มีความหลากหลาย ทั้งในด้านอำนาจและความเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์รวมทั้งความพยายามที่จะสร้างวิถีทางต่างๆ ที่มนุษย์คาดว่าจะสร้างความสัมพันธ์กับอำนาจและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเชื่อถือได้ จากแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าการประกอบอาชีพ หรือกระทำกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ จึงมีผีหรือเทวดาหรือวิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืออำนาจที่อยู่เหนือมนุษย์ หรือเหนือธรรมชาติ เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์อยู่เสมอๆ ประกอบกับในสังคมระดับชาวบ้านของภาคอีสานซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เป็นศาสนาหลักของชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมี การนับถือผีหรือเชื่อถือในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ควบคู่ไปด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้พุทธศาสนาที่ประชาชนในภาคอีสานซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไร่ ชาวนา นับถือและปฏิบัติอยู่นั้น มีลักษณะเป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน คือเป็นการนับถือศาสนาพุทธที่มีความเชื่อในการเชื่อถือในเรื่องภูตผี เทวดา ตลอดจนอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผสมผสานสอดแทรกอยู่ด้วยและบางครั้งยังมีความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ปรับเปลี่ยนอยู่อีกส่วนหนึ่งด้วย คติความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ได้ผสมผสานเข้ากับพุทธศาสนาได้อย่างกลมกลืน และได้มีการแสดงออกในลักษณะของการประกอบพิธีกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม (ฉลาดชาย รมิตานนท์ 2533 : 249-521)

ประเพณีของชาวอีสานมีประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ยังเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านอย่างมั่นคง ส่วนประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิมที่ยึดมั่นอยู่กับผี ผีนาง เทวดา และอำนาจในสิ่งเหนือธรรมชาติ ยังอยู่ในระดับปานกลาง เช่นการเลี้ยงผีบรรพบุรุษยังคงพบเห็นอยู่ทั่วไปในภาคอีสาน (ไพฑูริย์ มิกุล 2528 : 90-97) พิธีกรรม มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ และพิธีกรรมต้องมีความเชื่อเป็นพื้นฐานของการกระทำไม่ว่าจะเป็นความเชื่อต่อสิ่งใด พิธีกรรมในประเทศไทยมีอยู่ 2 ประเภท คือ พิธีกรรมส่วนรวม มีแบบแผนการกระทำคล้ายคลึงกันทั้งประเทศ กับ พิธีกรรมจำเพาะถิ่น มีแบบแผนการกระทำเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นใดถิ่นหนึ่ง แต่องค์ประกอบของ พิธีกรรมทั้งสองประเภทจะเหมือนกัน คือ มีความเชื่อเป็นรากฐานการกระทำ มีผู้ประกอบพิธี อุปกรณ์ในพิธี วิธีดำเนินการ และผู้ร่วมพิธี (จารุวรรณ ธรรมวัตร 2530 : 190-192) ในจังหวัดอุดรธานี มีประเพณีสำคัญที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจากอดีตหลายประเพณี ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็มีการปฏิบัติเป็น ประจำตามแต่ความเชื่อของคนในท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นประเพณีที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ในการดำรงอยู่ตามหลักพระพุทธศาสนา

สำหรับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอ บ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีการปฏิบัติและมีความเชื่อสืบทอดกันมาช้านาน ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธเป็นพญานาค ซึ่งเกี่ยวพันกับตำนานพญานาคพุทธศาสนา และวิถีชีวิตของชาวบ้านท้องถิ่น ปัจจุบันได้มีประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ 1 ครั้ง ต่อปี คือวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ของทุกปี อีกทั้งน้ำที่บ่อคำชะโนดนี้ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์และถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัด อุดรธานี เมื่อคราวที่จัดงานพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง เมื่อวันที่เสาร์ที่ 5 ธันวาคม 2530 น้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ “คำชะโนด” ได้รับเลือกไปร่วมงานพระราชพิธีดังกล่าว ประเพณีการบวงสรวงนี้ มีประชาชน ทั้งนอกพื้นที่และใน จังหวัดอุดรธานี ให้ความสนใจเชื่อถือและศรัทธาเข้าร่วมชมพิธีการบวงสรวงดังกล่าวเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่มีการศึกษาประเพณีการบวงสรวงนี้อย่างเป็นงานวิชาการ และ พิธีกรรมนี้สำคัญต่อชุมชนแห่งนี้มาก เพราะชาวบ้านท้องถิ่นมีความเชื่อและศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ และจะปฏิบัติพิธีกรรมการบวงสรวงนี้เป็นประเพณีทุกปี

เหตุที่ชาวบ้านโนนเมืองเลือกป่าคำชะโนดเป็นสถานที่จัดงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธก็เนื่องจากว่าสถานที่แห่งนี้ถูกระเบิดไว้ในตำนานว่าเป็นที่ขึ้นลงของพญาคูสุทโธ นาคราช และชาวบ้านเชื่อว่าป่าคำชะโนดเป็นเมืองบาดาลที่เจ้าปู่ศรีสุทโธปกครองอยู่และเป็นที่ตั้ง สถิตของเหล่าวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และที่ชาวบ้านโนนเมืองเลือกพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธก็เพราะชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อได้กระทำพิธีกรรมนี้แล้วเจ้าปู่ศรีสุทโธจะคลบบันดาล

ให้หมู่บ้านและชาวบ้านมีความสงบสุขร่มเย็น ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล มีความสุขความเจริญตลอดปี เป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว

การประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ก็เป็นการประกอบพิธีกรรมที่แฝงไว้ด้วยความเชื่อที่เกี่ยวกับความเชื่อในพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภูติ ผี เทวดา ตลอดจนความเชื่อที่เกี่ยวกับพญานาค จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงประวัติความเป็นมาองค์ประกอบ ขั้นตอน วิธีการ สัญลักษณ์ต่างๆ ในพิธีกรรมนี้ รวมทั้งศึกษาพิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดความรู้ใหม่แล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่บ้านโนนเมือง ของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2.2 เพื่อศึกษาพิธีกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่บ้านโนนเมือง ของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาในพื้นที่หมู่บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

3.2 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลภาคสนามตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2554 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2555 เพื่อสามารถลงพื้นที่เก็บข้อมูลได้ 2 ปี

3.3 ด้านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

3.3.1 ผู้ปฏิบัติพิธี ผู้ประกอบพิธี ผู้นำชุมชน คนจัดเตรียมงานและสถานที่ จำนวน 11 คน จำแนกเป็น ผู้นำในการประกอบพิธี 1 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ผู้จัดเตรียมงาน 4 คน ผู้จัดเตรียมสถานที่ 4 คน

3.3.2 ผู้ร่วมพิธีเป็นคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 20 คน จำแนกเป็นชาย 10 คน หญิง 10 คนอายุ 30 ถึง 50 ปี

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ หมายถึง การประกอบพิธีกรรมของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธซึ่งจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี

4.2 คำชะโนด หมายถึง แหล่งที่มีน้ำใต้ดินซับซึมอยู่ตลอดปี

4.3 ป่าคำชะโนด หมายถึง สถานที่จัดงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

5. ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย

5.1 ได้รับทราบประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

5.2 ได้รับทราบองค์ประกอบ ขั้นตอน และการประกอบพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

6. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

6.1 การรวบรวมข้อมูล

6.1.1 แหล่งข้อมูลเอกสารที่รวบรวมจากแหล่งต่างๆ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

6.1.2 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

1) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (ดูรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ภาคผนวก)

2) การสังเกต ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

6.3 นำเสนอรายงานผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ในหัวข้อนี้ผู้วิจัย จะแบ่งหัวข้อนำเสนอเป็น 3 ประเด็น คือ

- 1) เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรม
- 2) เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อ
- 3) เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรม ชาวอีสาน

7.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรม

7.1.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรม

1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรม

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน และ นิพนธ์ อินสิน (2530) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีไว้ในหนังสือภาษาวัฒนธรรม สรุปได้ว่า ประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมเดียวกันว่าถูกต้อง ดีงาม และบุคคลในสังคมนั้นก็ร่วมกระทำ และปฏิบัติ โดยมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง มีการสืบทอดโดยการเรียนรู้ไปเรื่อยๆ และมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของคนในสังคมนั้น

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2533) ได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาประเพณีไว้ในเอกสารวรรณคดีเกี่ยวกับขนบประเพณี ได้รวบรวมการจัดประเภทของประเพณีไว้ซึ่ง สรุปได้ว่า

1. แบ่งตามฐานะของบุคคลผู้ประกอบพิธีแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 ประเพณีของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีฉัตรมงคล ตลอดจนรัฐพิธีต่างๆ ที่รัฐบาลจัดถวายพระมหากษัตริย์เนื่องในวโรกาสต่างๆ

1.2 ประเพณีของราษฎรซึ่งเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัวและที่เกี่ยวกับส่วนรวมอันเนื่องด้วยเทศกาลต่างๆ เช่น การบวช การทำบุญขึ้นบ้านใหม่และเทศกาลเข้าพรรษา

2. แบ่งตามลักษณะของบุคคลผู้ประกอบพิธี แบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

2.1 ประเพณีส่วนบุคคล หมายถึงประเพณีที่ถือปฏิบัติกันเฉพาะภายในครอบครัว เช่น ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการทำศพ และประเพณีการขึ้นบ้านใหม่

2.2 ประเพณีส่วนชุมชน หมายถึงประเพณีที่ถือปฏิบัติกันของคนทั่วไปในชุมชน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทอดกฐิน และประเพณีทอดผ้าป่า

2.3 ประเพณีส่วนของรัฐบาล หมายถึงประเพณีที่ทางราชการจัดขึ้นเกี่ยวกับราชพิธีและรัฐพิธีต่างๆ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาและพระราชพิธีฉัตรมงคล

คณัฏ ไชยโยธา (2546) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันไว้ในหนังสือ สังคมวัฒนธรรมและประเพณีไทย สรุปได้ว่า สภาพทางภูมิศาสตร์ลักษณะภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น มีความแตกต่างกันทำให้คนในสังคมนั้นๆ มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันและส่งผลให้วัฒนธรรมแตกต่างกันด้วยเพราะวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของคน คนในส่วนรวมของสังคมคิดเห็นอย่างไร รู้สึกอย่างไร และมีความเชื่ออย่างไร ก็แสดงออกให้เห็นในประเพณีที่คนในส่วนรวมสร้างขึ้น แล้วถ่ายทอดไว้ให้แก่นักการเพิ่มเติมสร้างสิ่งใหม่ และปรับปรุงสิ่งเก่าให้เข้ากันได้ เช่น เรื่อง ภาษา ประเพณี กิจกรรมการงาน การเล่น ศาสนา ดังนั้น ความเป็นมาของประเพณีจึงเกิดจากสภาพสังคม ธรรมชาติ ทัศนคติค่านิยม เอกลักษณะ และความเชื่อของคนในสังคมต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุต่างๆ

2) งานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรม

รัชนิกร เศรษฐโชติ (2532) ได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาประเพณีไว้ในเอกสารโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย ได้ให้ความหมายประเพณีสรุปได้ว่า ประเพณี คือ ความประพฤตินิสัยที่สืบทอดกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากการเอาอย่างผู้อื่นที่อยู่รอบๆ ตน หากกล่าวถึงประเพณีไทยก็หมายถึง นิสัยสังคมของคนไทยซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาแต่ดั้งเดิมและมองเห็นได้ในทุกภาคของสังคมไทย

7.2 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อ

7.2.1 เอกสารเกี่ยวกับความเชื่อ

1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความเชื่อ

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2522) ได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาความเชื่อไว้ในเอกสาร ความเชื่อคติชาวบ้านอันดับ 5 ได้ให้ความหมายของความเชื่อ สรุปได้ว่า ความเชื่อเกิดขึ้นเพราะความกลัว และความไม่รู้เมื่อมนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้ และทำความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ ในโลกมาหลายพันปี และเชื่อว่ามิอำนาจลึกลับ บันดาลให้เกิดผลดี ผลร้าย จึงกลัวอำนาจลึกลับนั้นก็จะกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อมิให้ถูกลงโทษ

2) งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อ

วีรยุทธ ไชยเพชร (2542) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางพี่น้อง จังหวัดมุกดาหาร โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูล

ภาคสนามด้วยการใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายและเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของพิธีกรรม พบว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมนั้น นางทรงเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุด ชาว mukdahan เชื่อว่าเป็นร่างทรงของเจ้าแม่สองนางพี่น้อง สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อกลางติดต่อกับเจ้าแม่สองนางพี่น้องได้ ระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรม ปรากฏว่าพิธีกรรมส่วนบุคคลไม่สามารถกำหนดเวลาได้แน่นอนสามารถทำได้ตลอดปี สำหรับพิธีกรรมส่วนชุมชนสามารถกำหนดเวลาได้แน่นอน สถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางพี่น้องจังหวัดมุกดาหารมีแห่งเดียว คือ ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้องจังหวัดมุกดาหาร วัสดุอุปกรณ์สิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมมีดอกไม้ รูปเทียน และเป็นสิ่งของที่กำหนดให้ใช้ได้ทุกพิธีกรรม ส่วนวัสดุสิ่งของอย่างอื่นขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของพิธีกรรมนั้นๆ ลำดับขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ พิธีกรรมที่มีลำดับขั้นตอนไม่ซับซ้อน พิธีกรรมที่มีลำดับขั้นตอนซับซ้อน

ด้านคติความเชื่อที่มีต่อเจ้าแม่สองนางพี่น้องจังหวัดมุกดาหาร พบว่า คติความเชื่อด้านการประกอบพิธีกรรมทั้งหมด เป็นคติความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีมากที่สุด ผสมกลมกลืนกับความเชื่อทางศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ ชาวจังหวัดมุกดาหารมีความเชื่อว่าเจ้าแม่สองนางพี่น้องเป็นผีที่มีอำนาจสูงสุดในจังหวัดมุกดาหาร เป็นเจ้าผีผู้ปกครองคุ้มครองบ้านเมือง และมีฐานะเทียบเท่ากับเทพชั้นสูง

เพ็ญศรี วงษ์ไชยา (2540) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องประเพณีตรุษไทภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกต ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ประเพณีตรุษไทภูผาม่าน เป็นประเพณีที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นที่มีชีวิตผ่านพื้นอุปสรรคต่างๆ ในปีเก่าที่ผ่านมา และการเฉลิมฉลองต้อนรับปีใหม่ โดยการนับปีทางจันทรคติ บุตรหลานได้มีโอกาสขอขมาและขอพรจากญาติผู้ใหญ่ และได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นการทำบุญเพื่อที่บ้านเมืองประสบแต่โชคดี ไม่มีภัยพิบัติต่างๆ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่และบ้านเมือง เป็นประเพณีที่สอนให้คนมีสัมมาคารวะนอกจากนี้ยังมีการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะกัน

องค์ประกอบและขั้นตอนของประเพณีตรุษไทภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน พบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบคือ บุคคล วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และวันเวลา บุคคล ผู้ร่วมพิธีกรรมที่สำคัญ ได้แก่พระสงฆ์ มรรคทายก ชาวบ้านที่เข้าร่วมในพิธีกรรมและข้าราชการ พ่อค้า คหบดี วัสดุอุปกรณ์ ที่สำคัญได้แก่ อาหารคาวหวาน น้ำเต้า ข้าวห่อ กระทงเก้าห้อง ดอกไม้ รูปเทียน ด้านสายสิญจน์ตุ้งหรือธง และเครื่องไทยทาน ซึ่งประกอบไปด้วย ข้าวสาร พริก เกลือ หอม

กระเทียม ข้าวตอก และข้าวเรียงเม็ด สถานที่ในการประกอบพิธีกรรมใช้ศาลาการเปรียญที่วัดประจำหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน และการแข่งขันกีฬา วันเวลาที่ประกอบพิธีกรรม กำหนดวันแรม 15 ค่ำ เดือน 4 ของทุกปี ส่วนลำดับขั้นตอนของประเพณีตรุษไทยภูผาม่านพบว่ามีขั้นตอนเตรียมการ ซึ่งจะจัดเตรียม อาหารคาว-หวาน บางชนิด ปักตุง หรือธงจัดเตรียมที่สำหรับวางน้ำเต้า ข้าวห่อในวัน แรม 14 ค่ำ เดือน 4 ขึ้นดำเนินการจะเริ่มพิธีทางศาสนาโดย ทำบุญตักบาตร อุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สวดกระทงเก้าห้อง สวดขวัญพระสงฆ์สามเณร และขอขมาพระสงฆ์สามเณร ขอพรจากญาติผู้ใหญ่และผู้อาวุโสที่มาพร้อมทำบุญที่วัด และร่วมรับประทานอาหาร ส่วนตอนเย็นหนุ่มสาว เด็กและวัยกลางคนจะพากันไปขอขมาและขอพรจากผู้มีอาวุโสในหมู่บ้าน และจะพากันไปขอขมาและขอพรจากผู้มีอาวุโสใน หมู่บ้านของตนเอง ในวันขึ้นหนึ่งค่ำเดือนห้า จะเป็นการละเล่นเพื่อการเฉลิมฉลอง

ในด้านบทบาท และคติความเชื่อจากประเพณีตรุษไทยภูผาม่านนี้พบว่า ประเพณีตรุษไทยภูผาม่านมีบทบาทที่สำคัญคือ บทบาทด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจเมื่อถึงประเพณีนี้ชาวบ้านจะหยุดประกอบภารกิจต่างๆ เพื่อเตรียมการและการเข้าร่วมในพิธีกรรมและการละเล่นต่างๆ ทำให้ขาดรายได้ แต่ผู้ที่มีรายได้เพิ่มคือร้านค้าประจำหมู่บ้าน เนื่องจากมีการตี๋มกิน ที่มีปริมาณมาก ด้านสังคม เป็นประเพณีที่สอนให้คนเคารพในระบบอาวุโสสูงกว่า จึงง่ายต่อการปกครองโดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญต่อประเพณีดั้งเดิมของตนเอง และด้านวัฒนธรรมเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานานถึงแม้จะได้รับความเจริญและมีเทคโนโลยีมากมายแต่ชาวไทยภูผาม่านยังคงรักษาวัฒนธรรมการพูด และประเพณีดั้งเดิมไว้ได้อย่างดี ส่วนคติความเชื่อจากประเพณีตรุษไทยภูผาม่านพบว่าเป็นความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมนี้ไปแล้วเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้กับบ้านเมือง หมู่บ้าน และตนเอง ให้ออกพ้นจากอันตรายต่างๆ และให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในปีใหม่ที่即将来临

7.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรม ชาวอีสาน

เอกสารและงานวิจัยทางด้านประเพณีพิธีกรรม ชาวอีสาน มีการศึกษาวิจัยไว้มาก แต่ผู้วิจัยขอนำเสนอเฉพาะเอกสารและงานวิจัยด้านประเพณีพิธีกรรม ชาวอีสาน ที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาวิจัยเรื่องประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

วิจิตรา ขอนยาง (2532) ได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาประเพณีไว้ในงานวิจัยการศึกษา ประเพณีพื้นบ้านจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีภาคอีสานในด้านต่างๆ สรุปได้ว่า

1. ด้านศาสนา ประเพณีบางประการทำให้ผู้ปฏิบัติได้แสดงกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณทั้งที่เสียชีวิตอยู่ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสงบทางใจ มีสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจเป็นผลให้เกิดการปฏิบัติที่ดีตามมา ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติสนับสนุนคำสอนทางพุทธศาสนาที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจเอื้อเฟื้อมีเมตตาต่อมนุษย์

2. ด้านวัฒนธรรม ประเพณีมีส่วนควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้เป็นผู้มีความประพฤติอยู่ในทำนองคลองธรรม ประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของประเทศเพราะประเพณีเป็นเรื่องของบุคคลและชุมชน ที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน และประเพณีบางประการสามารถสรุปเรื่องราวของคนในสังคมบางอย่างให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

3. ด้านเศรษฐกิจและการปกครอง คุณค่าทางด้านนี้ไม่แสดงออกตรงๆ แต่จะแฝงไว้อยู่ในการปฏิบัติ เพราะประเพณีเป็นเครื่องหมายแสดงความผูกพันทางเศรษฐกิจการปฏิบัติ ประเพณีจะมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเสมอให้มองที่การแลกเปลี่ยนทางวัตถุที่จะนำมาประกอบพิธีกรรมนั้นๆ เช่น ค่าสินสอด ของฝากค่ายกครู

วิช ปุณ โณทก (2542 : 2217-2220) อ้างว่าได้ศึกษาและเขียนเอาไว้เกี่ยวกับประเพณีการบวชนาคของชายชาวอีสาน และการทำบุญบวชนาคไว้ดังนี้

บวชนาค, บุญ ชาวพุทธถือว่าลูกผู้ชายทุกคนต้องบวช เพื่อทดแทนบุญคุณบิดามารดา เพราะเชื่อกันว่าการบวชนี้ได้านิสงส์มากสามารถแบ่งส่วนบุญกุศลมายังบิดามารดาด้วย โดยเฉพาะชาวอีสานจะนิยมทั้งบรรพชาเป็นสามเณร และอุปสมบทเป็นภิกษุ

นอกจากนี้ชาวอีสานยังถือกันว่ามีผู้ได้บวชเรียนเป็นบุคคลที่ไม่สมบูรณ์ เรียกว่า “คนคิบคนคาย” (คาย แปลว่า เปล่า ว่างเปล่า) แม้แต่เพื่อนสาวก็จะไม่ยินยอมแต่งงานด้วย หากได้ผ่านการบวชเรียนแล้วยอมเป็นที่หวังปองของสาว ๆ ซึ่งยอมรับกันว่าเป็น “คนสุก” ฉะนั้นการบวชเณรหรือบวชพระจึงเป็นหน้าที่ของลูกชายชาวอีสานทุกคน

เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ชายอีสานจะเรียกว่า “จ้าว” นำหน้าชื่อ หากลาสิกขาบทแล้วจะเรียกว่า “เซียง” นำหน้าชื่อ แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่ผ่านการบวชเณรแล้ว หากอุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้วจะเรียกว่า “เจ้าหัว” หรือถ้ามีความมักคุ่นกันมากจะเรียกว่า “หม่อม” ถ้าพระภิกษุมีอายุมากจะเรียกว่า “เจ้าหัวพ่อ” หรือ “เจ้าหัวลุง” หรือบางท้องถิ่นเรียกว่า “ครูบาพ่อ” ก็มี ครั้นลาสิกขาบทแล้ว ยังมีชื่อนำหน้าตามลำดับฐานะที่บวชอีกด้วย เช่น “ทิด” คือ บวชยังไม่ได้รับการ “ฮดสรง” (รดสรง) จากชาวบ้านที่พร้อมใจกันยกย่องฐานะหรือสมศักดิ์แบบจารีตอีสาน หากขณะบวชได้รับการฮดสรงให้เป็น “สำเร็จ” เมื่อลาสิกขาบทแล้วชาวบ้านจะเรียกชื่อนำหน้าชื่อว่า “จารย์” (อาจารย์) หากได้รับการฮดสรงเป็น “ญาชา” และ “ญาครู” เมื่อลาสิกขาบทแล้วจะเรียกนำหน้าชื่อว่า “จารย์ชา” และ “จารย์ครู” ตามลำดับฯ เป็นต้น

บุญบวชนาคแบบจารีตภาคอีสาน ในสมัยอดีตชาวอีสานจะนิยมบวชนาคกันในเดือนหก โดยบวชพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน นั่นคือ ในปีนั้นๆ มีกุลบุตรที่ประสงค์จะบวชจำนวนเท่าไรก็จะทำพิธีพร้อมกันในคราวเดียว การที่จัดพิธีบวชนาคพร้อมกัน 5-10 รูป ของแต่ละวัดนั้นได้รับคำอธิบายว่าอุปัชฌาย์มีจำนวนน้อยและส่วนใหญ่อยู่ในเมืองที่ห่างไกลจากวัด การนิมนต์อุปัชฌาย์มาครั้งเดียวจะเสร็จพิธีทั้งหมู่บ้านเพราะการเดินทางของอุปัชฌาย์สมัยอดีตนั้นต้องเดินเท้า แต่อีกนัยหนึ่งเชื่อกันว่าเป็นธรรมเนียมมาตั้งแต่โบราณที่จะต้องจัดพิธีตั้งกองบวชรวมกันที่วัด แม้ในปัจจุบันคนที่มีฐานะร่ำรวยก็ยังไม่นิยมจัดกองบวชนาคที่บ้านเรือนเหมือนภาคกลางแต่การที่บวชครั้งละหลายๆ รูปนั้นค่อยๆ เลิกหายไปมากแล้วนั่นคือบวชครั้งละรูปหรือ 2 รูป มากกว่าบวชนาคหมู่เหมือนสมัยอดีต บางหมู่บ้านจะจัดพิธีบวชนาค (หมู่) พร้อมกับงานบุญบั้งไฟ นั่นคือ บวชนาคเสร็จ วันรุ่งขึ้นก็เริ่มงานบุญบั้งไฟ โดยแห่บั้งไฟไปร่วมกับหมู่บ้านอื่น ซึ่งเป็นเจ้าภาพในการจุดบั้งไฟ

การเตรียมงานบุญบวชนาค บิดามารดา หรือญาติผู้ใหญ่ของกุลบุตรจะนำกุลบุตรมาฝากวัด เมื่อกุลบุตรตกลงใจจะบวชในปีนั้นๆ เจ้าอาวาสรับไว้เป็นนาค (ผู้ที่บวชจะต้องไปอยู่วัดระยะหนึ่ง เรียกว่า นาค) เพื่อเตรียมตัวเรียนรู้อวัตรปฏิบัติของชาววัด และได้ฝึกท่องคำขานนาค (คำขออุปสมบท และบรรพชา) คำอาราธนาศีล อาราธนาธรรม ศีลห้า ศีลแปด ศีลสิบ รวมทั้งท่องคาถาสวดมนต์เจ็ดตำนาน ฯลฯ เมื่ออุปสมบทหรือบรรพชาแล้วจะสามารถสวดมนต์เจ็ดตำนานได้ทันที กุลบุตรที่จะบวชพระภิกษุหรือบวชเณรต่างก็มาอยู่วัดเป็นนาคทุกคน การอยู่วัดของนาคนั้นอยู่เป็นเดือนก็มี เมื่อชาวบ้านและเจ้าอาวาสเห็นว่ากุลบุตรในหมู่บ้านที่ตกลงใจบวชในปีนั้นๆ มาอยู่วัดเป็นนาคครบถ้วนแล้ว ก็จะกำหนดวันทำพิธี “บุญบวชนาค” พร้อมกัน โดยไปนิมนต์พระอุปัชฌาย์และพระกรรมวาจารย์มาพร้อมในวันพิธี

ก่อนหน้าจะถึงวันบุญเล็กน้อย ฝ่ายเจ้าภาพและญาติพี่น้องจะเตรียมสถานที่ที่วัด อาจจะทำความสะดวกหอสูดโฮงธรรม (ศาลาการเปรียญ) หรือบางแห่งเรียกว่า “หอแจก” หากวัดมีสถานที่ไม่กว้างพอ อาจจะทำสร้างปะรำพิธี เรียกว่า “ผามบุญ” ก็ได้

เมื่อโฮม คือ วันรวม ตรงกับวันสุกคิบบของภาคกลางเจ้าภาพ (พ่อแม่ และญาติสนิท) แต่ละคนที่รับเป็นเจ้าศรัทธาแก่นาคที่จะบวช (จะทำพิธีรวมกันทั้งผู้บวชพระ และบวชเณร) จะนำผ้าไตรจีวร และเครื่องอัฐบริขารมาตั้งรวมกันที่หอสูดโฮงธรรม ซึ่งแยกออกเป็นกองๆ ตามนาคแต่ละคน ส่วนญาติอื่นๆ ที่ร่วมศรัทธาจะนำเครื่องอุปโภคบริโภคที่ควรแก่ภิกษุสามเณรมาร่วมกองบุญบวชนาคด้วย เช่น เสื้อสาต หมอนหนุน หมอนอิง ผ้าอาบน้ำ กระโถน หม้อน้ำคั้นที่ ฯลฯ

หลังจากพระภิกษุฉันภัตตาหารเช้าเสร็จแล้ว จะเชิญนาคมาปลงผมเปลี่ยนเป็นนุ่งผ้าขาวหรือผ้าโสร่งจีบหน้านางเหมือนพระภิกษุนุ่งสบง มีผ้าห่มขาวเช่นเดียวกัน ครั้นพระภิกษุฉันภัตตาหารเพลแล้ว จะทำพิธีสู่ขวัญทุกคน โดยให้นาคนั่งชิดกับพาขวัญ ซึ่งจัดตกแต่งไว้ดีแล้ว มีนาค

จำนวนเท่าไรก็นั่งล้อมพาวัวเป็นรูปครึ่งวงกลม ส่วนอีกด้านหนึ่งเจ้าพิธี คือ หมอขวน (ผู้สวดคำสู่ขัว) จะนั่งตรงกันข้าม ส่วนชาวบ้านทั่วไปจะนั่งต่อจากนาคลดหลั่นกันไปหมอขวนจะจุดเทียนชัยภาษาถิ่นเรียกว่า “เทียนอาชญ์” ซึ่งปักอยู่บนพาวัวบายศรี และสวดคำสู่ขัวซึ่งมีหลายสำนวน หากเป็นสำนวนพิสดารจะกล่าวถึงบุญคุณแม่ที่ต้องทนทุกข์เมื่อบุตรอยู่ในครรภ์ และเฝ้าเลี้ยงทำนุถนอมมาตั้งแต่เบเบาะจนเติบโตใหญ่ อดเปรี้ยวอดหวานเพื่อลูกน้อย

แห่นาค เมื่อสู่ขัวบายศรีนาคเสร็จแล้ว ตกเย็นจะจัดพิธีแห่นาค ซึ่งเป็นพิธีกรรมใหญ่มาบรรดาญาติโยมจะมารวมกันที่วัด จัดขบวนแห่นาคจากวัด (หอสมุด ไชยธรรม) เดินไปตามหมู่บ้านโดยรอบ ตามปกตินาคทุกรูปจะเดินไปข้างหน้าขบวนอาจจะมีกลองยาวพ้อนำหน้า นาคพนมมือมีดอกไม้รูปเทียนอยู่ในอุ้งมือเดินตามไป ญาติโยมจะถือผ้าไตรจีวร บาตร หมอน เสื้อสาตกระโถน อาสนะ (สิ่งของเครื่องใช้ที่จัดอยู่ในบุญกองบวชของแต่ละรูป) เดินตามไปการเดินแห่รอบหมู่บ้านนี้ จะจัดเป็นขบวนตามลำดับนาคนั้นคือ นาคที่มาฝากตัวอยู่วัดก่อนจะถือว่าอาวุโสกว่านาคอื่นๆฉะนั้นนาคอื่นๆ ก็จัดรูปขบวนเช่นเดียวกันเดินตามเป็นชุดๆ หากเป็นฌรจะอยู่หลังสุดเมื่อเดินรอบหมู่บ้านก็กลับสู่ศาลาโรงธรรมเช่นเดิม

มื่อถึง วันฉลองนาค โดยปกติใช้วันเดียวกัน คือ ตกกลางคืนจะเรียกว่า “งัน” นั่นคือเจ้าภาพจะจัดหาการละเล่นมีแสดงสมโภช เช่น หมอลำ หนังบักต้อ (หนังตะลุงแบบอีสาน) ในบริเวณลานวัด ชาวบ้านจะมาร่วมบุญ และเที่ยวงานกันตลอดคืน ส่วนญาติโยมและนาคจะพักผ่อนหลับนอนอยู่ที่ศาลาโรงธรรมนั้น

เมื่อบวช รุ่งเช้าเมื่อทำบุญตักบาตรเสร็จแล้ว ก็จะเริ่มพิธีสงฆ์ นั่นคือนำนาคเข้าสิม (โบสถ์) เพื่อทำพิธีกรรมอุปสมบทตามแบบศาสนาพิธีทีละรูป เพราะสิมอีสานมีขนาดเล็กมาก โดยทั่วไปมีขนาดกว้าง 3 เมตร ยาว 3 หรือ 4 เมตร เมื่อนาคห่มผ้าจีวรออกจากสิมเป็นอันว่าเสร็จพิธี

พิสมัย แสงจันทร์เทศ (2536) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับมเหศักดิ์ อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับศึกษาข้อมูลในภาคสนามด้วยการสังเกตทางพิธีกรรมและสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น โดยศึกษาองค์ประกอบของประเพณีพิธีกรรม และคติความเชื่อที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวอำเภอนมไพร ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า ประเพณี พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับมเหศักดิ์ของชาวอำเภอนมไพรมีอยู่รวม 15 ประเพณี พิธีกรรม ประกอบด้วยประเพณี พิธีกรรมของชุมชน 5 ประเพณี คือ ประเพณีเลี้ยงมเหศักดิ์ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีบุญคุ้ม และประเพณีสงกรานต์ ส่วนการประกอบพิธีกรรมระดับบุคคลหรือส่วนบุคคล มีอยู่รวม 10 พิธีกรรมคือ พิธีบอกกล่าว พิธีบ่า พิธีส่ง พิธีสะเดาะเคราะห์ พิธีรักษาความเจ็บป่วย พิธีก่อสร้างอาคารบ้านเรือน พิธีตั้งศาลพระภูมิ พิธีเจิมรถ พิธีขอลูกและคลอดลูก พิธีแก้เส้นหย้าแผดและแก้คุณไสย เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของประเพณี

พิธีกรรม พบว่า ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมนั้นเทียม (ร่างทรง) เป็นผู้มืบทบาทสำคัญที่สุดซึ่งชาวพนมไพรเชื่อว่าเป็นร่างทรงของมเหศักดิ์ และสามารถติดต่อกับมเหศักดิ์ได้ด้านระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรมสามารถทำได้ตลอดปี โดยมีสถานที่ที่ใช้กระทำพิธีอยู่ 3 แห่งคือ ดอนหอโฮงมเหศักดิ์ และพระธาตุวัดกลางอุดมเวทย์ ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในพิธีกรรม มีขันห้า ขันแปด เป็นสิ่งของที่กำหนดให้ใช้ในทุกพิธีกรรมส่วนเครื่องมือ เครื่องใช้อย่างอื่นขึ้นอยู่กับลักษณะของพิธีกรรม ในด้านลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมนั้น พิธีกรรมบางพิธีกรรม มีลำดับขั้นตอนของการกระทำไม่ซับซ้อน เช่น พิธีกรรมในประเพณีการเลี้ยงมเหศักดิ์ เป็นต้น

คติความเชื่อจากองค์ประกอบของประเพณีพิธีกรรมทั้งหมด เป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผี เป็นประการสำคัญ แต่ทั้งนี้ก็ยังมีเชื่อที่เกี่ยวข้องในพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ผสมผสานอยู่ด้วย เพราะจากการประกอบพิธีกรรมทั้งหมดของชาวพนมไพร ล้วนสืบเนื่องมาจากความเชื่อว่า มเหศักดิ์เป็นผีที่มีอำนาจสูงสุดกว่าผีทุกชนิดในชุมชน เป็นเจ้าผีผู้ปกครองบ้านเมือง และมีฐานะเทียบเท่ากับเทพชั้นสูงของศาสนา

ความสัมพันธ์ในส่วนบุคคลนั้น มเหศักดิ์มีบทบาทช่วยเหลือในด้านการรักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยใช้วิธีทางไสยศาสตร์ เป็นที่ปรึกษาหารือ และช่วยตัดสินใจในปัญหาสำคัญของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องการทำมาหากิน ส่วนความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตส่วนรวมหรือสังคมนั้น มเหศักดิ์เป็นความเชื่อที่มีการยอมรับตั้งแต่ระดับครอบครัว เครือญาติ จนถึงกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น มเหศักดิ์ จึงเป็นเครื่องมือสนับสนุนส่งเสริมความเป็นเอกภาพและสัมพันธ์ภาพของสังคม

วิกรณ์ มากดี (2536) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องประเพณีบุญเบิกฟ้า จังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษาจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกตผลการวิจัยสรุปได้ว่าการจัดงานประเพณีบุญเบิกฟ้า ได้จัดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2527 ที่บ้านแบก ตำบลนาทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยได้นำลักษณะการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่ชาวไร่ ชาวนาในภาคอีสานเคยปฏิบัติในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 มาเป็นแนวทางในการฟื้นฟูและปรับปรุงพัฒนาขึ้นใหม่ โดยเน้นถึงความสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับเกษตรกร และให้เกษตรกรเห็นความสำคัญในการใช้ปุ๋ยคอก ซึ่งเป็นปุ๋ยธรรมชาติมาใช้บำรุงดิน จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา จังหวัดมหาสารคามจึงได้นำงานประเพณีบุญเบิกฟ้ามาจัดเป็นงานเทศกาล ประเพณีที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัด โดยจัดเป็นงานเทศกาลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบายของรัฐบาล จุดเด่นที่สำคัญของการจัดงานประเพณีบุญเบิกฟ้า คือการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมในงานประเพณีบุญเบิกฟ้า ทั้งในส่วนของช่วงระยะเวลา สถานที่ บุคคล สิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนลำดับขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม มีความเกี่ยวข้องอยู่กับความเชื่อเรื่องฟ้าไปประตุน้ำฝนให้ฝนตก

เป็นครั้งแรกในรอบปี ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และมีลักษณะเป็นประเพณีตามปีปฏิทิน สถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมก็มีลักษณะเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญคือ ผู้ที่มาทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมซึ่งมีสถานะสมมุติเป็นพราหมณ์ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางติดต่อกับเทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และแฝงไว้ด้วยคติความเชื่อที่เกี่ยวกับความเป็นสิริมงคลและการสร้างความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตรเป็นประการสำคัญ

มนัสกมล ทองสมบัติ (2535) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องประเพณีพะซุ ของชาวผู้ไทย บ้านหนองหญ้าไซ ตำบลหนองหญ้าไซ อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี โดยศึกษาจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกต ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1) ด้านองค์ประกอบและขั้นตอนของงานพะซุนั้น ทำให้ทราบว่างานพะซุของชาวผู้ไทยนั้นมีองค์ประกอบอยู่หลายอย่าง เช่น ด้านวัตถุที่เกี่ยวข้อง ด้านตัวบุคคล ด้านเวลา ด้านสถานที่ ด้านความเชื่อ สิ่งเหล่านี้ชาวผู้ไทยจะให้ความสำคัญในด้านการประพุดิปฏิบัติเป็นอย่างดี ส่วนในด้านของขั้นตอนที่ปฏิบัติกันมานั้นเป็นขั้นตอนที่ละเอียดอ่อน ซึ่งไม่มีการละเว้นจะปฏิบัติกันทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการสูตรขวัญ การผูกข้อต่อแขน การเขียนเขย การล้างเท้าเขย การสมมา การเลี้ยงผี ชาวผู้ไทยจะถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดกันตลอดมา

2) ด้านคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมของงานพะซุชาวผู้ไทยนั้นทำให้ทราบว่าในประเพณีของงานพะซุนั้นมีคติความเชื่อในพิธีกรรมต่างๆ มากมายเป็นต้นว่า ความเชื่อด้านวัตถุ ด้านบุคคล ด้านเวลา ด้านสถานที่ ความเชื่อด้านสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่สำคัญของชาวผู้ไทย ได้แก่ การนับถือผี การนับถือผีนี้จะแทรกอยู่กับทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับงานพะซุ ทางด้านพิธีกรรมในงานพะซุนั้นก็จะมีหลายลำดับขั้นตอน เช่น การบัก การโอย การมอบหับไขไฟงา การกินดอง การกินก่าว การกินสอด การล้างเท้าเขย-สะไก่ การสมมา การสูตรขวัญผูกแขน การปูที่นอน การเขียนเขย การรับเขียน การล้างเท้าเขย เหล่านี้เป็นต้น

3) ด้านความสัมพันธ์ของงานพะซุกับวิถีชีวิตของชาวผู้ไทยนั้น ทำให้ทราบว่าชาวผู้ไทยมีการดำเนินชีวิตประจำวันกันอย่างสงบ เป็นผู้ที่ชอบความสันโดษชอบความสะอาดยึดถือประเพณี นับถือญาติพี่น้อง ในยุคสมัยที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเทคโนโลยี นั้นชาวผู้ไทยก็สามารถรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นมาใช้ในสังคมของพวกเขาได้อย่างเหมาะสม

สุดาพร หงษ์นคร (2539) ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญาสี่เขียว ของชาวไทยยวนบ้านสีคิ้ว ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกต ผลการวิจัยสรุปได้ว่าประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญาสี่เขียวของชาวไทยยวนบ้านสีคิ้วมี 3 พิธีกรรมคือ พิธีกรรมการเข้าทรงปกติ พิธีกรรมงานไหว้ครูพ่อพญาสี่เขียว และพิธีกรรมงานเลี้ยงพ่อพญาสี่เขียว

ประจำปี พิธีกรรมการเข้าทรงปกติสามารถจัดให้มีขึ้นได้ทุกวัน ยกเว้นวันพระซึ่งใช้สถานที่บ้านร่างทรงเป็นที่ประกอบพิธีกรรม โดยลูกบ้านหลานเมืองต้องจัดตั้งขัน 5 พร้อมด้วยคำบูชาครูอีก 24 บาท เพื่อสักการะดวงวิญญาณของพ่อพญาสี่เขียวเป็นพิธีกรรมเฉพาะในกลุ่มผู้ศรัทธาใกล้ชิดจัดขึ้นที่บ้านร่างทรงในวันเพ็ญ เดือน 12 ของทุกปี มีการจัดตั้งเครื่องสังเวกระยาบวบวงสรวงส่วนพิธีกรรมงานเลี้ยงใหญ่ประจำปีนั้น กำหนดจัดงานในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี เป็นงานพิธีกรรมชุมชนที่มีคณะกรรมการจัดงานเป็นผู้ดำเนินการ มีการจัดตั้งเครื่องสังเวกระยาบวบวงสรวงอย่างอลังการ ณ บริเวณประรำพิธีสี่แยกตลาดสดอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และยังถือเป็นวันงานทำบุญกลางบ้านประจำปีด้วย โดยภาคเช้าเข้าทรงพ่อพญาสี่เขียวที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยชนบ้านสีคิ้ว มีทั้งหมด 13 พิธีกรรม ดังนี้คือ การทำนายทายทัก โชคชะตาราตี การบนบานศาลกล่าว การขอฤกษ์ยามมงคล การจัดตั้งศาลพระภูมิ การตรวจชะตาราตีของผู้ป่วยหนัก การตรวจคู่มือของสูญหาย การเบิกเนตรเจ้าแม่กวนอิม การรักษาโรคภัยไข้เจ็บการติดต่อกับเจ้าที่หรือองค์เทพต่างๆ การเจิมรถยนต์ การปรึกษาปัญหาครอบครัว และการสะเดาะเคราะห์ จากความเชื่อความศรัทธาในเรื่องผีบรรพบุรุษเดียวกัน แล้วแสดงออกในรูปแบบประเพณีพิธีกรรม นอกจากเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วยังเป็นการรวมผู้คนให้มาร่วมพิธีกรรม สร้างเป็นวัฒนธรรมทางศาสนา เพื่อกำหนดให้สมาชิกในสังคมถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน อันเป็นการสนองตอบความต้องการของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับวิถีชีวิตไทยๆ

บทที่ 2

ภูมิหลังของบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ก่อนที่ผู้วิจัยจะเสนอภูมิหลังของบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยจะนำเสนอประวัติของจังหวัดอุดรธานีโดยสังเขป เพื่อให้ข้อมูลที่ครอบคลุมในงานนี้ ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) ภูมิหลังของอุดรธานี
- 2) ภูมิหลังของบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุงจังหวัดอุดรธานี ดังนี้

1. ภูมิหลังของอุดรธานี

จังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดหนึ่งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะเสนอเนื้อหาเป็น 2 ส่วนคือ

- 1) ความหมายของคำว่าอุดรธานี
- 2) ประวัติความเป็นมา

1.1 ความหมายของคำว่า อุดรธานี

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหนังสือประวัติศาสตร์มหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดอุดรธานี มีข้อมูลว่า อุดรธานีมีความหมายว่า “เมืองทิศเหนือ” อุดรธานีเดิมชื่อว่า บ้านหมากแข้ง ต่อมาได้เป็นที่ตั้งกองบัญชาการปราบขบถสอที่ทุ่งเชียงคำ แคว้นเชียงขวางในประเทศลาว และได้ยกขึ้นเป็นมณฑลลาวพวน ควบคุมดูแลปกครองหัวเมืองในภาคอีสานตอนบน ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนชื่อมณฑลลาวพวนเป็นมณฑลฝ่ายเหนือเพื่อหลีกเลี่ยงคำว่า “ลาวพวน” เมื่อประเทศลาวได้ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อมณฑลฝ่ายเหนือเป็นมณฑลอุดร เมื่อกระทรวงมหาดไทยยกเลิกระบบการปกครองท้องถิ่นแบบมณฑลไป มณฑลอุดรจึงกลายเป็นเมืองอุดร และจังหวัดอุดรธานีต่อมาจนถึงทุกวันนี้ อุดรธานี มาจากมณฑลฝ่ายเหนือ และมณฑลอุดร จึงมีตรา

ประจำเมืองเป็นรูปท้าวภูเวร หรือท้าวเวสสุวรรณ ผู้เป็นเทพ หรือโลกบาลรักษาทิศเหนือ เป็นจอมยักษ์ เป็นโลกบาลทิศอุดร ในไตรภูมิพระร่วงเรียกว่าท้าวไพศรพณ์มหาราช เป็นยักษ์ดำรงอยู่ในธรรม มีหน้าที่ตรวจตราดูแลความเป็นไปของมนุษย์ ดวงตราประจำเมืองจึงเป็นรูปวงกลม พื้นสีส้ม ภายในดวงตราเป็นรูปยักษ์ยืนบนแท่น มือทั้งสองกุมกระบอง และมีกนกเปลวขนานสองข้าง (สถาบันราชภัฏอุดรธานี ข้อมูลวัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี พ.ศ.2546 : หน้า 1)

ที่มาของชื่อ บ้านหมากแข้ง จากหนังสือประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดอุดรธานี ได้รวบรวมความเป็นมาว่าสาเหตุที่เรียกว่า “บ้านหมากแข้ง” เนื่องจากเดิมเรียกว่าบ้านหมากแข้ง เพราะมีต้นหมากแข้ง (มะเขือพวง) ใหญ่ต้นหนึ่ง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 40 เซนติเมตร ซึ่งมีตำนานเล่าสืบกันมาว่า บริเวณใกล้เคียงที่สร้างวังของกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ซึ่งปัจจุบันเป็น วัดมณีนิมิตวาส มีโนนอยู่โนนหนึ่ง ชาวบ้านเรียกว่า “โนนหมากแข้ง” มีเจดีย์ศิลาแลง มีฐานฐานตั้งทรงนกเขา ตั้งอยู่บนโนนนั้นเป็นเจดีย์ก่อครอบตอหมากแข้งใหญ่ นัยว่ามีต้นหมากแข้งขนาดใหญ่ ต้นหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินกรุงล้านช้างร่มขาวได้ให้มาโค่นไปทำกลองขนาดใหญ่ได้ถึง 3 ใบ ใบหนึ่งเอาไปไว้ที่นครเวียงจันทน์ ใซ้ตีเป็นสัญญาณบอกเหตุในเมื่อมีข้าศึกศัตรูมาราวี เมื่อตีกลองใบนี้ พญานาคจะขึ้นมาช่วยให้ข้าศึกศัตรูพ่ายแพ้ แต่ภายหลังถูกเชียงเมียงไปหลอกให้ทำลายกลองใบนี้ เสีย ชาวเวียงจันทน์จึงไม่มีพญานาคมาช่วยดังในอดีต ใบที่สองนำไปไว้ที่พระนครหลวงพระบาง ส่วนใบที่สามที่เล็กกว่าสองใบนั้น ได้นำไปไว้ที่วัดหนองบัว (วัดเก่าตั้งอยู่ติดกับถนนสาย อุดร – สกล ห่างจากทางรถไฟประมาณ 5 เส้น) ยังมีเจดีย์ปรากฏอยู่ ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งหนองบัว จึงเรียกว่าหนองบัว กลอง (แต่ในปัจจุบัน คำว่ากลองหายไปคงเหลือแต่หนองบัวเท่านั้น) ต้นหมากแข้งต้นนี้คนในสมัยก่อนไม่มีความชำนาญในมาตราวัด จึงบอกเล่าขานไว้ว่าตอต้นหมากแข้งนั้นภิกษุ 8 รูป นั่งฉัน จึงหันได้สะดวกสบาย แสดงว่าต้นหมากแข้งต้นนั้นใหญ่โตมาก

1.2 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดอุดรธานี เดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ชื่อว่า “บ้านเคื่อหมากแข้ง” เป็นหมู่บ้านสองหมู่บ้านใกล้กัน แต่บ้านหมากแข้งเป็นหมู่บ้านร้าง ประชาชนหรืออนบ้านเรือนไปตั้งอยู่ที่อื่น เพราะโรคระบาด ส่วนใหญ่ย้ายไปอยู่ที่บ้านเลา บ้านเคื่อ เมื่อ ร.ศ.109 (พ.ศ.2433) นั้นบ้านเคื่อมีจำนวนครัวเรือนไม่เกิน 200 หลังคาเรือน อยู่ในเขตเมืองหนองคาย ครั้นเมื่อรัฐบาลไทยจำเป็นต้องทำสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ร.ศ.112 (พ.ศ.2436) สนธิสัญญานั้นมีข้อหนึ่งกล่าวว่า “ห้ามตั้งกองทหารอยู่ในรัศมีชายแดน (ฝั่งแม่น้ำโขง) 25 กิโลเมตร ซึ่งในปี พ.ศ.2434 (ร.ศ.110) นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม (พระองค์ทองกองก้อนใหญ่ ทองใหญ่) เป็นข้าหลวงต่างประเทศสำเร็จราชการหัวเมืองลาวพวน ตั้งกองบัญชาการข้าหลวงฯ ที่เมืองหนองคาย จึงมีความจำเป็นต้องหาสถานที่ทำการข้าหลวงฯ ให้

ห่างออกไปจากชายแดน 25 กิโลเมตรพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม (พระอิสริยยศสมัยนั้น) จำเป็นจะต้องย้ายออกจากเมืองหนองคาย วันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2436 และถึงบ้านหมากแข้ง วันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2436 เห็นว่าบ้านหมากแข้งเป็นบ้านร้าง ตั้งอยู่ที่ราบชายเนิน ติดต่อกับทุ่งใหญ่ตลอดมาต่อทุ่งเมืองหนองหาน เป็นศูนย์รวมของชุมชนสายโทรเลขจากเมืองใกล้เคียง และเป็นชุมทางของเมืองต่างๆ ด้วยจึงตั้งที่บัญชาการข้าหลวงฯ ที่บ้านหมากแข้งเพราะไม่ต้องโค่นถางป่า เนื่องจากเป็นชุมชนร้างกลางแจ้งอยู่แล้ว” บ้านหมากแข้งก็กลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นเมื่อมีกองบัญชาการข้าหลวงต่างพระองค์สำเร็จราชการมณฑลลาวพวนตั้งอยู่ ครั้นเมื่อปี พ.ศ.2450 (ร.ศ.127) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีกระแสพระบรมราชโองการให้จัดตั้งเมืองอุดรธานีขึ้นที่บ้านหมากแข้ง อยู่ในการปกครองของมณฑลอุดร จากนั้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2475 แล้ว ได้มีการปรับปรุงระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ยกเลิกการปกครองในระบบมณฑลในส่วนภูมิภาคยังคงเหลือเฉพาะจังหวัดและอำเภอเท่านั้นมณฑลอุดรถูกยุบเลิกไปเหลือเพียงจังหวัด “อุดรธานี” เท่านั้น(สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน พ.ศ.2542 เล่ม 15 หน้า 5275)

1.3 ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้ง จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ตอนบนของภาคอีสาน หรือที่เรียกว่า อีสานเหนือ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ขนาดและรูปร่าง จังหวัดอุดรธานีมีขนาดพื้นที่ประมาณ 15,589,388 กิโลเมตร หรือ ประมาณ 9,743,367 ไร่ เท่ากับร้อยละ 9.5 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือร้อยละ 3.23 ของพื้นที่ทั้งประเทศ และมีขนาดพื้นที่รองเป็นอันดับ 3 ใน 20 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันมี 20 อำเภอ รูปร่างและความกว้างยาวของจังหวัดอุดรธานี มักจะมีผู้กล่าวว่า จังหวัดอุดรธานี มีรูปร่างคล้ายกับผีเสื้อตัวใหญ่กำลังกระพือปีกบิน หรือมีรูปร่างเหมือนแม่ไก่กำลังกระพือปีกบิน ออกจากรัง

1.4 ขนบธรรมเนียมประเพณี

1.4.1 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ประชากรของจังหวัดอุดรธานีเป็นคนไทย (ไทยอีสานหรือไทยลาว) ประมาณร้อยละ 95 นอกนั้นยังมีชาวผู้ไทย และย้อ ที่อำเภอวังสามหมอ และอำเภอศรีธาตุ ชาวไทยพวนที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน แต่มีเป็นส่วนน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ละ 2-3 หมู่บ้านในอำเภอเท่านั้น สำหรับชาวจีนในจังหวัดอุดรธานีได้อพยพเข้ามาตั้งแต่ พ.ศ. 2470 ได้ผสมผสานกับคนไทยด้วยการแต่งงานและด้วยการแปลงสัญชาติเป็นคนไทย ส่วนชาวจีนได้อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในจังหวัดอุดรธานีครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2436 โดยอพยพมาพร้อมๆ กับการย้ายที่ทำการหัวเมืองลาวพวน (ต่อมาเป็นมณฑลอุดร) จากหนองคาย มาตั้งที่บ้านหมากแข้ง (คือตัว

จังหวัดอุดรธานีปัจจุบัน) ต่อมาได้มีชาวญวนอพยพเข้ามาขณะที่มีการสู้รบระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศส (พ.ศ.2485) และหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488) ชาวญวนที่อพยพเข้ามาครั้งหลังนี้มี ความเลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์ และให้การสนับสนุนอย่างลับๆ กับเวียดนามเหนือ ในด้านการ ประกอบอาชีพของชาวญวนมีอาชีพค้าขาย และมีการกระทบกระทั่งกับคนไทย ก่อปัญหาบ่อยครั้ง ปัจจุบันชาวญวนในจังหวัดอุดรธานีมีประมาณ 10,000 คน กระจายกันอยู่ในเขตควบคุมตามอำเภอ ต่างๆ คือ อำเภอเมือง อำเภอกุมภวาปี อำเภอบ้านผือ อำเภอเพ็ญและอำเภอหนองหาน ส่วนใหญ่อยู่ใน ตัวอำเภอ ดังนั้น โดยภาพรวมแล้ว การกระจายตัวของประชากร ร้อยละ 10.72 (หรือจำนวน 154,706 คน) อาศัยอยู่ในเขตเมือง ร้อยละ 89.38 (หรือประมาณ 1,287,270 คน) อาศัยอยู่ในชนบท

1.4.2 ศาสนา ประชากร ในจังหวัดอุดรธานีนับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 90 ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาหลักในการผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ใน จังหวัดอุดรธานีมีวัด สำนักสงฆ์ และที่พำนักสงฆ์ทั้งสิ้นประมาณ 1,800 แห่ง ส่วนศาสนาคริสต์มี โบสถ์จำนวน 13 แห่ง และมัสยิดในศาสนาอิสลาม 1 แห่ง

2. ภูมิหลังของบ้านโนนเมือง

บ้านโนนเมืองเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ใน หัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบ้านโนนเมือง

2.1 ความหมายของบ้านโนนเมือง

คำว่า โนนเมือง มีความหมายดังนี้

โนน 1 น. หมายถึง เนิน, ที่สูง.

โนน 2 (โบ) หมายถึง ก. นอน.(จารึกสยาม) (ราชบัณฑิตยสถาน 2542 หน้า 599)

เมือง น. หมายถึง แดน เช่น เมืองมนุษย์ เมืองสวรรค์ เมืองบาดาล, ประเทศ เช่น เมืองไทย;(โบ) จังหวัด เช่น เมืองเชียงใหม่;เขตซึ่งเคยเป็นเมืองสำคัญในระดับจังหวัด เขตซึ่งเป็นที่ ชุมชุมและเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ซึ่งในครั้งก่อน ถ้าเป็นเมืองใหญ่ หมายถึงเขตภายในกำแพง เมือง.(ราชบัณฑิตยสถาน 2542 หน้า 875)

เมื่อนำคำว่า โนน รวมกับคำว่า เมือง จึงเรียกว่า โนนเมือง ซึ่งหมายถึง ชุมชน จำนวนมากที่รวมกันอยู่บนเนินที่สูง

2.2 ที่มาของชื่อโนนเมือง

จากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยกับอดีตผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้าน (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554) ได้บอกเล่ารวบรวมความเป็นมาว่าสาเหตุที่เรียกว่า บ้าน

โนนเมือง เนื่องจากเดิมเรียกว่า บ้านคำชะโนด เพราะมีชาวบ้านอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับคำชะโนด แต่ก็ไม่ใช้หมู่บ้านอย่างเป็นทางการ เพราะมีจำนวนครัวเรือนและประชากรน้อย ต่อมาได้มีชาวบ้านต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านจึงมีการขอทางราชการแยกตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ โดยชาวบ้านร่วมกับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านร่วมปรึกษาหารือกันในการตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ เนื่องจากว่า ชื่อบ้านคำชะโนด จะไปตรงกับชื่อสถานที่ซึ่งชาวบ้านท้องถิ่นเชื่อและเคารพนับถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นอาณาจักรของพญาศรีสุทโธ จึงสงวนให้ใช้เป็นชื่อเฉพาะของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นชาวบ้านทั้งหมดได้เห็นพ้องต้องกันให้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามทำเลที่ตั้งของหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเนินที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง จึงตั้งชื่อว่า บ้านโนนเมือง

2.3 ประวัติความเป็นมา

บ้านโนนเมือง เป็นชื่อบ้านที่ตั้งอยู่ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากการค้นคว้าหาข้อมูลและการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่า บ้านโนนเมืองแต่ก่อนคนทั่วไปเรียกว่า บ้านคำชะโนด ตั้งแต่ยังไม่เป็นหมู่บ้าน โดยสมบูรณ์ เพราะแต่ก่อนเป็นบ้านฝากของ บ้านม่วงหมู่ 9 เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นบ้านคำชะโนดมีประชากรอยู่อาศัยเพียง 10 กว่าหลังคาเรือนเท่านั้น ต่อมาได้มีชาวบ้านต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้นเพราะความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ซึ่งอยู่ใกล้หนองน้ำคำชะโนด อีกทั้งบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านยังเป็น โนนอยู่บนที่สูงน้ำท่วมไม่ถึงจึงเหมาะเป็นอย่างยิ่งที่จะมาตั้งบ้านเรือนถิ่นฐานอาศัยอยู่ทำมาหากินและอีกเหตุผลหนึ่งที่สำคัญก็คือ อยู่ใกล้วัดศรีสุทโธและป่าคำชะโนด ซึ่งชาวบ้านมีความเลื่อมใสศรัทธาเชื่อถือเคารพในความศักดิ์สิทธิ์ของพญาศรีสุทโธ เมื่อมีจำนวนประชากรและครัวเรือนมากขึ้นชาวบ้านจึงได้มีการขอทางราชการแยกตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ และเป็นหมู่บ้านโดยสมบูรณ์แบบ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2538 และได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านคำชะโนดมาเป็นหมู่บ้านโนนเมืองตั้งแต่นั้นมา (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554)

2.4 ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านโนนเมืองหมู่ 11

บ้านโนนเมือง หมู่ 11 เป็นหมู่บ้านหนึ่งในการปกครองของตำบลบ้านม่วง

บ้านโนนเมือง มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่นดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ลำห้วยทวนต่อเขตตำบลวังทอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านหนองหว้า หมู่ที่ 12
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ลำห้วยทวนต่อบ้านวังแสนสุข ตำบลวังทอง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านศรีเมือง หมู่ที่ 14

2.5 สภาพทางภูมิศาสตร์

สภาพโดยทั่วไปของบ้าน โนนเมืองมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูงและราบลุ่ม ไกล่ลำห้วยทวน สภาพดินเหมาะสำหรับการทำงานปลูกข้าว ชาวบ้านได้หักล้างถางป่าเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยที่ทำนาทำไร่ทำสวนและจับจองที่ทำกินเป็นของตนเอง ต่อมาเมื่อมีการพัฒนามีไฟฟ้า การประกาการคมนาคม ถนนหนทางสะดวกขึ้นมีถนนลาดยางแผ่ขยายเข้าสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านได้หันมาสร้างบ้านที่อยู่อาศัยร้านค้าตามแนวถนนมากขึ้น

2.6 ลักษณะภูมิอากาศ

บ้าน โนนเมือง สภาพอากาศโดยทั่วไปขึ้นอยู่กับลมมรสุมที่พัดผ่านประจำปี ลักษณะอากาศจัดอยู่ในประเภทอากาศแบบเมืองร้อน มีฝนตกสลับกับช่วงแล้ง

2.7 การปกครอง

บ้าน โนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 180 ครัวเรือน จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 555 คน แยกเป็นชาย 274 คน หญิง 281 คน มีผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองดูแลหมู่บ้าน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน มีสมาชิก อบ.ต. จำนวน 2 คน มีคณะกรรมการบริหารคำชะโนด จำนวน 5 คน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 12 คน

2.8 วิถีชีวิตของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุงจังหวัดอุดรธานี

2.8.1 ประเพณีศาสนาและวัฒนธรรม

1) สังคมวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคมของชาวบ้าน โนนเมือง มีการตั้งบ้านเรือนตั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ภายในหมู่บ้านมีส่วนที่ใช้อยู่อาศัยแยกออกจากส่วนที่ดินสำหรับเกษตรกรรม ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านนัก ประชากรส่วนใหญ่ มีจิตใจโอบอ้อมเอื้ออารี ถ้อยทีถ้อยอาศัย พึ่งพาช่วยเหลือกันเป็นอย่างสูง แบ่งปันสู่กัน จนมีคำกล่าวที่ว่า “พริกบ้านเหนือ เกลือบ้านใต้” ซึ่งสะท้อนว่าชาวบ้าน โนนเมืองยังดำรงชีวิตแบบในอดีตตามแบบอย่างวิถีชีวิตบรรพบุรุษ เรียกว่า พุดคุยปรึกษาหารือกันมีความเคารพเชื่อฟังพระ ผู้หลักผู้ใหญ่คนเฒ่าคนแก่ ซึ่งคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านก็ยังนับถือตามแบบอย่างที่บรรพบุรุษนับถือต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีความเคารพสักการะ เชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธ คลบันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์ต่อหมู่บ้าน ให้ความคุ้มครองปกป้องรักษาหมู่บ้านไม่ให้มีเภทภัยอันตรายใดๆ มีความสงบร่มเย็นเป็นสุขแก่หมู่บ้านและชาวบ้าน วัฒนธรรมการแต่งกายผู้หญิงสูงอายุส่วนใหญ่ นุ่งผ้าถุง ผู้ชายสูงอายุส่วนใหญ่ นุ่งผ้าโสร่งหรือสวมกางเกงซึ่งเป็นผ้าฝ้าย และใช้ผ้าขาวม้าเป็นผ้าเอนกประสงค์ ส่วนคนหนุ่มสาวและเด็กรุ่นใหม่สวมใส่เสื้อผ้าตามสมัยนิยม ส่วนผ้าไหมถือเป็นของมีค่า ไว้สวมใส่เฉพาะงานบุญประเพณี และงานบุญที่สำคัญ เช่นงานแต่งงานกินดอง งานขึ้นบ้านใหม่ งานบุญบวช งานกฐิน เป็น

ต้น ในวันพระ ขึ้น 15 ค่ำ ชาวบ้านบางคนจะหยุดงาน ถ้าไม่ไปทำบุญที่วัดก็จะถือศีล ปฏิบัติธรรม อยู่ที่บ้าน ทำความสะอาดบริเวณบ้านเรือน

2) การประกอบอาชีพ ชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ หาของป่า โดยมีที่เป็นของตนเอง หรือหากไม่มีที่เป็นของตนเองก็จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่นรับจ้างทำนา อาชีพค้าขายของชำทั่วไปอยู่ที่บ้านของตนเองแต่ก็มีร้านค้าไม่มากนัก ส่วนอาชีพการค้าที่เกิดขึ้นมาใหม่หลังจากที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการพัฒนาปรับปรุงคำชะโนดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวก็จะมีการค้าขายอาหารกับข้าวเครื่องดื่มและสินค้าที่ระลึกต่างๆ โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านทำเองจากวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นจะมีชาวบ้านทำการค้าขายมากที่วัดศรีสุทโธ ซึ่งทางวัดจัดสถานที่ไว้ให้ชาวบ้านได้ทำร้านค้าขายโดยให้เช่าที่ในราคาถูก ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานออกไปหางานทำต่างถิ่น

3) ศาสนาและความเชื่อ ชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง ประชากรทุกครัวเรือนนับถือศาสนาพุทธ นับถือเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีความเชื่อเกี่ยวกับผีด้วย (สัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข วันที่ 16 พฤษภาคม 2554) มีวัดศรีสุทโธ และป่าคำชะโนดเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่สักการะบูชาของประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป

4) ประเพณีท้องถิ่น ชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีมีประเพณีปฏิบัติสืบทอดเหมือนกับชาวอีสานทั่วไป คือ ฮีตสิบสอง ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวไทยอีสานถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องผีปะปนกัน (ธวัช ปุณโณทก 2530:350-392) ประเพณีฮีตสิบสองมีฮีตที่หนึ่ง บุญเข้ากรรม ฮีตที่สอง บุญคูณลาน ฮีตที่สาม บุญข้าวจี บุญมาฆบูชา ฮีตที่สี่ บุญผะเหวด มีประเพณีสืบต่อกันมาอยู่หลายอย่างเช่น การใส่หนังสือ การแห่ผะเหวด การแห่ข้าวพันก้อน การแห่กัณฑ์หลอน ฮีตที่ห้า บุญสงกรานต์ ฮีตที่หก บุญบั้งไฟและบุญวิสาขบูชา ฮีตที่เจ็ด บุญซำฮะ ฮีตที่แปด บุญเข้าพรรษา ฮีตที่เก้า บุญข้าวประดับดิน ฮีตที่สิบ บุญข้าวสาก ฮีตที่สิบเอ็ด บุญออกพรรษาหรือบุญใต้ประทีป ฮีตสิบสอง บุญกฐิน(อุคม บัวลี.2529 : 63-83)

5) อาหาร วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร จะรับประทานข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก อาหารส่วนใหญ่จะไม่ใช้กะทิในการประกอบอาหาร อาหารท้องถิ่นของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นอาหารรสจัด เช่น ลาบ ก้อย หม่า แอง อ่อม ย่าง ปิ้ง คั่ว ปั่น แจ่ว ส้มตำ เป็นต้น และมีปลาข้าวเป็นอาหารประจำครัวเรือน

6) ศิลปกรรม ชาวบ้านโนนเมืองหมู 11 จะมีศิลปกรรมเหมือนชาวอีสาน ส่วนใหญ่ทั่วไป โดยส่วนมากแล้วจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหญิงและชาย คนหนุ่มคนสาวที่ว่างเว้นจากการทำนาทำไร่หรือว่างจากการประกอบอาชีพ โดยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในหมู่บ้านและหาได้ง่าย โดยแยกเป็นศิลปกรรมได้ดังนี้

ก. ศิลปกรรมด้านการทอ เช่น การทอผ้าขาวม้า การทอผ้าซิ่น การทอเสื่อ เป็นต้น

ข. ศิลปกรรมด้านการประดิษฐ์และตกแต่ง โดยชาวบ้านจะนำวัสดุที่หาได้จากป่าในหมู่บ้านมาประดิษฐ์ดัดแปลงและตกแต่งทาสีให้เป็นที่ของเครื่องใช้และเครื่องประดับเพื่อขายเป็นของที่ระลึกหรือของฝาก เช่น ประดิษฐ์แคนขนาดเล็กซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสาน เคลือบทาสีน้ำเต้า นำไม้ปามาทำเป็นไม้เท้าโต๊ะเก้าอี้ ประดิษฐ์ของเล่นเด็ก

ค. ศิลปกรรมด้านการจักสาน มีการจักสานภาชนะต่างๆสำหรับไว้ใช้ในครัวเรือนและใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น การทำกระติบใส่ข้าวเหนียว หวดสำหรับนึ่งข้าวเหนียว กระจังสำหรับผัดข้าว วัสดุอุปกรณ์สำหรับการหาปลา เช่น สุ่ม ไซ ข้อง เบ็ดตกปลา และยังมีที่ชาวบ้านจักสานไว้ขายเป็นของที่ระลึกและเครื่องใช้ เช่น ฝาตะเข็บ วัสดุสัตว์ต่างๆ ไม้กวาด ภาชนะต่างๆ ที่จักสานจะเอาไว้สำหรับใช้ในครัวเรือน โดยจะทำอยู่ที่บ้าน ถ้าทำได้มากก็จะนำไปฝากให้ญาติสนิทมิตรสหายหรือไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ โดยจะนำไปขายที่แหล่งท่องเที่ยวคำชะโนด ในบริเวณวัดศิริสุทโธเป็นที่ที่ทางวัดจัดไว้ให้ชาวบ้านขายสินค้า

2.9 วัดศิริสุทโธ

วัดศิริสุทโธ เป็นวัดที่ประกอบพิธีประเพณี “บวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศิริสุทโธ” ของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2.9.1 ความเป็นมา

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554) ผู้ให้ข้อมูลพบว่ามีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า วัดศิริสุทโธ มีความเป็นมาที่ว่า เมื่อหลวงปู่คำตา สิริสุทโธ ซึ่งบวชและพำนักอยู่ในวัดวังทองได้ระยะหนึ่ง ท่านได้ย้ายมาตั้งสำนักสงฆ์เพื่อปฏิบัติธรรมที่ใกล้ๆ ป่าคำชะโนด โดยใช้ชื่อสำนักสงฆ์ของท่านว่า “สำนักสงฆ์ สิริสุทโธ” ท่านได้พัฒนาบุกเบิกก่อตั้งพัฒนาร่วมกับหลวงปู่จอม ยนต์สีโล ตั้งแต่บริเวณแห่งนี้เป็นป่าดงดิบจนมีความเจริญ และได้ตั้งเป็นวัดชื่อ “วัดศิริสุทโธ (คำชะโนด)” มาจนถึงปัจจุบันนี้ (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554)

ทำเนียบเจ้าอาวาสของวัดศิริสุทโธที่ทราบจากการหาข้อมูล และสัมภาษณ์มี ดังนี้

หลวงปู่คำตา สิริสุทโธ

หลวงปู่จอม ยันตสีโล

หลวงปู่มุข ไม่ทราบฉายา

ฤาษีน้อย ไม่ทราบฉายา

อดีตเจ้าคณะอำเภอบ้านคูนในสมัยนั้น ไม่ทราบชื่อและฉายา

พระครูสุทธีจันทราภรณ์ (พระวิรัตน์ จันทูปโม) เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน)

(สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554)

2.9.2 ที่ตั้ง

วัดสิริสุทโธ ตั้งอยู่ติดกับบริเวณป่าคำชะโนด หมู่ที่ 11 บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านคูน จังหวัดอุดรธานี ที่ดินทั้งวัดเนื้อที่ 21 ไร่ ส้อมรอบด้วยทุ่งนา และบ้านเรือนราษฎร

2.9.3 สิ่งสำคัญภายในวัด

วัดสิริสุทโธมีปฏิสังขรณ์ทั้งหมด 7 หลัง

วัดสิริสุทโธ มีพระปางประธานพร เป็นปูชนียวัตถุ สร้างด้วยปูนทาทับด้วยสีทองอร่ามสวยงาม สูง 25 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ.2548 ใช้งบประมาณในการสร้าง ประมาณ สิบล้านกว่าบาท สร้างโดยหลวงปู่เพ็ง ขันติโต และลูกศิษย์ช่วยกันบริจาค จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันว่าเป็นฝีมือช่างจากจังหวัดสกลนคร (สัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

พระประธานของวัด อยู่ในหอพระนาคปรก เป็นพระพุทธรูปปางนาคปรกสีทองอร่ามสวยงาม สร้างถวายโดย นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยสร้างเพื่อถวายเจ้าปู่สิริสุทโธ เมื่อปี พ.ศ.2539

พระรูปเหมือนหลวงปู่คำตาปางสมาธิ ขนาดเท่าองค์จริง ประชาชนและชาวบ้านสร้างถวาย เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2533 อยู่ในหอรูปเหมือน หลวงปู่คำตา สิริสุทโธ (สัมภาษณ์ หลวงปู่เพ็ง ขันติโต วันที่ 16 พฤษภาคม 2554)

ปัจจุบันวัดสิริสุทโธเป็นวัดที่ได้รับการพัฒนาภายในวัดมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่สิริสุทโธ ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น

ภาพที่ 2.1 บริเวณภายนอกวัดศิริสุทโธ

ภาพที่ 2.2 บริเวณภายในวัดศิริสุทโธ

บทที่ 3

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ หรือที่ชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เรียกกันโดยทั่วไปว่า ประเพณีทำบุญเดือนหก หรือประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นประเพณีส่วนชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาหลายปี สถานที่จัดประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ จัดขึ้น ณ วัดศิริสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปีไม่มีการเลื่อนวันในกรณีใดๆ ชาวบ้านโนนเมือง และหมู่บ้านใกล้เคียงทั้งอำเภอบ้านดุง ตลอดจนผู้ที่ไปอาศัยอยู่ที่อื่น จะกลับมาร่วมประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ กันอย่างพร้อมเพรียง และมีผู้มาเข้าร่วมพิธีเป็นคนจากต่างถิ่นรวมทั้งนักท่องเที่ยวมาเพิ่มขึ้นทุกปี เพื่อมาร่วมพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ณ ป่าคำชะโนด วัดศิริสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

1. ความเป็นมาของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็นประเพณีดั้งเดิม และมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานหลายปี ไม่สามารถสืบค้นข้อมูลได้ว่า ประเพณีนี้กำหนดหรือปฏิบัติขึ้นครั้งแรกเมื่อใด อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลเพื่อเสนอความเป็นมาของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็นหลักๆ คือ 1) ประวัติเจ้าปู่ศรีสุทโธ 2) ประวัตินครหลวงปู่คำตา สิริสุทโธ 3) ที่มาของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุงจังหวัดอุดรธานี

1.1 ประวัติเจ้าปู่ศรีสุทโธ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและหนังสือ (เทพินทร์ มิ่งขวัญมปท:5-32) และจากการสัมภาษณ์ พบว่ามีการกล่าวถึงประวัติเจ้าปู่ศรีสุทโธวัดศิริสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยมีข้อมูลและรายละเอียดซึ่งมีปรากฏทั้งเป็นคำบอกเล่า หลักฐานเอกสารและจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ และประมวลได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติเจ้าปู่ศรีสุทโธ (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554) ดังนี้

คำชะโนดเมืองของพญานาค มีเรื่องเล่ากันมานานแสนนานว่า แต่ก่อนหนองกระแสนหรือหนองแสซึ่งอยู่เหนือขึ้นไปในเขตลาวเป็นเมืองที่พญานาคครองอยู่โดยแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่ง เจ้าพ่อพญาศรีสุทโธ เป็นหัวหน้าครองอยู่ อีกส่วนหนึ่ง หัวหน้าผู้ครองอยู่ก็เป็นพญานาคเหมือนกัน มีชื่อว่า เจ้าพ่อสุวรรณนาค มีบริวารฝ่ายละ 5,000 เท่าๆ กัน ทั้งสองพญานาคอยู่กันด้วยความผาสุกมีความรักความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีอาหารก็แบ่งกันกิน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันและเป็นเพื่อนกันมาตลอด แต่มีข้อตกลงกันอยู่ข้อหนึ่งว่า ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดออกไปล่าเนื้อหาอาหารอีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องไม่ออกไป เพราะเกรงว่าหากต่างฝ่ายต่างออกไปหาอาหารบริวารทั้งสองฝ่ายก็อาจจะเกิดการทะเลาะวิวาทรบรากันขึ้นได้ เมื่อฝ่ายที่ออกไปหาอาหารได้เนื้อสัตว์ใดมาเป็นเหยื่อก็ให้แบ่งอาหารนั้นออกเป็นสองส่วน แบ่งกันคนละครึ่ง ข้อตกลงนี้ได้ปฏิบัติกันมานานโดยไม่มีข้อขัดแย้ง แต่อยู่มาวันหนึ่งพญาศรีสุทโธ พาบริวารไพร่พลไปล่าเนื้อหาอาหารและได้ช้างมาเป็นอาหาร จึงแบ่งเนื้อช้างพร้อมด้วยหนังและขนออกเป็นสองส่วนเท่าๆกันนำไปมอบให้แก่พญาสุวรรณนาคครึ่งหนึ่งตามสัญญาที่มีต่อกันต่างฝ่ายต่างก็กินเนื้อช้างกันอย่างเอร็ดอร่อย และอึ้งหน้าสำราญเพราะเนื้อช้างมีมาก ต่อมาวันหนึ่งพญาสุวรรณนาคได้พาบริวารไพร่พลออกไปล่าเนื้อหาอาหารได้เม่น จึงแบ่งเนื้อเม่นหนังเม่นและขนเม่นออกเป็นสองส่วนแล้วเอาไปให้พญาศรีสุทโธ แต่ก็มีเนื้อเม่นน้อย ไม่พอที่จะแบ่งกันกิน พญาศรีสุทโธไม่เคยเห็นว่าเม่นตัวเล็กหรือตัวโตแค่ไหน แต่เมื่อเอาขนเม่นมาเทียบกับขนช้างแล้ว ขนเม่นใหญ่กว่าหลายเท่า เมื่อขนใหญ่กว่าตัวก็จะต้องใหญ่กว่าแน่นอน คิดว่าพญาสุวรรณนาคเล่นไม่ซื่อ ไม่ปฏิบัติตามสัญญาเวลาตัวเองจับช้างได้ก็แบ่งเนื้อไปให้กินกันอย่างเหลือเฟือ พอพญาสุวรรณนาคได้เม่นมากกลับแบ่งมาให้นิดเดียว ยิ่งคิดก็ยิ่งโกรธ จึงให้เสนาอำมาตย์นำเนื้อเม่นที่ได้รับส่วนแบ่งมาครึ่งหนึ่งเอาไปกินให้พญาสุวรรณนาคพร้อมกับบอกไปว่า “จะไม่ขอรับส่วนแบ่งที่ไม่เป็นธรรมจากเพื่อนที่ไม่ซื่อสัตย์” ฝ่ายพญาสุวรรณนาคเมื่อได้ทราบดังนั้นก็ร้อนใจ รีบเดินทางไปพบกับพญาศรีสุทโธเพื่อชี้แจงให้ทราบว่า เม่นถึงแม้จะมีขนใหญ่โต แต่ตัวของมันเล็กนิดเดียว จะเอาขนไปเทียบหรือเปรียบกับช้างไม่ได้ สัตว์แต่ละชนิดก็มีลักษณะแตกต่างกันไป ขอให้เพื่อนรับเนื้อเม่นไว้กินเป็นอาหารเสียเถิด แต่ไม่ว่าพญาสุวรรณนาคจะพูดว่าอย่างไรพญาศรีสุทโธ ก็ไม่ยอมเชื่อจึงเกิดอารมณ์โกรธขึ้นมา ทั้งสองฝ่าย เหตุการณ์รุนแรงขึ้นทุกขณะต่างฝ่ายต่างไม่ยอมฟังเสียงกัน ผลสุดท้ายทั้งสองฝ่ายจึงประกาศสงครามต่อกัน พญาศรีสุทโธซึ่งเป็นฝ่ายโกรธก่อน จึงสั่งไพร่พลนาครุกรบพันที่พญาสุวรรณนาคก็ไม่ยอมแพ้เรียกระดมบริวารไพร่พลเข้าต่อสู้เป็นสามารบ เล่ากันว่าพญานาคทั้งสองฝ่ายรบกันอยู่นานถึง 7 ปีต่างฝ่ายต่างเหนื่อยล้าเอาชนะกันยังไม่ได้ และต่างฝ่ายต่างพยายามจะเอาชนะให้ได้ เพื่อจะได้เป็นใหญ่ครองเมืองพญานาคทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว การต่อสู้ของเขาเป็นเอาดาขรระหว่างนาคทั้งสองฝ่ายทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในบริเวณหนองกระแสนและบริเวณรอบๆ

หนองแห่งนั้นเกิดความเดือดร้อนและเสียหายไปมากมาย พื้นโลกสะเทือนเกิดแผ่นดินไหวไปทั่ว เทวดาน้อยใหญ่ได้รับความเดือดร้อนไปทั้งสามภพ

ความเดือดร้อนทั้งหลายทราบไปถึงพระอินทร์ ซึ่งเป็นประมุขของเทวดา จึงเรียกเทวดา เข้าเฝ้าเล่าเรื่องให้ฟัง เมื่อทรงทราบโดยละเอียดแล้วจึงเสด็จจากดาวดึงส์ลงมายังโลกมนุษย์ที่เมือง หนองกระแสน แล้วให้พากันสร้างแม่น้ำคนละสายออกจากหนองกระแสนใครสร้างถึงทะเลก่อนจะให้ ปลาบึกขึ้นไปอยู่ในแม่น้ำสายนั้นและเพื่อป้องกันการทะเลาะวิวาทของพญานาคทั้งสอง ให้เอาภูเขา พญาไฟเป็นเขตกันคนละฝ่าย ใครข้ามไปรุกรานราวี ขอให้ไฟจากภูเขาพญาไฟไหม้ฝ่ายนั้น เมื่อ พระอินทร์ตรัสเป็นเทวราชโองการดังกล่าวแล้ว พญาศรีสุทโธ จึงพาบริวารไพร่พลอพยพออกจาก หนองกระแสน สร้างแม่น้ำมุ่งไปทางทิศตะวันออกของหนองกระแสน เมื่อถึงตรงไหนเป็นภูเขาขวาง อยู่ แม่น้ำก็จะคดโค้งเป็นไปตามภูเขา เพราะพญาศรีสุทโธเป็นนาคใจร้อน แม่น้ำสายนี้เรียกว่า “แม่น้ำโขง” คำว่า “โขง” มาจากคำว่า “โค้ง” คือไม่ตรง ส่วนพญาสุวรรณนาค เมื่อได้รับเทวราชโองการดังกล่าวจึงพาบริวารไพร่พลอพยพจากหนองกระแสน สร้างแม่น้ำมุ่งไปทางทิศใต้ พญา สุวรรณนาคเป็นนาคที่ใจเย็นพิถีพิถันและตรง การสร้างแม่น้ำจึงต้องทำให้ตรง แม่น้ำนี้เรียกว่า “แม่น้ำน่าน” เป็นแม่น้ำที่ตรงกว่าแม่น้ำทุกสายที่มี การสร้างแม่น้ำแข่งกันในครั้งนั้น ปรากฏว่า แม่น้ำโขงของพญาศรีสุทโธสร้างเสร็จก่อนจึงเป็นผู้ชนะและมีปลาบึกอาศัยอยู่ในแม่น้ำโขงเพียง แห่งเดียวในโลกตามราชโองการของพระอินทร์ เมื่อพญาศรีสุทโธสร้างแม่น้ำโขงเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงแสดงฤทธิ์ปาฏิหาริย์เหาะขึ้นไปเฝ้าพระอินทราธิราชยังดาวดึงส์ทูลขอต่อพระอินทร์ว่า ตัว เป็นเชื้อพญานาค จะอยู่บนโลกนานเกินไปก็ไม่ได้ จึงขอทางขึ้นลงระหว่างเมืองบาดาลกับโลก มนุษย์เอาไว้ 3 แห่ง จะโปรดให้ครอบครองอยู่ตรงไหนแน่นอน พระอินทร์ผู้เป็นใหญ่จึงอนุญาต ให้มีช่องทางขึ้นลงของพญานาคเอาไว้ 3 แห่ง คือ

1. ที่ธาตุหลวงนครเวียงจันทน์
2. ที่หนองคันแท
3. ที่พรหมประกายโลก (ที่คำชะโนด)

แห่งที่ 1 และ 2 ให้เป็นทางลงสู่บาดาลของพญานาคเท่านั้น ส่วนแห่งที่ 3 ที่พรหม ประกายโลก เป็นที่ๆ พรหมเทวดาลงมากินดินจนหมดฤทธิ์กลายเป็นมนุษย์ ให้พญาศรีสุทโธไปตั้ง บ้านเมืองครอบครองเฝ้าอยู่ ให้มีต้นคำชะโนดหรือชะโนดขึ้นเป็นสัญลักษณ์ ระยะเวลา 1 เดือน ทางจันทรคติ ข้างขึ้น 15 วัน ให้พญาศรีสุทโธและบริวารกลายร่างเป็นมนุษย์เรียกชื่อว่า เจ้าพ่อ พญาศรีสุทโธ และอีก 15 วัน ข้างแรมให้พญาศรีสุทโธและบริวารกลายร่างเป็นนาค เรียกชื่อว่า พญานาคราชศรีสุทโธ ตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงถึงพุทธกาล นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 ถอยหลังไปพี่น้อง ชาวบ้านม่วง บ้านเมืองไพร บ้านวังทอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จะได้พบเห็นชาวเมืองคำชะ

โนคทั้งผู้หญิงผู้ชายไปเที่ยวงานบุญประจำปี หรือบุญมหาชาติ ที่ชาวบ้านเรียกว่า บุญเวส อยู่บ่อยครั้ง แล้วก็จะเห็นผู้หญิงไปยืมเครื่องมือทอหูก (พื้ม) ไปทอผ้าอยู่เป็นประจำ

นอกจากเรื่องเล่าและตำนานประวัติของเจ้าปู่ศรีสุทโธแล้ว ยังมีเรื่องแปลกแต่จริงเกิดขึ้นที่คำชะ โนคจากหนังสือในบันทึกประวัติคำชะ โนคของนายสวาท บุรีเพ็ญ อดีตศึกษาธิการ อำเภอบ้านดุงเป็นเหตุการณ์ประหลาดที่เหล่าพญานาคที่ป่าคำชะ โนคมาจ้างบริษัทภาพยนตร์ให้ไปฉายให้ดู เหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2532 ได้มีคนมาว่าจ้างให้บริษัทภาพยนตร์เร่แจ่มจันทร์ภาพยนตร์ ไปฉายที่บ้านวังทอง อำเภอบ้านดุง ห่างจากตัวเมืองอุดรธานีประมาณ 100 กิโลเมตร ค่าจ้างตกลงกันไว้ 5,000 บาท ซึ่งเป็นค่าจ้างธรรมดาหนึ่งฉาย 4 เรื่อง แต่มีสัญญาพิเศษอยู่ข้อหนึ่งคือ ให้ฉายถึงแค่นี้เท่านั้น ห้ามฉายถึงสว่าง พอถึงตีสี่ก็ให้รีบเก็บจอเก็บข้าวของออกจากสถานที่ฉาย ซึ่งก็แปลกมากเพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านมักจะให้ฉายถึงสว่างทุกเช้าไปหลังจากไปฉายหนังตามสัญญาที่ว่าจ้างแล้ว ในตอนเช้าพนักงานฉายหนังจำนวน 7 คนซึ่งกลับมาจากฉายหนังตอนกลางคืนก็มาเล่าว่า ไปฉายหนังให้ผีดูมา หนังเริ่มฉายตั้งแต่ตอนสามทุ่ม ในตอนหัวค่ำไม่เห็นผู้คนที่สงสัยว่าหายไปไหนหมด แต่พอสามทุ่มก็มีคนมาเป็นจำนวนมากและที่แปลกก็คือผู้หญิงซึ่งนั่งขานท่อมขานจะมานั่งดูอย่างสงบเงียบเรียบร้อยเหมือนจะไม่เคลื่อนไหวตัว ยิ่งกว่านั้นก็คือไม่ว่าจะฉายหนังอะไร ก็ไม่ส่งเสียงอะอะเหมือนกับการฉายหนังกลางแปลงทั่วไป ฉายหนังก็เลย ฉายหนังตกลงก็เงียบ ไม่มีแม้เสียงหัวเราะ ที่แปลกกว่านั้นก็คืองานนี้ไม่มีร้านขายข้าวของจำพวกของกินของใช้ แม้แต่ร้านขายขนมหรือบุหรีก็ไม่มี พอถึงตีสี่คนดูก็หายไปหมดอย่างรวดเร็ว พนักงานฉายก็รีบเก็บข้าวของออกจากงาน พอขับรถมาถึงหมู่บ้านวังทองตอนเช้าก็แวะซื้อบุหรี ชาวบ้านถามว่าไปฉายหนังที่ไหนมา พนักงานฉายก็บอกว่าฉายในหมู่บ้านวังทองเมื่อคืนนี้ แต่ชาวบ้านยืนยันว่าเมื่อคืนไม่มีหนังมาฉายในหมู่บ้านวังทองและหมู่บ้านใกล้เคียงเลย เรื่องก็เกิดความสับสน วุ่นวาย สงสัยกันว่าเมื่อคืนไปฉายหนังที่ไหนมา ในที่สุดก็สอบถามกันถึงที่มาที่ไปจนเข้าใจ ชาวบ้านสรุปว่า ไปฉายหนังในป่าคำชะ โนคซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านวังทองไปประมาณสาม กิโลเมตร เป็นดงไม้อยู่กลางทุ่งห่างจากตัวถนนครั้งกิโลเป็นดงที่รถยนต์ไม่สามารถจะขับเข้าไปข้างในได้ จะชิงตั้งจอหนังก็ยังทำไม่ได้ สิ่งที่ทำให้เชื่อว่าหนังเข้าไปฉายในดงคำชะ โนคจริงก็คือตรงขอบถนนมีรอยรถยนต์แล่นลงไปในหลุมดินข้างทาง รอยรถแล่นผ่านเข้าไปในท้องนาซึ่งเป็นที่ลุ่มน้ำขัง และไม่น่าเชื่อว่ารถฉายหนังจะแล่นเข้าไปในดงคำชะ โนคนั้นได้ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นอิทธิฤทธิ์ของเจ้าปู่ศรีสุทโธที่มาจ้างหนังไปฉายให้เหล่าพญานาคที่เมืองคำชะ โนคซึ่งเป็นสถานที่ลับชาวบ้านเชื่อว่าเป็นเมืองพญานาค มีภูตปิศาจสิงสถิตซึ่งอยู่ใกล้ๆกับหมู่บ้านวังทอง พนักงานฉายจึงเชื่อว่าถูกผีจ้างไปฉายหนังจริงๆ อย่างที่ชาวบ้านว่า ด้วยความประหลาดใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเจ้าของบริษัทหนังเร่ได้ไปนมัสการหลวงปู่คำตา สิริสุทโธ เจ้าอาวาสวัดสิริสุทโธ (คำชะ โนค)

ซึ่งเป็นวัดที่อยู่ใกล้ๆ ดงคำชะโนดถามถึงเรื่องนี้ท่านก็เล่าว่า ป่าคำชะโนดนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์มาแต่ครั้งโบราณ เชื่อกันว่าบริเวณส่วนนี้เป็นเมืองของพญานาค สำหรับเหตุการณ์ที่มีผู้จ้างหนังไปฉายนั้นหลวงปู่คำตาได้กล่าวว่าเป็นเพราะช่วงนั้นเป็นเทศกาลของบรรดาวิญญาณซึ่งอาศัยอยู่ในดงไม้เนื้อแข็งว่าจ้างให้หนังมาฉายฉลองเหมือนผู้คนเบียดบน วิญญาณเหล่านี้ชาวอีสานเรียกว่า ผีบังบด ในขณะที่หลวงปู่คำตาเล่าเรื่องนี้ยังไม่จบ ก็ปรากฏว่ามีงูสีดำสนิทน่ากลัวเลื้อยเข้ามานอนขดอยู่ตรงหน้าของท่าน หลวงปู่บอกว่ามันเป็นเพราะวิญญาณของผู้อาศัยอยู่ในดงไม้ไม่ต้องการให้ท่านเล่าและเปิดเผยอะไรต่อ จึงส่งงูตัวนี้มาเพื่อเตือนท่าน

1.1.2 ประวัติหลวงปู่คำตา สิริสุทโธ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารหนังสือจากวัดสิริสุทโธบันทึกของ นายสวาท บุรีเพ็ช ซึ่งเป็นอดีตศึกษาศึกษาธิการอำเภอบ้านดุง (เทพินทร์ มิ่งขวัญมปท วัฒนากินทร์ คำชะโนด หน้า 5-32) และจากการสัมภาษณ์ (สัมภาษณ์ บุญมี เข้ายไทยสงฆ์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554) พบว่ามี การกล่าวถึงประวัติหลวงปู่คำตา สิริสุทโธวัดสิริสุทโธ (คำชะโนด) บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีปรากฏทั้งเป็นคำบอกเล่า หลักฐานเอกสารและจากการ สัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ และประมวลได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหลวงปู่คำตา สิริสุทโธ โดย แบ่งเป็น 3 ช่วงหลักๆ คือ 1) ช่วงต้น 2) ช่วงกลาง และ 3) ช่วงปลาย

1) ช่วงต้น หลวงปู่คำตา สิริสุทโธ เดิมชื่อ นายคำตา ทองสีเหลือง บ้านเกิดของท่านอยู่ที่บ้านวังทอง ตำบลวังทอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เมื่อสมัยตอนที่ท่าน อายุได้ 17-18 ปี ได้เกิดเหตุการณ์แปลกประหลาดที่เกิดขึ้นกับท่านและมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยง กับเจ้าปู่สิริสุทโธในภายหลังหลายเหตุการณ์ เช่น ในวันทำบุญประเพณีเดือนหกของชาวบ้านวังทอง บ้านเกิดของท่านซึ่งอยู่ห่างจากป่าคำชะโนดไม่มากนัก ท่านกับเพื่อนของท่านพากันไปซักน้ำ ที่บ่อกลางดงคำชะโนด ไม่ได้ซักน้ำที่บ่อน้ำแต่ท่านเป็นคนตักน้ำให้เพื่อนซัก ขณะที่ท่านกำลังตัก น้ำอยู่นั้นก็มองเห็นปลาไหลตัวใหญ่นานากระป๋องนม ลักษณะตาแดงกำขนาดเท่าลูกปิงปองโผล่ ขึ้นมาให้เห็น ท่านจึงเรียกเพื่อนๆ ให้มาดู แต่ปลาไหลนั้นก็มุดน้ำลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้น้ำ สันสะเทือนเป็นคลื่นใหญ่น่ากลัว นายคำตา ทองสีเหลือง ในขณะนั้นตกใจมากจึงรีบกลับเข้า หมู่บ้าน แล้วเล่าเรื่องให้ญาติพี่น้องฟังซึ่งทุกคนก็เห็นเป็นเรื่องแปลกและสั่งให้ระวังตัว ต่อมาอีก สองเดือน วันหนึ่งเวลาประมาณบ่ายโมง มีฝนตกลงมาตามฤดูกาล ชาวบ้านจึงพากันออกไปยกขอ ปลาในลำห้วยใกล้ๆ บ้าน นายคำตาก็ออกไปกับเขาด้วย ขณะที่ยกขอยุ่ที่นั่น ปรากฏว่ามีปลาเข้ามา เข้าขอของท่านมากผิดปกติ และก็เกิดสิ่งประหลาดขึ้นมาคือรู้สึกคล้ายมีปลาตัวใหญ่เข้ามาอยู่ในขอ นาย คำตาดีใจรีบยกขอขึ้น แต่เมื่อยกพ่นน้ำ แทนที่จะเป็นปลากลับกลายเป็นเต่าปูลูที่เขาใช้ใส่ปูนกินกับ หมากไปเสีย พอนายคำตายื่นมือลงไปจะหยิบดูเต่าปูลูนั้นก็ดันไปมาเหมือนปลาและคืนกระโดดลง

น้ำหายไป นายคำตาตกใจมาก รีบกลับเข้าไปในหมู่บ้านเล่าให้ญาติพี่น้องฟังอีก ต่อมาอีกประมาณ เดือน 9 ในเวลาพลบค่ำ ฝนได้ตกลงมาอย่างหนักนายคำตารู้สึกง่วงนอน จึงไม่ได้ร่วมวง รับประทานอาหารเย็นกับครอบครัวตามปกติ แต่มุดเข้ามุ้งนอน พอจิบหลับไปก็ฝันว่า มีสาวหลายคนมาชวนไปเที่ยวงานบุญประเพณี ทันใดนั้นเขาก็ลุกขึ้นจากที่นอนเปิดมุ้งออกมาแล้วเดินลงบันได เรือนไปโดยไม่รู้สีกตัว มุ่งหน้าฝ่าฝนจะไปยังลำห้วยที่เคยไปหาปลา มาญาติพี่น้องเห็นท่าทาง ผิดปกติจึงรีบเดินตามแล้วลุดลากตัวกลับมา แต่เขาก็ยังไม่รู้สีกตัวจะเรียกจะทำอะไรก็ไม่ยอมฟื้น คืนสติขึ้นมา นายคำตาเล่าให้ญาติฟังว่า ขณะที่เขาหลับไปหลายชั่วโมงนั้นมีสาว ๆ มาชวนไปเที่ยว โดยได้นำเขาไปที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งกำลังจัดพิธีแต่งงานอยู่ และตัวเขาก็คือเจ้าบ่าวที่จะเข้าพิธี แต่งงานนั้นกับเจ้าสาวคนสวยของชาวบ้านนั้น ขณะที่เขาจะเข้าพิธีบายศรีสู่ขวัญตามประเพณีก็ได้ สติคืนมาพอดี

2) ช่วงกลาง เมื่ออายุ 20 ปี นายคำตาก็ได้บรรพชาอุปสมบทที่วัดบ้านวังทอง ซึ่งเป็นบ้านเกิด เรื่องผิดปกติต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นกับตัวท่านก็เงียบหายไป ไม่มีอะไรปรากฏ ขึ้นมารบกวนตลอดเวลาที่บวชเป็นภิกษุสงฆ์ 3 พรรษา ตอนที่บวชเป็นพระอยู่ชาวบ้านเรียกท่านว่า อาจารย์ บวชอยู่ได้ 3 พรรษา ก็สึกออกมาประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้านวังทอง เหตุการณ์ประหลาดก็เกิดกับท่านอีก กล่าวคือในเดือนพฤศจิกายน เวลากลางวันประมาณบ่ายสองโมง อาจารย์คำตาออกไปเที่ยวข้าวในนาที่บ่อผักไหม ซึ่งอยู่ห่างจากคำชะโนดประมาณ 200 เมตร เมื่อหยุดพักจากการเกี่ยวข้าวก็เดินไปที่ห้างนาหรือกระท่อมที่ปลูกไว้สำหรับพักและฝึมนา พอเดินไปใกล้กระท่อมก็มองเห็นผู้หญิงคนหนึ่งนั่งกอดเข่าอยู่ในกระท่อมโดยหันหลังให้ เมื่อเธอผู้นั้นเหลียวหน้ามาก็เห็นเป็นคนแปลกหน้าไม่เคยเห็นมาก่อน อายุอยู่ในราว 25 ปี นึกถึงเรื่องแปลกๆ ที่เคยเกิดขึ้นกับตนในระยะก่อนๆ ที่ผ่านมา ทำให้รู้สึกกลัวขึ้นมาทันที แต่ก็พยายามสะกดกั้นความกลัวไว้ เอ่ยถามผู้หญิงคนนั้นไปว่านางมาจากไหน จะมาหาใคร หญิงสาวยิ้มแล้วตอบว่า มาตามหา อาจารย์คำตา เพราะเห็นพวกผู้หญิงเขาถือกันว่าเป็นผู้ชายสวยรูปหล่อ อาจารย์คำตาทามต่อไปว่า บ้านนางอยู่ที่ไหนละ หญิงสาวตอบว่า อยู่ทุกหนทุกแห่งทั่วๆ ไป พอได้ฟังดังนั้นความกลัวยิ่งเพิ่มขึ้น อาจารย์คำตารีบตอบโกหกไปว่า ข้ารู้จักอาจารย์คำตาและสนิทสนมกันดี บ้านอยู่ใกล้กัน ด้วยจะขออาสาไปบอกให้ แล้วอาจารย์คำตาก็หาทางเลี่ยงไปโดยพูดว่า ขอไปปีศาจวะสักประเดี๋ยว กล่าวจบก็รีบเดินหนีไป กลับเข้าไปในนาแล้วเล่าให้พี่เขยฟัง พี่เขยและญาติๆ จึงรีบออกมาดูที่กระท่อม แต่ไม่พบหญิงคนนั้น เนื่องจากมีเรื่องผิดปกติเกิดขึ้นกับอาจารย์คำตาบ่อยครั้งพวกญาติพี่น้องจึงรู้สึกห่วงกลัวว่าจะเกิดอันตรายจากสิ่งที่ไม่รู้ต้นสายปลายเหตุจนถึงชีวิตได้จึงปรึกษารื้อกัน เพื่อหาวิธีป้องกันและช่วยเหลือมิให้เป็นอันตราย ขึ้นแรก ญาติพี่น้องตกลงกันให้เปลี่ยนชื่อเสีย เพื่อมิให้สิ่งประหลาดนั้นจำได้ โดยเปลี่ยนจาก คำตา เป็น สุภาพ ให้ทุกคนเรียกชื่อใหม่อย่าเรียกชื่อ

เก่า ชั้นที่สอง จัดพิธีแต่งงานหลอกๆกับญาติผู้หญิงชื่อนางสาวทองคำ สองพาลี ชั้นที่สาม แต่งงานแล้วก็ย้ายหนีออกจากบ้านวังทองไปอยู่วัดบ้านหนองกา โดยไปขออาศัยอยู่กับท่านพระครูคำหรือพระครูสุภารโศภณเป็นเวลา 7 วัน แล้วจึงย้ายกลับมาอยู่บ้านวังทองเหมือนเดิม เท่านั้นยังไม่ไว้วางใจ ต่อมาอีกสองเดือนญาติพี่น้องได้ไปสู้อสาวบ้านเดียวกัน จัดพิธีแต่งงานจริงๆอีกครั้งหนึ่ง ชีวิตการครองเรือนของอาจารย์คำตาหรืออาจารย์สุภาพ ดำเนินไปอย่างมีความสุข จนกระทั่งภรรยาตั้งท้องและคลอดลูกชายคนแรกออกมาหลังจากนั้นอีกไม่นานก็มีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้นอีก ในปีที่มีลูกชายคนแรกนั้น ประมาณปลายเดือนธันวาคม ในคืนหนึ่งนอนหลับแล้วตื่นมาคิดว่า เจ้าปู่ศรีสุทโธ (อมตะวิญญูณที่เป็นเจ้าเมืองใต้บาดาลหรือเมืองพญานาคในป่าคำชะโนด) ได้มาหาที่บ้านเพื่อขอร้องให้ท่านไปประกวดชายงามที่เมืองบาดาลคำชะโนด แต่อาจารย์คำตาไม่ได้ตอบตกลง คืนต่อมาก็ฝันอย่างเดียวกันอีกเจ้าปู่ศรีสุทโธได้ถามถึงเหตุผลที่ไม่ยอมไปประกวดชายงาม ว่ามีปัญหาอะไรในใจหรือมีเหตุขัดข้องอย่างไร ขอให้บอกมาจะแก้ไขให้อาจารย์คำตาจึงตอบไปตรงๆ ว่า มีปัญหาอยู่อย่างเดียวคือ กลัว กลัวจะต้องพลัดพรากจากครอบครัวและกลัวตายจากลูกและภรรยา เมื่อทราบปัญหาอย่างนั้นเจ้าปู่ศรีสุทโธก็ตอบตกลงที่จะปกป้องคุ้มครองและรับประกันในเรื่องความกลัวอย่างนั้น ไม่ให้เกิดขึ้นอย่างเด็ดขาด จะให้กลับมาอยู่กับลูกเมียที่บ้านวังทองอย่างแน่นอน เมื่อเจ้าปู่ขอร้องมากขึ้นและรับประกันอย่างแข็งขันอาจารย์คำตาจึงตอบตกลงไปประกวดชายงามตามคำขอ โดยขอร้องเจ้าปู่ว่าเมื่อประกวดเสร็จแล้ว จะต้องรีบนำส่งกลับบ้านโดยเร็ว ซึ่งเจ้าปู่ก็รับจะปฏิบัติตามคำขอทุกอย่างและกำหนดนัดหมายวันเวลาที่จะมารับไปประกวดกันจนเป็นที่เรียบร้อย เมื่อเล่าเรื่องความฝันให้ภรรยาและญาติพี่น้องทราบทุกคนรวมทั้งชาวบ้านที่รับรู้เรื่องราวต่างก็เกิดความวิตกกังวลและกลัวเป็นอันมาก กลัวว่าอาจารย์คำตาจะต้องตายจากไปอยู่กับเจ้าปู่ศรีสุทโธเมืองบาดาลแล้วจะไม่ได้กลับมาอีก ทั้งกลัวจะเกิดอันตรายกับครอบครัวลูกและภรรยา จึงช่วยกันคอยดูแลเอาใจใส่อาจารย์คำตาอย่างระมัดระวังและใกล้ชิดตลอดเวลา พอถึงกำหนดวันนัดหมายที่เจ้าปู่จะมารับตัวไปประกวดชายงาม ผู้ใหญ่บ้านได้ประกาศห้ามบรรดาลูกบ้านทุกคนออกนอกเขตหมู่บ้าน ให้ทุกคนไปชุมนุมรวมกันอยู่ที่บ้านของอาจารย์คำตา เพื่อปกป้องคุ้มครองมิให้เจ้าปู่ศรีสุทโธมารับเอาตัวไป จนถึงเวลา 17:30 น. ซึ่งเป็นเวลาที่นัดหมายเหมือนสิ่งคลใจชาวบ้านและญาติๆ เกิดความสบายใจหายกังวลพากันกลับไปบ้านของตนเหลืออยู่ที่บ้านอาจารย์คำตาไม่กี่คน ทันใดนั้นเองอาจารย์คำตาซึ่งนอนพักผ่อนอยู่ในเรือน ได้ลุกขึ้นแล้ววิ่งพรวดลงบันไดตรงไปสู่อู่ทุ่งนาใกล้ลำห้วยทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านญาติพี่น้องและชาวบ้านที่เหลืออยู่เห็นเช่นนั้นก็รีบวิ่งตามไปอย่างกระชั้นชิด แต่แล้วเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้นคือ ร่างของอาจารย์คำตาหายวับไปกับตา ทั้งๆ ที่ตรงนั้นเป็นทุ่งนาโล่งแจ้ง ไม่มีต้นไม้อะไรใหญ่พอที่จะบังร่างของคนที่เห็นได้เลยทุกคนพากันตกใจ แต่ก็ยังช่วยกันค้นหาอาจารย์คำตาอยู่เป็นชั่วโมงก็ไม่พบจึงพากันกลับมาปรึกษา

กันที่บ้านว่าจะทำอย่างไรดี ในที่สุดก็ตกลงกันไปตามหมอดูหรือหมอธรรม (ร่างทรงทางภาคอีสาน) เพื่อช่วยดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับอาจารย์คำตา หมอธรรมตรวจดูแล้วก็บอกให้ทราบว่า เจ้าปู่ศรีสุทโธมารับไปประกวดชายงามแล้ว ขอให้ญาติพี่น้องอย่าได้หวังและอย่าตกอกตกใจ ทิดคำตายังปลอดภัยดี จะไม่เป็นอันตรายใดๆทั้งสิ้น แม้จะทราบจากหมอธรรมว่าทิดคำตาจะไม่เป็นอันตราย แต่ญาติพี่น้องก็ไม่ได้ลดละ พยายามช่วยกันค้นหาต่อไป จนกระทั่งเวลาประมาณ 17:30 น. ของวันรุ่งขึ้นก็พบร่างของอาจารย์คำตานอนสลบไสลไม่ได้สติอยู่บนคันนา ตรงจุดที่มองเห็นหายไปเมื่อวันวาน นับเป็นเรื่องแปลกประหลาดและสร้างความงุนงงแก่ญาติพี่น้องมาก เพราะตรงจุดนี้ได้เดินค้นหาผ่านไปมาหลายต่อหลายครั้ง แต่ไม่พบเมื่อพบแล้ว จึงช่วยกันห้ามทิดคำตาซึ่งสลบไสลอยู่เข้าไปพยาบาลรักษาในหมู่บ้านเป็นเวลานานพอสมควรจึงสามารถฟื้นคืนสติได้ พอฟื้นขึ้นมาก็เห็นภรรยาและลูกญาติพี่น้องที่รุมล้อมอยู่ร้องไห้กันระงมเพราะคิดว่าท่านตายไปแล้ว เมื่อทุกคนหายตกใจแล้ว ท่านก็เล่าให้ฟังว่า เมื่อถึงเวลานัดหมายเจ้าปู่ศรีสุทโธได้นำพาหนะชนิดหนึ่งมารับที่บ้านพาหนะนั้นมีลักษณะเหมือนอู แต่ลอยและบินได้เหมือนเครื่องบิน ท่านจึงเรียกว่า อูยนต์ มีที่นั่งสวยงามเหมือนธรรมาสน์ที่พระที่นั่งเทศน์ เมื่อขึ้นนั่งแล้วอูยนต์ก็บินขึ้นสู่อากาศแล้วบินตรงไปทางทิศเดียวกับเมืองคำชะโนด แต่จำไม่ได้แน่นอนว่าจะเป็นเมืองคำชะโนดหรือไม่ เมืองนั้นสวยงามมาก มีปราสาทมีบ้านเรือนมากมาย อูยนต์ได้บินไปที่ปราสาทหลังที่สวยงามที่สุดซึ่งเป็นปราสาทของเจ้าปู่ศรีสุทโธ เมื่อไปถึงปราสาทก็ลงจากอูยนต์ เข้าไปในห้องหนึ่งเพื่อเปลี่ยนเสื้อผ้า แต่งชุดใหม่ด้วยเสื้อผ้าที่สวยงามซึ่งเจ้าปู่ได้เตรียมไว้ให้แล้ว เมื่อแต่งตัวเสร็จเรียบร้อย เจ้าปู่ก็ได้สอนวิธีการเดินและการวางตัวบนเวทีประกวดให้อย่างละเอียด พอได้เวลาเจ้าปู่ก็พาเดินไปยังเวทีประกวดซึ่งมีขนาดกว้างใหญ่มากและมีผู้คนเฝ้าชมการประกวดมากมาย การประกวดนั้นปรากฏว่าทิดคำตาได้ตำแหน่งชนะเลิศ ซึ่งทิดคำตาก็ดีใจเป็นที่สุด เมื่อประกวดเสร็จกรรมการก็มอบรางวัลให้ แต่ท่านไม่รับ กรรมการการประกวดได้ขอร้องให้ท่านไปประกวดต่อที่ปากกะดิงและปากงัดซึ่งจัดงานเหมือนกัน แต่เจ้าปู่ศรีสุทโธไม่อนุญาต เพราะต้องนำอาจารย์คำตาส่งกลับบ้านตามที่ได้สัญญาเอาไว้ แล้วเจ้าปู่ศรีสุทโธก็พาทิดคำตามาขึ้นอูยนต์ลำเดิมเดินทางกลับมาส่งจนถึงบ้านจากนั้นมาก็ไม่มีเหตุแปลกประหลาดเกิดขึ้นกับอาจารย์คำตาอีกเลย

3) ช่วงปลาย เมื่อเวลาล่วงเลยมาอาจารย์คำตาก็มีอายุมากขึ้น ในปี พ.ศ.2518 ภรรยาของอาจารย์คำตาก็ถึงแก่กรรม อาจารย์คำตาจึงต้องเลี้ยงลูกกำพร้าตามลำพัง หลังจากลูกเติบโตและต่างก็มีครอบครัวกันไปตามวิสัยมนุษย์ ตัวท่านเองก็เข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม ถึงวันพระก็จะนอนที่วัดรักษาอุโบสถศีลเป็นประจำ อยู่ต่อมาจนกระทั่งถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2530 ในคืนวันพระ ขณะที่อาจารย์คำตานอนรักษาศีลอยู่ในวัดท่านก็ได้ฝันว่า เจ้าปู่ศรีสุทโธได้ขอร้องให้ท่านบวชแต่การพูดจายังไม่เป็นที่ตกลงกัน เพราะใจจริงของท่านยังไม่อยากบวช ยังหวังโยลูกหลานอยู่

ในวันพระที่สอง ท่านก็ฝันว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธมาขอร้องให้ท่านบวชอีกแต่ท่านก็ยังไม่ได้ตกลงด้วย จนถึงวันพระที่สามซึ่งเป็นวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เจ้าปู่ศรีสุทโธก็มาเข้าฝันอีก คราวนี้อาจารย์คำตารู้สึก ปลอดภัย คล้ายมีสิ่งคลอเคลีย จึงตกปากรับคำจะบวชตามคำขอของเจ้าปู่ศรีสุทโธ เมื่อตกลงกัน เรียบร้อยแล้ว เจ้าปู่ก็แนะนำการที่จะบวชว่าให้เข้านาคโกนหัวนุ่งขาวห่มขาวในวันขึ้น 12 ค่ำ เอา ฝ้ายที่จะผูกข้อมือนาคในวันบายศรีสู่ขวัญนาคไปแขวนไว้ในศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธที่คำชะโนด เมื่อถึง วันทำบายศรีสู่ขวัญจึงเอามาผูกข้อมือตามประเพณี ให้เข้านาค 3 คืนและบวชในวันพระขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งเจ้าปู่ศรีสุทโธก็จะมาร่วมพิธีและอนุโมทนาในการบวชในวันพระขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งเจ้าปู่ศรีสุทโธก็จะมาร่วมพิธีและอนุโมทนาในการบวชครั้งนี้ด้วย เรื่องนี้อาจารย์คำตาได้เล่าให้ลูกหลานและญาติ มิตรพ้องทั้งหมด ทุกคนก็โมทนาสาธุเห็นด้วยและช่วยกันเตรียมงานอย่างแข็งขัน พอถึงกำหนดวัน ขึ้น 12 ค่ำ บรรดาลูกหลานและญาติพี่น้องก็ได้ นำอาจารย์คำตาไปมอบนาคที่วัดบ้านวังทอง และ เข้าสู่พิธีบรรพชาอุปสมบทในวันขึ้น 15 ค่ำ มีประชาชนจากบ้านใกล้เคียงมาร่วมพิธี และร่วมกัน ถวายปัจจัยเป็นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นงานบวชที่ยิ่งใหญ่ไม่เคยปรากฏมาก่อนอาจารย์คำตาบวชครั้ง นี้เมื่ออายุมากแล้วบรรดาญาติโยม จึงเรียกท่านว่า หลวงปู่คำตา มาจนมรณภาพ หลวงปู่คำตามี นามสมญาทางพระว่า สิริสุทโธ พระจะไม่ใช้นามสกุลเดิม แต่จะเรียกนามสมญาต่อท้ายชื่อจึงต้อง เรียกท่านว่า หลวงปู่คำตา สิริสุทโธ หลวงปู่คำตา สิริสุทโธ ได้เล่าให้ญาติโยมที่ไปหาท่านฟัง เสมอว่าเมื่อท่านเข้ามาบวชอยู่ในพระบรรพชิตศาสนาแล้วท่านก็ได้ฝันถึงเจ้าปู่ศรีสุทโธอยู่เสมอ เจ้า ปู่ได้บอกกับท่านว่าเจ้าปู่ได้มากอดดูแลและปกป้องรักษาความปลอดภัยให้ตลอดเวลาโดยเฉพาะญาติ ที่หลวงปู่คำตาพักอยู่เป็นประจำนั้น ท่านได้จัดที่นั่งที่นอนสำหรับเจ้าปู่ศรีสุทโธไว้เป็นพิเศษ หลวง ปู่คำตาเล่าว่า คืนหนึ่งในระหว่างกลางพรรษาปี พ.ศ.2530 ได้ฝันว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธมาที่ญาติแล้วบอก ว่า พ่อจะพ่นพิษใส่ตัวลูกเพื่อให้เกิดความขลังในตัวลูก (เจ้าปู่ศรีสุทโธเรียกหลวงปู่คำตาว่าลูก) พุด แล้วก็พ่นพิษออกมาเป็นน้ำเปือกทั่วตัว เมื่อสะดุ้งตื่นขึ้นรีบลูบคลำตามร่างกายคิดว่าร่างจะเปือกน้ำ เหมือนในฝันแต่ก็แห้งเป็นปกติดีทุกอย่าง ท่านเล่าต่อไปว่าคาถาอาคมที่ท่านใช้ผูกข้อมือและ ประพรมน้ำมนต์ให้ญาติโยมนั้นได้มาจากเจ้าปู่ศรีสุทโธมาบอกในฝัน ท่านยอมรับว่าเดิมนั้นสมอง ไม่ค่อยดีจำอะไรไม่ค่อยได้ ครั้นพอกลับมาบวชอีกครั้งรู้สึกว่าการจำดีขึ้น เมื่อเจ้าปู่บอกหรือ สอนคาถาอาคมอะไรก็จะจดจำได้แม่นยำเป็นพิเศษ หลวงปู่คำตาได้เล่าอีกว่าในระหว่างพรรษา เดียวกันนี้ท่านได้ฝันอีกว่า เจ้าปู่ศรีสุทโธได้มาเข้าฝันบอกว่า ต่อไปนี้พ่อจะมอบทรัพย์สมบัติ ทั้งหมดในเมืองคำชะโนดให้ลูกดูแลและปกครองคนทั้งหมดในเมืองนี้ แล้วเจ้าปู่ได้นำหลวงปู่คำตา เข้าไปในเมืองคำชะโนดไปดูทรัพย์สินที่มีทั้งหมดในเมืองคำชะโนด เสร็จแล้วพาขึ้นไปบนศาลา หลังใหญ่ ซึ่งมีคนนั่งรอสัญญ์เป็นจำนวนมากแล้วประกาศให้ทุกคนได้ทราบว่า นี่คือลูกชายของเจ้าปู่ ต่อไปนี้ทรัพย์สินและการปกครองทั้งหมดในเมืองคำชะโนดนี้จะยกมอบให้ลูกชาย ขอให้ทุกคนเชื่อ

ฟังคำสั่ง และอยู่ในความปกครองของลูกชายตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หลวงปู่คำตา สิริสุทโชนี้เจ้าปู่ศรีสุทโชให้ความรักความเมตตาเพราะท่านเป็นคนดีจึงได้รับความไว้วางใจยินดีให้เป็นบุตรบุญธรรม แม้จะอยู่กันคนละภพแต่เจ้าปู่ศรีสุทโชก็เป็นอมตะวิญญานที่เป็นเจ้าเมืองพยานาอยู่ใต้บาดาล ซึ่งเชื่อกันว่าป่าคำชะโนดแห่งนี้คงเป็นที่ตั้งของบ้านเมืองในอดีต จึงมีสรรพวิญญานอาศัยอยู่กันมากมาย เมื่อหลวงปู่คำตาบวชและพำนักอยู่ในวัดวังทองได้ระยะหนึ่งก็ย้ายมาตั้งสำนักสงฆ์เพื่อปฏิบัติธรรมที่ใกล้ๆ ป่าคำชะโนดโดยให้ชื่อสำนักสงฆ์ของท่านว่า สำนักสงฆ์สิริสุทโช ท่านได้พัฒนาบุกเบิกก่อตั้งพัฒนาตั้งแต่บริเวณแห่งนี้เป็นป่าดงดิบจนมีความเจริญและต่อมาได้ตั้งเป็นวัดชื่อ วัดสิริสุทโช (คำชะโนด) มาจนถึงปัจจุบันนี้

ในปี พ.ศ. 2533 เดือนมิถุนายน ขึ้น 8 ค่ำ เวลาประมาณสองทุ่มเศษพระเณรที่อยู่ ในวัดสิริสุทโช ได้ยินเสียงต้นไม้ขนาดใหญ่ต้นหนึ่งหักโค่นลงมาเสียงดังสนั่นหวั่นไหว เสียงดังมาจากป่าคำชะโนดซึ่งอยู่ไม่ไกลจากวัด ต้นเช้าวันใหม่พระเณรพากันเข้าไปดูในดงคำชะโนดยังจุดที่ได้ยินเสียงต้นไม้หักโค่นแต่ก็ไม่พบอะไรผิดปกติ ไม่มีต้นไม้หักโค่น เข้าไปดูถึงสามครั้งจนแน่ใจต่อมาอีก 7 วัน คือเดือนมิถุนายน ขึ้น 15 ค่ำ เป็นวันทำบุญประเพณีบุญบั้งไฟซึ่งชาวบ้านนำเอาบั้งไฟมาทำพิธีฉลองและจุดถวายเจ้าปู่ศรีสุทโชเป็นประจำทุกปี นับแต่วันนี้มาหลวงปู่คำตาก็ไม่เบิกบานเหมือนปกติทุกวัน ท่านจะจำวัดตั้งแต่หัวค่ำ แม้จะมีญาติโยมมาขอคุยด้วยท่านก็ไม่ต้อนรับใครเลย

ระยะต่อมาร่างกายของหลวงปู่คำตาก็ทรุดโทรมลงโดยลำดับ แม้จะฉันทยาอะไร อาการอาพาธของท่านก็ไม่หาย หรือทุเลาเลย อาหารก็ไม่สนใจฉัน จนกระทั่งถึงเดือนสิงหาคม ขึ้น 8 ค่ำ ตรงกับวันที่ 15 สิงหาคม 2533 หลวงปู่คำตา สิริสุทโช ก็ถึงมรณภาพลงเมื่อเวลา 03:05 น. ยังความเศร้าโศกเสียใจให้แก่ญาติโยมเป็นอย่างนัก เมื่อสิ้นหลวงปู่คำตา สิริสุทโช มรณภาพไปแล้ว วิญญานของหลวงปู่คำตาก็ยังมาเข้าฝันหลวงปู่จอมซึ่งเป็นเจ้าอาวาสองค์ต่อมา ญาติโยมชาวบ้านบ้าง เหมือนท่านยังห่วงใยทุกคนอยู่ไม่เสื่อมคลาย บางครั้งหลวงปู่คำตาก็นิมิตให้หลวงปู่จอมเห็น บัลลังก์ที่เจ้าปู่ศรีสุทโชได้สร้างไว้ให้หลวงปู่คำตา หลวงปู่จอม ยันตสิโล นั้นเป็นผู้ใกล้ชิดกับหลวงปู่คำตา สิริสุทโช มาตลอด ทั้งได้ร่วมกันสร้างสำนักสงฆ์จนกลายมาเป็นวัดสิริสุทโช (คำชะโนด) มีระยะหนึ่งหลวงปู่จอมได้ออกจากวัดสิริสุทโชไปอยู่ที่อำเภอบ้านดุงเป็นเวลา 9 เดือน เจ้าปู่ศรีสุทโชไปเข้าฝันท่านว่าให้ท่านกลับไปอยู่ที่วัดสิริสุทโชคำชะโนดเหมือนเดิมเพราะได้ร่วมสร้างวัดมา ท่านให้มาดูแลวัดนี้จนกว่าชีวิตจะหาไม่ ให้ดูแลพระเณรที่อยู่ในวัดสิริสุทโชด้วยในที่สุดหลวงปู่จอมก็ตัดสินใจกลับมาอยู่วัดสิริสุทโชกับหลวงปู่คำตาเหมือนเดิม เจ้าปู่ศรีสุทโชบอกหลวงปู่จอมในนิมิตว่า ถ้ากลับไปอยู่วัดสิริสุทโชเจ้าปู่จะมาเอาหลวงปู่คำตาไปอยู่แทนท่านเจ้าปู่ที่เมืองใต้บาดาล แล้วจะมอบเมืองให้ทั้งจะให้หลวงปู่คำตาเป็นลูกชายด้วย หลวงปู่จอมกลับมาอยู่วัดสิริสุทโช (คำชะโนด) เมื่อเดือนเมษายน ขึ้น 14 ค่ำ ต่อมาในเดือนพฤษภาคม แรม 12 ค่ำ หลวงปู่คำตาได้

นิมิตถึงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เจ้าปู่บอกในนิมิตว่า ลูกเอี้ยฟิงพ่อ พ่อจะบอกลูกอีกเป็นครั้งสุดท้าย ถึงเวลาแล้วที่พ่อจะมาเอาลูกไปอยู่แทนบัลลังก์ที่เมืองบาดาลและจะมอบเมืองให้ครอบครองแทน ซึ่งหลวงปู่คำตาก็ตอบรับไม่ขัดข้องอีก จากนั้นเจ้าปู่ก็ลงไปยังเมืองใต้บาดาลดังเดิม ต่อมาถึงเดือนสิงหาคม ขึ้น 8 ค่ำ ตรงกับวันที่ 15 สิงหาคม 2533 หลวงปู่คำตา สิริสุทโธ ก็มรณภาพดังกล่าวแล้ว

1.2 ที่มาของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ที่มาของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ไม่มีบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่จากการสัมภาษณ์ (บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2554) อดีตผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านโนนเมืองได้ให้รายละเอียดที่มาของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมืองว่าประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ได้ริเริ่มมาจากชาวบ้านปฏิบัติประเพณีสืบต่อกันมาจากบุญเดือนหกหรือบุญบั้งไฟซึ่งเป็นบุญใหญ่ประจำปีของหมู่บ้าน เพิ่มการทำบุญหลวงปู่คำตาและได้เพิ่มพิธีการบวงสรวงมาในภายหลังจนกลายเป็นความเชื่อมาประมาณ 20 กว่าปีชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธเป็นทั้งพญานาคและมนุษย์และเพื่อแสดงความเคารพศรัทธาอันนับถือในความศักดิ์สิทธิ์ของท่าน จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ประชาชนในพื้นที่ที่มีพิธีกรรมนี้ก็ได้อุปถัมภ์สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ ชาวบ้านโนนเมือง และชาวบ้านใกล้เคียงจะมาร่วมพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองแลครอบครัว

2. ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมานานหลายปี ด้วยความเชื่อถือและศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านได้เคารพสักการะบูชาสืบต่อกันมา รวมทั้งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่รวมจิตใจให้ลูกหลานเกิดความรักความสามัคคีในหมู่บ้าน แม้ว่าลูกหลานได้อพยพย้ายถิ่นไปทำมาหากินที่อื่น เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ก็จะกลับมาร่วมพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธที่จัดขึ้น ณ วัดศรีสุทโธ (คำชะโนด) บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 3.1 เจ้าปู่ศรีสุทโธ

ในส่วนของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ดังนี้

- 2.1 วัน เวลา และ สถานที่ ในการจัดประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ
- 2.2 จุดประสงค์ของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ
- 2.3 สารสำคัญของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ
- 2.4 ขั้นตอนในการจัดประเพณีเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ
- 2.5 คุณค่าของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ
- 2.6 แนวคิดและความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

2.1 วัน เวลา และ สถานที่ ในการจัดประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

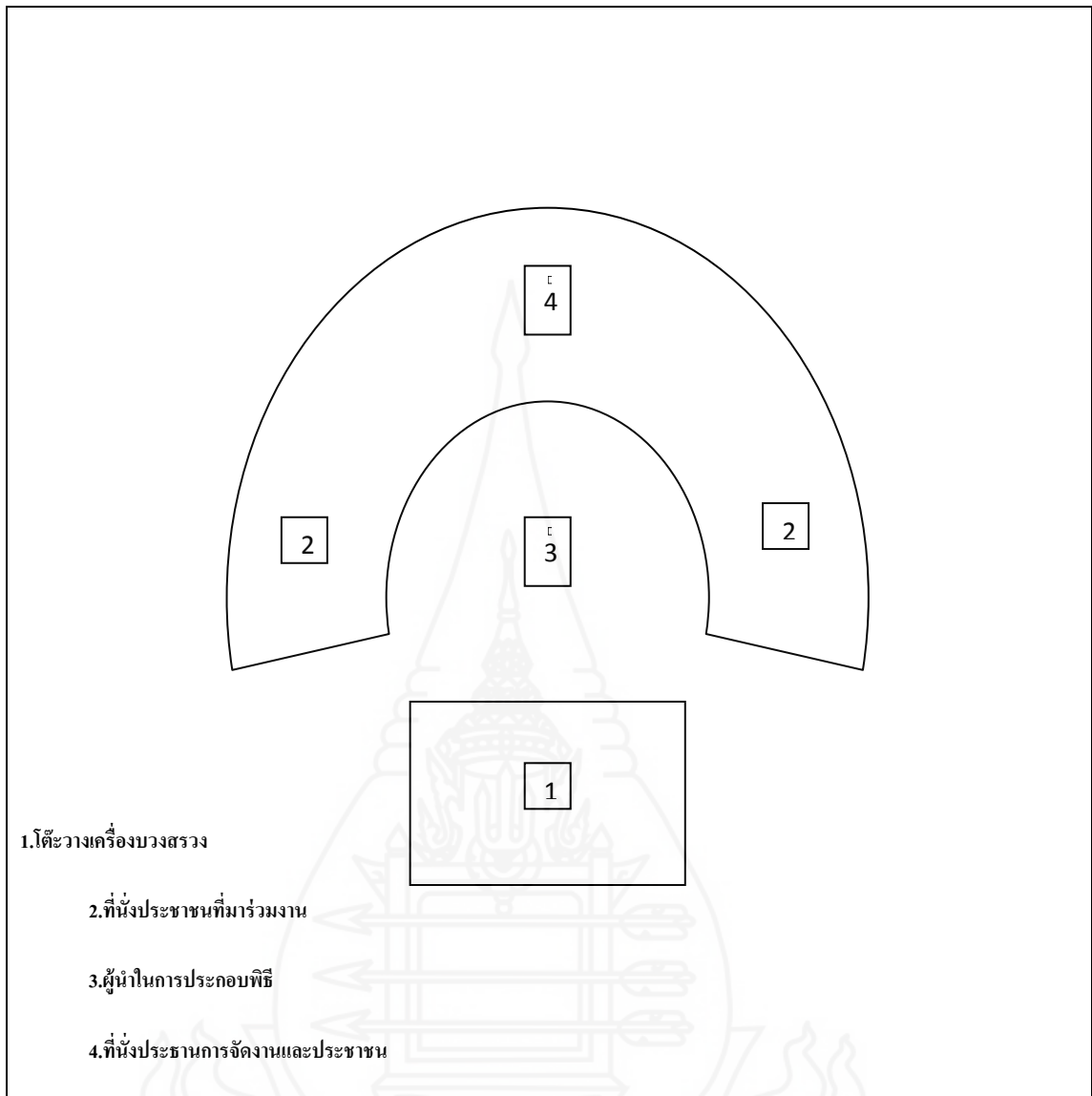
ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี กำหนดขึ้นในวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์สอดคล้องกันว่า ตั้งแต่อดีต สถานที่ในการจัดงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี กำหนดขึ้น ณ วัดศิริสุทโธ บ้านโนนเมือง

ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นวัดที่หลวงปู่คำตาได้ริเริ่มสร้างขึ้นมา สถานที่สำคัญในการจัดงานภายในวัด คือ ลานภายในวัด (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 10 พฤษภาคม 2554, วิเชียร แสนสุข วันที่ 15 พฤษภาคม 2554) โดยจะมีการตั้งโต๊ะไว้เพื่อวางเครื่องสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธที่ชาวบ้านนำมาเลี้ยงเพื่อบวงสรวง ดังรูปภาพ

ภาพที่ 3.2 สถานที่วางเครื่องบวงสรวง

จากการสัมภาษณ์ ในการจัดตั้งโต๊ะวางเครื่องบวงสรวงและตำแหน่งวางเครื่องบวงสรวงจะไม่จัดวางตามตำแหน่งแน่นอนตายตัวเหมือนกันทุกปี เนื่องจากว่าในแต่ละปีเครื่องบวงสรวงจะมีมากมีน้อยไม่เท่ากัน ดังนั้นคณะกรรมการจัดงานและผู้จัดเตรียมสถานที่ที่จะจัดตั้งโต๊ะและวางเครื่องบวงสรวงตามความเหมาะสมและสวยงาม (สัมภาษณ์ สุวัฒน์ เกินดี วันที่ 16 พฤษภาคม 2554)

ภาพที่ 3.3 แผนผังการจัดสถานที่ประกอบพิธีกรรมประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธของ วัดศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี (แผนผังไม่ กำหนดแน่นอนตายตัวเหมือนกันทุกปี จะจัดตามความเหมาะสมและสวยงามในแต่ละ ปี แต่เครื่องบวงสรวงต้องครบ)

2.2 จุดประสงค์ของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ผู้วิจัยได้ศึกษาประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่มีมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถประมวลจุดประสงค์ ใน

การจัดประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้ดังนี้

2.2.1 เพื่อแสดงความเคารพนับถือศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าปู่ศรีสุทโธ

เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้าน เป็นการทำบุญเบิกบ้านด้วย เป็นการขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล น้ำท่าข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ ขอพรจากเจ้าปู่ศรีสุทโธ ช่วยให้ชาวบ้านประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเรื่องงานการเรียน และการประกอบอาชีพ เรื่องที่มีปัญหาให้คลี่คลายไปในทางที่ดีให้หมู่บ้านประสบแต่ความโชคดี ไม่มีเภทภัย อันตรายใดๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (สัมภาษณ์ เทิดทูน เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 16 พฤษภาคม 2554)

2.2.2 เพื่อให้บรรดาลูกหลานของชาวบ้านโนนเมือง ที่ไปตั้งรกราก อยู่ที่ไหนได้

กลับมาชุมนุมพร้อมกันซึ่งเรียกตามภาษาท้องถิ่นอีสานว่าเป็นการ โสมญาติ (โสม2 ก. หมายถึง รวมกัน, ชุมนุมกัน พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน บุญเกิด พิมพัวร์เมธากุล นภาพร พิมพัวร์เมธากุล พ.ศ.2545 หน้า 845) หรือ ชุมนญาติ (ชุม1 ก. หมายถึง ชุม. มารวมกันจากที่ต่างๆ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน บุญเกิด พิมพัวร์เมธากุล นภาพร พิมพัวร์เมธากุล พ.ศ.2545 หน้า 333) และร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษพ่อแม่ ญาติพี่น้องของตนและทำให้ได้พบประญาติพี่น้องที่อยู่บ้านโนนเมือง และที่แยกย้ายไปอยู่ที่อื่น (สัมภาษณ์ อุดมสงคำจันทร์ วันที่ 16 พฤษภาคม 2554)

2.2.3 เพื่อสืบสานศาสนา และวัฒนธรรมพื้นบ้านของท้องถิ่นชาวบ้านที่บนบาน

เจ้าปู่ศรีสุทโธให้ช่วยเหลือก็จะมาแก้บนตามที่บนไว้ ถ้าผู้บนบานไว้มีฐานะการเงินดี ส่วนมากจะเป็นการบน โดยการจ้างภาพยนตร์มาฉายที่ลานวัดที่ติดกับคำชะโนด ส่วนระยะหลังก็จะมีการแก้บน ด้วยการจ้างคณะหมอลำมาแสดง คณะหมอลำก็จะแสดงให้ชมเพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น (สัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข วันที่ 10 พฤษภาคม 2554) ส่วนคนที่ไม่ได้มาแก้บนหรือคนที่บนบานไว้แต่มีทุนทรัพย์น้อย และมีความศรัทธาในเจ้าปู่ศรีสุทโธ ก็จะมาร่วมพิธีบวงสรวง ซึ่งถือว่าเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว โดยการนำ ข้าว ปลา อาหาร ของหวาน ผลไม้ เหล้า ดอกไม้ รูปเทียน มาร่วมบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

2.2.4 เพื่อให้เกิดสามัคคีในชุมชนการที่ชาวบ้านได้มาร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็น

ส่วนรวม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การร่วมกันทำงานสังคม และความรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ และตามที่ได้รับมอบหมาย การจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ การเตรียมขันตอนต่างๆ ภายในวัด การเตรียมการของชาวบ้าน การที่ชาวบ้านได้มาร่วมในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ การรำถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ การจุดบั้งไฟบวงสรวงและถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ การแก้บน การประกอบพิธีสวดคาถาขอฝน การ

ต้อนรับญาติพี่น้องเพื่อนบ้านและแขกผู้มาร่วมงาน ซึ่งเป็นสิ่งเสริมสร้างให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชนและหมู่คณะทั้งสิ้น

2.3 สาระสำคัญของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ผู้วิจัยได้ศึกษาสาระสำคัญของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุงจังหวัดอุดรธานี ทำให้ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ สามารถดำรงอยู่คู่กับท้องถิ่นมาหลายปี จากการการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล พอจะประมวลสาระสำคัญของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีได้ดังนี้

2.3.1 เพื่อตอบสนองความเชื่อของชาวบ้านที่มาร่วมพิธี ผู้มาร่วมพิธีมีความเชื่อและความศรัทธาต่อ “เจ้าปู่ศรีสุทโธ” ชาวบ้านทั่วไปเชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธมีความศักดิ์สิทธิ์สามารถคลั่งบันดาลให้คุณให้โทษแก่ตนและหมู่บ้านได้ ใครมีเรื่องเดือดร้อนก็จะระลึกถึงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บนบานขอให้เจ้าปู่ศรีสุทโธช่วยก็จะสมปรารถนา ให้พรตามที่ขอและบนบานไว้

2.3.2 เพื่อแสดงความเคารพนับถือต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ แม้ว่าไม่มีเรื่องที่ต้องบนบานให้เจ้าปู่ศรีสุทโธช่วย เมื่อถึงวันประเพณีบวงสรวงซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านโนนเมือง หรือหมู่บ้านใกล้เคียง และประชาชนทั่วไปก็จะมาสักการะ แสดงความเคารพนับถือต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยมาร่วมในพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ พิธีทำบุญในวัด เพื่อเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัวทั้งเจ้าปู่ศรีสุทโธ จะคุ้มครองรักษาเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย และเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนเรื่องดังกล่าวจะหมดไป

2.3.3 เพื่อให้ชาวบ้านที่บนบานไว้กับเจ้าปู่ศรีสุทโธได้แก้บน ชาวบ้านคนใดที่บนบานไว้กับเจ้าปู่ศรีสุทโธเมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ใครบนบานอะไรไว้กับเจ้าปู่ศรีสุทโธ เมื่อได้สมความปรารถนาแล้วก็จะมาแก้บน ซึ่งการแก้บนจะทำกันตลอดปี แต่เปิดโอกาสให้คนที่ไม่ได้ทำได้มาทำในวันเวลานี้ ที่สำคัญในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ คือการฉายภาพยนตร์ถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ และการรำถวาย เพราะชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธโปรดปราน การที่ชาวบ้านได้มาร่วมรำถวายในพิธีบวงสรวงต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ และร่วมชมภาพยนตร์ ซึ่งเป็นมหรสพในวัดที่จัดให้มีขึ้นในวันประเพณีการบวงสรวงต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ก็เป็นการจรรโลงรักษาวัฒนธรรม ที่ดีงามของท้องถิ่น

2.3.4 เพื่อร่วมสังสรรค์ระหว่างญาติมิตร และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ ชาวบ้านโนนเมือง ที่ออกไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น ต่างมาร่วมงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยง เจ้าปู่ศรีสุทโธ ได้กลับมาร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษกลับมาบ้านเกิดของพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ได้พบประวงสาครญาติ และได้สอบถามทุกข์สุขกันตามประสาพี่น้อง

2.3.5 เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรัก ความสามัคคี และการรู้จักหน้าที่ของคนใน

ชุมชน ชาวบ้านจะแบ่งงานแบ่งหน้าที่กันทำ เช่นผู้ชายในหมู่บ้านจะจัดเตรียมสถานที่ในการบวงสรวง จัดการควบคุมระเบียบการจจรถการจราจรในงาน ดูแลความสงบเรียบร้อยในงาน ส่วนผู้หญิงก็จะเตรียมเครื่องไหว้ อาหารต่างๆ และมีบางส่วนก็จะเป็นผู้ฟ้อนรำเป็นนางรำรำถวาย และทั้งชายทั้งหญิงก็จะดูแลแขกที่มาเยี่ยมบ้านและมาร่วมพิธีบวงสรวงซึ่งถือเป็นมารยาทของเจ้าบ้าน การช่วยเหลือร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านโนนเมือง ในการจัดงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นสิ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้และเป็นการรักษาประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ให้คงอยู่คู่ท้องถิ่นสืบไป

2.4 ขั้นตอนในการจัดประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็นประเพณีของท้องถิ่นที่ชาวบ้านและหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่ามีหน่วยงานต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน เช่น การท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรธานี วัดศรีสุทโธ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านโนนเมือง หมู่บ้านใน อบต.บ้านม่วง และ หมู่บ้านใกล้เคียงใน อบต.อื่นๆของอำเภอบ้านดุง ขั้นตอนในการจัด ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นประเด็นในการนำเสนอเป็น 2 ประเด็นย่อยคือ การเตรียมการก่อนวันประกอบพิธี และขั้นตอนในวันประกอบพิธี

2.4.1 การเตรียมการก่อนวันประกอบพิธี

การเตรียมการก่อนวันประกอบพิธี ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยจะขอนำเสนอข้อมูลการเตรียมการก่อนวันประกอบพิธีของวัดศรีสุทโธ และของชาวบ้าน ดังนี้

1) การเตรียมการก่อนวันประกอบพิธีประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากการที่ผู้วิจัยได้ร่วมสังเกตและจากการสัมภาษณ์ สุรเชษฐ์ โคตรวงศ์ ทางวัดและชาวบ้านโนนเมือง ได้มีการจัดเตรียมสิ่งต่างๆ ดังนี้ (สัมภาษณ์ สุรเชษฐ์ โคตรวงศ์ วันที่ 3 พฤษภาคม 2554)

(1) ประชุมคณะกรรมการวัด เพื่อมอบหมายงานความรับผิดชอบ และจัดเตรียมสถานที่ บริเวณวัด โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ดังนี้

ก. จัดเตรียมความพร้อมบริเวณลานวัดซึ่งเป็นสถานที่ใช้จัดวางเครื่องบวงสรวงทุกอย่าง สาเหตุที่ไม่จัดวางเครื่องบวงสรวงในป่าคำชะโนดซึ่งมีศาลเจ้าปู่ตั้งอยู่เนื่องจากบริเวณคับแคบโต๊ะวางเครื่องเลี้ยงบวงสรวงตกแต่งด้วยกระดาษแก้วหลากสี มีฉัตรเงินและทองกับ

ต้นอ้อยและกล้วยวางไว้ตามมุมทั้ง 4 ทิศ พร้อมทั้งวางแจกันและดอกไม้ขนาดใหญ่และพานบายศรีตามความเหมาะสมอย่างสวยงาม

ภาพที่ 3.4 การจัดตั้งสถานที่และวางเครื่องบวงสรวง

ข. จัดเตรียมสถานที่ภายในบริเวณวัด มีดังนี้

ก) สถานที่สำหรับให้ประชาชนได้ร่วมทำบุญในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยจัดไว้ในหอรูปเหมือนหลวงปู่คำตา สิริสุทโธและในศาลาข้างพระปางประทานพร ทางวัดได้จัดเตรียมหีบสำหรับรับเงินบริจาคร่วมทำบุญ มีเจ้าหน้าที่และพระคอยให้บริการในการมอบของที่ระลึกซึ่งเป็นวัตถุมงคลต่างๆ และมีโฆษกกล่าวเชิญชวนให้ร่วมทำบุญและประชาสัมพันธ์ข่าวต่างๆ ภายในวัด

ข) สถานที่สำหรับจำหน่ายดอกไม้ พวงมาลัย รูป เทียน ทองคำเปลวหมาก พลู เพื่อนำไปบูชาเจ้าปู่ศรีสุทโธ ทางวัดได้จัดไว้ให้ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป ได้บูชาเจ้าปู่ศรีสุทโธ การทำบุญนั้นก็แล้วแต่ศรัทธา มีหีบสำหรับร่วมทำบุญ ดอกไม้พวงมาลัย รูป เทียน และหมากพลู ได้จัดไว้เป็นชุดให้ผู้ร่วมทำบุญหยิบเพื่อนำไปบูชา เจ้าปู่ศรีสุทโธ ในคำชะโนด

ค) สถานที่ประดิษฐานพระประจำวันเกิด เพื่อให้ประชาชนได้ทำบุญพระประจำวันเกิด ถัดมากี่จะเป็นที่ประดิษฐานพระประจำวันเกิดของแต่ละวัน และมีบาตร วางไว้

หน้าพระประจำวันเกิดแต่ละวันให้ประชาชนได้ร่วมทำบุญ ผู้ทำบุญจะทำเฉพาะวันเกิดของตนหรือจะทำทั้ง 7 วันก็ได้

ง) สถานที่สำหรับพระสงฆ์ให้พร ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ พระสงฆ์จะสวดให้พรผู้ที่มาร่วมทำบุญ และมีการประพรมน้ำพระพุทธมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคล

จ) สถานที่สำหรับทำพิธีถวายสังฆทาน พระสงฆ์จะทำพิธีเมื่อมีผู้มาถวายสังฆทาน

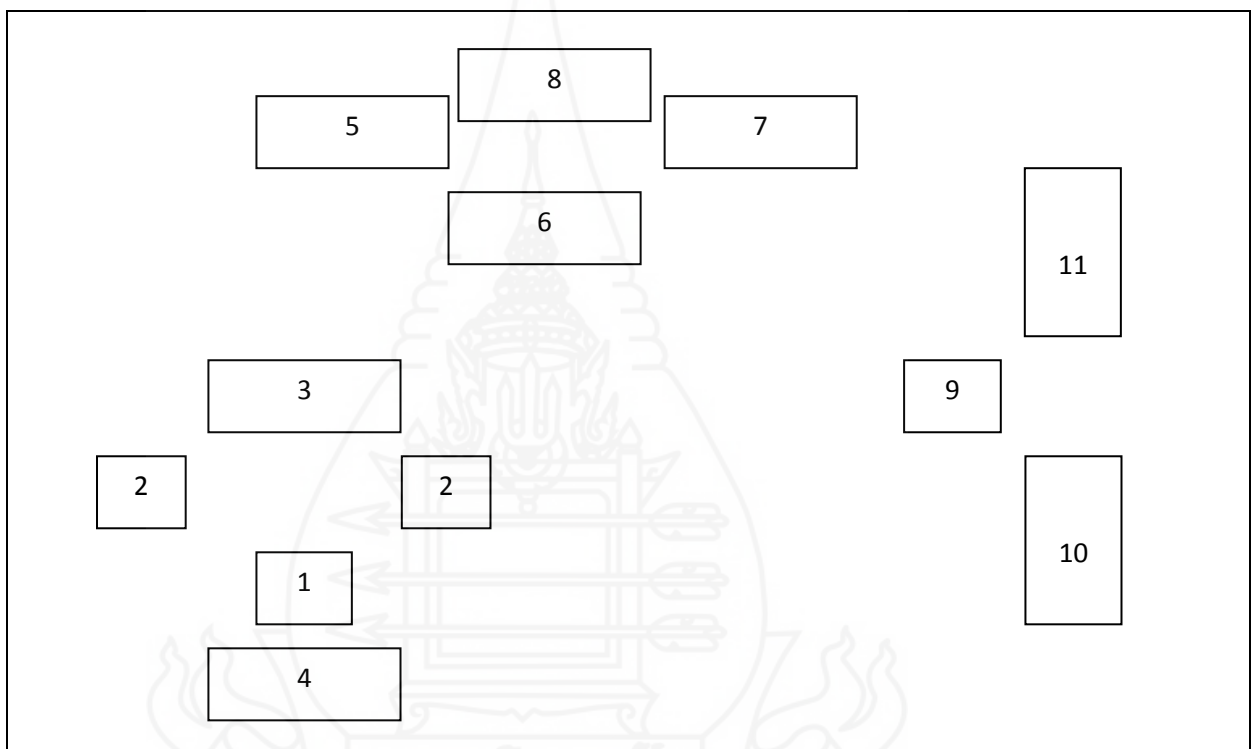
ฉ) สถานที่จัดเลี้ยงอาหารสำหรับประชาชนผู้มาร่วมงาน ทางวัดได้จัดขึ้นบริเวณใกล้โรงครัวของวัดศรีสุทโธ โดยจัดให้มีโรงทาน ซึ่งโรงทานหมายความว่า ทางวัดได้จัดให้ผู้ที่มิมีจิตศรัทธาที่อยากร่วมทำบุญกับวัดให้นำอาหารวัตถุดิบต่างๆ ในรูปแบบต่างๆ ทั้งของคาวของหวาน มาจัดทำประกอบปรุงอาหารกันที่วัด โดยทางวัดจัดเป็นซุ้มเป็นโต๊ะไว้ให้แล้วให้ประชาชนที่มาร่วมงานมารับอาหารไปรับประทานเองโดยไม่เก็บเงิน เช่นมี โรงทานที่ทำก๋วยเตี๋ยว ทำขนมจีนน้ำยา ส้มตำข้าวเหนียว ผัดไทย น้ำดื่ม กาแฟ ของหวาน ฯลฯ ผู้มาทำโรงทานได้นำอุปกรณ์ในการรับประทานอาหารให้ด้วย เช่น ถ้วย ช้อน ส้อม ตะเกียบ แบบพลาสติก โดยทางวัดได้จัดถังขยะไว้ตามจุดต่างๆ สำหรับเก็บภาชนะที่ใช้แล้วไว้หลายจุดภายในวัด เพื่อรักษาความสะอาดภายในวัด

ช) สถานที่สำหรับจัดวางสิ่งของที่ประชาชนนำมาร่วมสักการะ บวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ทางวัดได้จัดวางโต๊ะไว้จำนวนมากนำมาเรียงกันเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าเพื่อไว้ให้ชาวบ้านและประชาชนที่มาร่วมงานนำสิ่งของที่นำมาสักการะบูชาในพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เช่น อาหารคาว ของหวาน เหล้า หมาก พลู บุหรี่ หัวหมู เป็ด ไก่ ดอกไม้ รูป เทียน ฯลฯ มาวางรวมกัน เมื่อทำพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธเสร็จแล้ว จะมีเจ้าหน้าที่จากทางวัดคอยรวบรวม แยกเป็นหมวดหมู่ จากนั้นพระและเจ้าหน้าที่วัดก็จะแจกสิ่งของที่ชาวบ้านและประชาชนนำมาร่วมในงานบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธแก่ชาวบ้านและประชาชนทั่วไปที่มาร่วมงานคืน เพื่อนำไปบริโภค หรือนำกลับไปฝากลูกหลานกิน เพื่อเป็นสิริมงคล (สัมภาษณ์ บุญมี เบี้ยไทยสงค์ วันที่ 16 พฤษภาคม 2554)

ซ) สถานที่สำหรับให้ประชาชนทำพิธีแก้บน ได้แก่ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ ในบริเวณป่าคาชะโนด ซึ่งภายในจะมีที่สักการะบูชาเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยบริเวณข้างศาลจะมี ดอกไม้ รูป เทียน หมาก พลู ของคาว ของหวาน เครื่องไหว้ต่างๆ ไว้พร้อม ส่วนการทำบุญ ทางวัดจะมีหีบไว้ให้ทำบุญที่บริเวณศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ ส่วนใครที่จะแก้บนด้วยการฉายภาพยนตร์ ก็จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่วัดเพื่อขออนุญาตใช้ สถานที่ วันและเวลา โดยส่วนมากจะฉายภาพยนตร์บริเวณลานวัด

ฉ) สถานที่สำหรับจำหน่ายวัตถุมงคล ซึ่งเป็นเหรียญพระ ทางวัดได้จัดไว้บริเวณศาลาข้างพระประธาน และกุฏิหลวงปู่เพ็ง ขันติโต ซึ่งจะมีพระและเจ้าหน้าที่จากทางวัดคอยดูแลซึ่งเงินที่ได้จากการจำหน่ายวัตถุมงคล จะนำมาเป็นเงินสมทบในการพัฒนาวัดต่อไป

ญ) สถานที่สำหรับจุดบั้งไฟถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ ทางวัดได้จัดสถานที่ซึ่งเป็นทุ่งอยู่ด้านหลังของวัดติดกับกำแพง โหนด ไว้สำหรับเป็นที่จุดบั้งไฟเพื่อถวายแด่เจ้าปู่ศรีสุทโธ เพื่อให้ฝนฟ้า ตกต้องตามฤดูกาลและให้ประชาชนที่มาร่วมงาน ได้ชมการจุดบั้งไฟถวายในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ภาพที่ 3.5 แผนผังการจัดสถานที่ต่างๆ ในพิธีกรรมประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ วัดศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุงจังหวัดอุดรธานี

คำอธิบาย

1. สถานที่จัดวางสิ่งของที่ประชาชนนำมาสักการะบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ
2. ที่นั่งประชาชนที่มาร่วมพิธีบวงสรวง
3. ที่นั่งประธานในพิธี ประชาชนและผู้นำในการประกอบพิธีกรรม
4. ลานรำถวาย

5. สถานที่ประดิษฐานพระประจำวันเกิด
6. สถานที่จำหน่ายวัตถุมงคล และร่วมทำบุญ
7. สถานที่ถวายสังฆทาน ที่ปะพรมน้ำมนต์
8. สถานที่จัดเลี้ยง อาหาร (โรงทาน)
9. สถานที่จำหน่ายดอกไม้ธูปเทียน
10. สถานที่ให้ชาวบ้านเก็บ (ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ)
11. สถานที่สำหรับจุดบั้งไฟ

2.4.2 ขั้นตอนในวันประกอบพิธี

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี กำหนดจัดขึ้น 1 วัน คือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ซึ่งมีขั้นตอนที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายปี ขั้นตอนในวันประกอบพิธีที่ผู้วิจัยจะนำเสนอในบทนี้ จะนำเสนอขั้นตอนที่จัดขึ้นและการจัดกิจกรรมเท่านั้น ส่วนรายละเอียดของพิธีกรรมต่างๆ จะได้กล่าวถึงในบทที่ 4

1) ขั้นตอนการจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 มีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

(1) การเตรียมเครื่องบวงสรวงและสารพัดไปถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธและถวายพระ

(2) พิธีถวายภัตตาหารเช้าพระภิกษุสามเณรจัดขึ้นเวลา 07.30 น. ทำพิธีเจริญพระพุทธมนต์จากนั้นชาวบ้านและประชาชนที่มาร่วมงาน มาร่วมทำบุญถวายภัตตาหารใส่บาตรแด่พระภิกษุสามเณร

(3) พิธีแห่ขบวนรอบศาลาการเปรียญ จัดขึ้นเวลา 08.00 น. โดยชาวบ้านโนนเมือง และชาวบ้านใกล้เคียง ที่มาร่วมงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ จะแห่ขบวนเครื่องไหว้เครื่องบวงสรวงต่างๆ รอบศาลาการเปรียญวัด

(4) พิธีเปิดงาน จัดขึ้นเวลา 08.30 น. ประธานการจัดงาน นายวิชัย สินธุสนธิ์ กล่าวรายงานถึงวัตถุประสงค์ของการจัดงาน หลังจากนั้นประธานการจัดงาน เรียนเชิญประธานในพิธี กล่าวเปิดงาน

(5) พิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ จะทำพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เวลา 09.09 น. โดยผู้ปฏิบัติธรรมเริ่มพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธเมื่อเสร็จสิ้นพิธีการบวงสรวง ก็จะมีการรำถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

(6) พิธีถวายภัตตาหารเพลแด่พระภิกษุสามเณร จัดขึ้นเวลา 11.00 น. โดยชาวบ้านและประชาชนที่มาร่วมทำบุญ หลังจากถวายภัตตาหารเพลแด่พระภิกษุสามเณร พระและเจ้าหน้าที่วัดก็จะนำข้าวของเครื่องไหว้ต่างๆ ในพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ มาแจกให้ชาวบ้านและประชาชนที่มาร่วมงานเพื่อความเป็นสิริมงคล

(7) พิธีจุดบั้งไฟถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ จัดขึ้น 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกเวลา 11.30 น. จะเป็นการจุดบั้งไฟแสนและตะไลยักษ์ (ตะไลหมื่น) หลังจากนั้นชาวบ้าน 14 หมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง บ้านโนนเมือง ก็จะร่วมจุดบั้งไฟถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธด้วย และครั้งที่สองเวลา 14.30 น. จะเป็นการจุดบั้งไฟล้าน เพื่อเป็นการบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

(8) การแสดงมหรสพ จัดขึ้นเวลา 12.00 น. มีการแสดงหมอลำกลอน ซึ่งเป็นศิลปะพื้นบ้านชาวอีสาน ต่อด้วยหมอลำกลอนซึ่ง ที่บริเวณลานจอดรถซึ่งเป็น พื้นที่ภายใน วัดติดกับกำแพง โหนด เพื่อให้ชาวบ้านและประชาชนที่มาร่วมงานได้รับชม ส่วนตอนกลางคืนเวลา 20.00 น. ได้มีการฉายภาพยนตร์เพื่อถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ ภายในวัด และมีชาวบ้านเข้ารับชม

(9) พิธีเจริญพระพุทธมนต์ สวดคาถาขอฝน ทางวัดจัดขึ้นเวลา 17.00 น. ณ ศาลาการเปรียญวัด เสร็จพิธีเจริญพระพุทธมนต์แล้ว หลังจากนั้นก็จะมีการสวดคาถาขอฝน (คาถาปลาช่อน) โดยมีชาวบ้านเข้าร่วมพิธีจำนวนมาก

2.5 คุณค่าของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

จากการศึกษาประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุงจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมต่างๆ ในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธของชาวบ้านโนนเมือง ส่งผลให้เกิดคุณค่าหลายลักษณะด้วยกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งทางด้านพิธีกรรมทางศาสนา และการแสดงพื้นบ้านซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความรู้สึกนึกคิดและได้รับประโยชน์จากการได้มาร่วมกิจกรรมในประเพณี คุณค่าของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีดังนี้

2.5.1 คุณค่าต่อบุคคล คุณค่าที่ปรากฏจากการร่วมประเพณีที่มีต่อบุคคลผู้ปฏิบัติ มีดังนี้

1) คุณค่าต่อตนเองครอบครัวและเครือญาติ ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุดเป็นพื้นฐานอันดับแรก เพราะเป็นสถาบันที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างสมาชิกมากที่สุด ที่ทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ สภาพทางสังคมในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สังคมในชนบทส่วนใหญ่ก็จะเป็นสังคมเมืองมากขึ้น สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวเปลี่ยนตามไปด้วย เมื่อท้องถิ่นมีประเพณีประจำท้องถิ่นในที่นี้คือ “ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ” ของชาวบ้านโนนเมือง ซึ่งกิจกรรมของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้เกิดความรักความผูกพันในกลุ่มญาติพี่น้องซึ่งแสดงออกด้วยการรวมตัวและทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อถึงวันประกอบพิธีประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ สมาชิกในครอบครัว

ลูกหลานพี่น้องก็จะกลับมาบ้านเกิดของ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มีการพบปะสังสรรค์กัน มีการนำของ ผักมาให้ซึ่งกันและกันได้พูดคุยสอบถามทุกข์สุขซึ่งกันและกัน ได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน เช่น การทำอาหาร แต่งเตรียมเครื่องบวงสรวง การร่วมในพิธีบวงสรวง การเก็บน การร่วมชมมหรสพ กิจกรรมในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธที่สะท้อนคุณค่าด้านนี้ที่เห็นชัด คือ

(1) การเตรียมเครื่องบวงสรวงและสำรับไปถวายพระและเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งประกอบด้วย ของควา ของหวาน ดอกไม้ ธูป เทียน (ดูรายละเอียดในหัวข้อขั้นตอนพิธีการบวงสรวง บทที่ 4 หน้า 64 - 67) โดยชาวบ้านอาจจะจัดสำรับไม่เหมือนกันแต่โดยส่วนมากสำรับ จะมี 9 อย่าง ซึ่งอาจประกอบด้วย ข้าว กับข้าว น้ำ ของหวาน ผลไม้ ดอกไม้ ธูปเทียน บูหรี หมากพลู โดยเอามารวมกันแล้วเอาไปที่วัดพร้อมกัน ส่วนบ้านไหนจะจัดอาหารไปถวายพระในตอนเช้าและตอนเพลด้วย ก็จะจัดเตรียมไว้ต่างหาก ซึ่งแต่ละครอบครัวจะร่วมกันจัดเตรียมอาหารต่างๆ แสดงถึงความสามัคคีในหมู่ญาติพี่น้อง

(2) การบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่ทุกคนที่ไปร่วมงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จะต้องไปร่วมพิธี ญาติพี่น้องก็จะชักชวนกันไปร่วมในพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมที่เป็นสิริมงคล ช่วยให้ครอบครัวมีความรักใคร่ ผูกพันกันมากขึ้นที่ได้มาร่วมกันทำกิจกรรมที่ดีเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว ทำให้มีจิตใจที่สงบ ทำให้เกิดความอบอุ่นและความเข้าใจอันดีต่อกันภายในครอบครัวญาติพี่น้อง

(3) การร่วมพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านได้แสดงความเคารพนับถือศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ ชาวบ้านได้นำคนมาร่วมทำบุญ นำอาหารมาถวายพระ และนำเครื่องไหว้มาบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งจะชักชวนสมาชิกในครอบครัวมาพร้อมกัน ได้มาร่วมทำบุญพร้อมกัน อีกทั้งครอบครัวก็จะเกิดความสบายใจ และผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ใหญ่ก็จะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในพิธีให้เป็นแบบอย่างแก่ลูกหลานที่จะปฏิบัติสืบต่อกันไป ซึ่งทำให้ลูกหลานเกิดความเคารพ ความศรัทธาความเชื่อถือ ในตัวญาติผู้ใหญ่ ทำให้ประเพณีนี้สามารถดำรงอยู่คู่ท้องถิ่นได้ตลอดไป

(4) พิธีเก็บน ครอบครัวใดที่สมาชิกในครอบครัวได้บนบานไว้กับเจ้าปู่ศรีสุทโธ เมื่อถึงวันประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ก็จะเก็บนตามที่ได้บนบานเอาไว้จะต้องมาเก็บนให้ถูกต้องครบถ้วน ตามที่ได้บนบานเอาไว้ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ของครอบครัวจะเป็นผู้คอยแนะนำให้การเก็บนนั้นหลุดพ้นจากการบนบาน จะได้ไม่คิดค้างกันอยู่ทั้งชาตินี้และชาติหน้า เมื่อสมาชิกในครอบครัวเก็บนแล้วก็ เปรียบว่าครอบครัวได้รับสิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิต ต่อไปชีวิตก็จะเจริญรุ่งเรืองมีความร่มเย็นเป็นสุขเกิดความสบายอกสบายใจ

(5) ร่วมชมมหรสพ มหรสพที่จัดขึ้นในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นมหรสพที่สะท้อนความเป็นท้องถิ่น เป็นการปลูกฝังให้ประชาชนรักและหวงแหนวัฒนธรรมของท้องถิ่น การที่สมาชิกในครอบครัวได้มาร่วมกันชมมหรสพที่ทางวัดจัดขึ้น คือ หมอลำกลอน หรือที่ชาวบ้านแเก็บ เช่น การฉายภาพยนตร์ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้น เนื่องจากได้มีโอกาส ทำกิจกรรมที่เป็นสิ่งบันเทิงร่วมกัน จิตใจของสมาชิกในครอบครัวก็จะรู้สึกเบิกบาน มีความสุข ได้ผ่อนคลายจากภารกิจต่างๆ ที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ลดความเครียดมีความสุขสดชื่นในชีวิตกับครอบครัว ดังนั้น ลูก หลาน พี่ น้อง ญาติ ที่ได้กลับมาบ้านเกิดของพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ได้มาร่วมทำบุญ และสักการะศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ พระพุทธรูปเหมือนหลวงปู่คำตาที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวเคารพศรัทธา ได้ร่วมชมมหรสพของท้องถิ่นที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ และได้เก็บตามที่ตนเองได้บนบานไว้ ทำให้จิตใจมีความสุข ทำให้ครอบครัวเกิดความอบอุ่น มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน รู้สึกผูกพันในหมู่เครือญาติ ทำให้บุคคลเกิดความรัก ความเข้าใจ ความสนิทสนม ร่วมกันทำงาน และยังบ่งบอกให้คนที่อยู่ในสังคมได้รู้สถานภาพ บทบาทหน้าที่ของความเป็นญาติพี่น้องและสิ่งที่จะต้องพึงปฏิบัติต่อกัน ทำให้เกิดการนับถือซึ่งกันและกัน เปรียบเสมือนเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันพึ่งพาอาศัยกัน เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ร่วมกันผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้รับและผู้ให้ ทำให้เกิดความผูกพันทางใจต่อกัน

2) คุณค่าต่อจิตใจ การประกอบพิธีกรรมของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธของชาวบ้าน โนนเมือง พิธีกรรมของประเพณีทุกชั้นตอนจะเกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ การที่ชาวบ้านได้ปฏิบัติตามประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข ความเจริญ จึงทำให้มีขวัญและกำลังใจดี ส่งผลต่อจิตใจให้มีความสุข มีสุขภาพจิตดี ซึ่งส่งผลให้สุขภาพกายดีตามไปด้วย เมื่อคนในชุมชนมีสภาพชีวิตของตนเองให้ดียิ่งขึ้น และช่วยจรโลงสังคมให้สงบสุขตลอดไป

2.5.2 คุณค่าต่อชุมชนสังคม คุณค่าที่ปรากฏจากการร่วมประเพณีที่มีต่อชุมชนและสังคม มีดังนี้

1) คุณค่าต่อขนบธรรมเนียมประเพณี งานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ จะมีพิธีทำบุญเลี้ยงพระ พิธีการบวงสรวงเลี้ยงปู่ศรีสุทโธ พิธีทำบุญ พิธีแก้บน พิธีการจุดบั้งไฟ พิธีรำถวาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นที่ได้สร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นคู่กับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธมานาน นับเป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น การที่ชาวบ้าน โนนเมือง และประชาชนทั่วไปได้ร่วมกันปฏิบัติและสืบเนื่องขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ต่อกันมานับเป็นหลายปี กิจกรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่จัดขึ้น เป็นกิจกรรม

ที่ส่งเสริมให้เกิดความกลมเกลียวขึ้นในสังคม สามารถหลอมรวมชาวบ้านให้มีความรักความผูกพัน ต่อหมู่คณะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจนทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง การที่ชาวบ้านยอมรับในความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากผู้อาวุโสคนรุ่นเก่า แสดงว่ากลุ่มคนนั้นยอมรับขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน จนกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีประจำถิ่นของชุมชนนั้นๆ (สัมภาษณ์ หลวงปู่เพ็ง ขันติโต วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปรากฏในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสืบทอดและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสืบไป

2) คุณค่าความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องแล้ว การร่วมกิจกรรมต่างๆ ของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ก็ยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ที่เป็นเพื่อนบ้านและคนต่างถิ่น เป็นความสัมพันธ์ที่ได้ขยายออกมากจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ญาติพี่น้อง มายังกลุ่มเพื่อนบ้านใกล้เคียง และเพื่อนบ้านต่างหมู่บ้านหรือต่างชุมชน มีการพลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้ให้และผู้รับ ดังเช่น เมื่อมีการจัดกิจกรรมหรือประเพณีที่หมู่บ้านใด ก็จะมีการบอกกล่าวเชิญชวนให้หมู่บ้านอื่นไปร่วมซึ่งเป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแสดงความเป็นน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แสดงถึงความจริงใจ จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนบ้านและบุคคลอื่นๆ ก่อให้เกิดเป็นระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่ในหมู่ญาติพี่น้องและมิตรสหายซึ่งผู้ที่มาร่วมกิจกรรมก็จะปฏิบัติตามความถนัดหรือความพึงพอใจ ซึ่งจะมีการช่วยเหลือกันตามธรรมเนียมที่ปฏิบัติ เมื่อทุกคนมาร่วมพิธีกรรมก็จะเกิดการพบปะทำความรู้จักซึ่งกันและกันก่อให้เกิดความสนิทสนมเป็นกันเอง มีการแนะนำให้รู้จักกัน ทำให้เกิดความผูกพันทางใจต่อกัน มีความรู้สึกเป็นบุญคุณ และรู้สึกรักภักดีต่อผู้ให้ ก่อให้เกิดความกตัญญูทดแทนที่ต่อกัน ทำให้สัมพันธภาพมีความยั่งยืนยาวนาน

3) คุณค่าทางด้านส่งเสริมจริยธรรมของคนในชุมชน การปฏิบัติตามประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมของคนในชุมชน เนื่องจากจริยธรรมเป็นการประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต จริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ทุกคนควรได้รับการส่งเสริมเพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับในสังคมและสามารถวางตัวได้เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต จริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ทุกคนควรได้รับการส่งเสริมเพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับในสังคมและสามารถวางตัวได้เหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม จริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ที่เห็นชัดคือ

(1) ความสามัคคี การจัดงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง เกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือของหลายฝ่ายทั้งส่วนราชการ วัด ท้องถิ่น และประชาชน ในชุมชนการจัดงานมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานและการช่วยกันทำ การที่คนจำนวนมากมาร่วมกันทำงานในหน้าที่รับผิดชอบ ช่วยเหลือกันในส่วนที่เป็นเรื่องส่วนรวม แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันย่อมก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน นอกจากการได้ร่วมกันทำงานเองให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายแล้ว ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนมีการสนิทสนม เป็นความรักในหมู่คณะเดียวกัน ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน

(2) ความเสียสละ การเสียสละทั้งร่างกายและแรงใจ รวมถึงการถวายปัจจัยต่างๆ เพราะการจัดงานแต่ละครั้งวัดและคณะผู้จัดงานจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าการจัดงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง จะได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการและท้องถิ่นก็ตามแต่ทางวัดและคณะผู้จัดงานก็ต้องจ่ายค่าบริการจัดการในหลายเรื่อง โดยเฉพาะชาวบ้าน โนนเมืองเองที่เสียสละร่างกาย เสียสละเวลา มาช่วยทางวัดจัดเตรียมงานทั้งก่อนวันงาน ในวันงาน และหลังจากเสร็จสิ้นงาน ซึ่งชาวบ้านที่มาช่วยงานจะเกิดความภูมิใจว่าได้ตอบแทนบุญคุณของเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่ได้ปกป้องคุ้มครองให้มีความสุข ความเจริญ สืบมาและได้ช่วยเหลืองานของวัดที่เป็นวัดในชุมชน ผู้คนที่เสียสละมาช่วยงาน ไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ มาด้วยใจรัก ศรัทธาในศาสนาและเจ้าปู่ศรีสุทโธ แม้บางคนอายุมากไม่สามารถช่วยหรือทำอะไรได้ ก็มาเป็นกำลังใจคอยให้คำแนะนำ

(3) ความกตัญญู การปฏิบัติตามประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง นั้นเป็นการส่งเสริมความกตัญญูทศเวที โดยเฉพาะต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ พระรูปเหมือนอันศักดิ์สิทธิ์ของหลวงปู่คำดาที่ชาวบ้านเคารพบูชา เมื่อถึงช่วงกำหนดจัดพิธีประเพณี ลูกหลานไม่ว่าจะอยู่ไกลเพียงใดหากไม่ติดภาระจำเป็นจริงๆ ก็จะต้องมาร่วมงาน เพื่อแสดงความเคารพและศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ ด้วยการมากราบไหว้บูชา และร่วมในพิธีการบวงสรวง ตลอดจนการรำถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ นอกจากการแสดงความเคารพและศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธแล้ว ลูกหลานที่ไปอยู่ที่อื่นก็จะได้กลับมาบ้านเกิดพบปะ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้องหรือผู้ที่นับถือ ได้สอบถามทุกข์สุขซึ่งก็เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูทศเวที เช่นกัน การปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธบ้านโนนเมือง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งจะประกอบเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและทำให้คนในสังคม เป็นคนที่มีจริยธรรมที่ดีงาม ส่งผลให้สังคมนั้นมีความสงบสุขและเข้มแข็ง

2.6 แนวคิดและความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

จากพื้นฐานความเชื่อของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีและหมู่บ้านใกล้เคียงในเขตอำเภอบ้านดุงซึ่งเชื่อว่า นาค มีจริง และถือว่านาคเป็นสัตว์กึ่งเทพสามารถจำแลงแปลงกายได้ นาคตัวจริงมีลักษณะเป็นงูตัวใหญ่ มีหงอน มีเกล็ดสีดำมะเมื่อม นิสัยมีทั้งดีและค่อนข้างดุร้าย มีทั้งอยู่ใต้บาดาล จะขึ้นมาสู่โลกมนุษย์ในบางโอกาส ยังไม่เคยมีใครได้เห็นตัวจริงของพญานาคด้วยตาตนเองจะมีเพียงแต่ในนิมิต อย่างไรก็ตามนาคที่ปรากฏตามวัดหรือพุทธสถานก็เป็นการจินตนาการของช่างปั้นช่างเขียน นาคมีส่วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับพราหมณ์และชนชาติที่มีถิ่นฐานอยู่ในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างมาก ในคำทำนายมหาสงกรานต์แต่ละปีจะมีฝนตกมากหรือน้อยในปีใด ก็จะขึ้นอยู่กับจำนวนนาคผู้ให้น้ำว่ามีกี่ตัวเป็นสำคัญ ในพุทธประวัติก็มีนาคเข้ามาเกี่ยวข้องกับด้วยหลายขั้นตอน กุลบุตรที่จะบรรพชาอุปสมบท ก่อนจะครองร่มผ้ากาสาวพัตร์ จะต้องนุ่งขาวห่มขาวสมมุติเป็นนาคก่อนแล้วจึงจะนำนาคนั้นไปบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์อีกต่อหนึ่ง จึงจะเป็นพระโดยสมบูรณ์ ตามวัดและอารามทางพุทธศาสนา หรือแม้แต่ตามเทวาลัยโบราณของศาสนาพราหมณ์อินเดียที่มีอายุนับพันปี ก็มักจะมียูปนาคประกอบอยู่ด้วยเสมอ เรื่องของนาคจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจใคร่รู้ของคนโดยทั่วไป จากการศึกษาประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ปรากฏว่าประเพณีดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นแนวคิดและความเชื่อหลายลักษณะ ดังนี้

2.6.1 แนวคิดทางด้านอำนาจเหนือธรรมชาติ

การประกอบพิธีกรรมที่รวมอยู่ในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีมีความเชื่อว่าอำนาจเหนือธรรมชาติจะเกิดขึ้นได้จากการบูชา เช่น ไหว้ บวงสรวงต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ เชื่อว่าอำนาจเหล่านั้นสามารถควบคุมวิถีทางธรรมชาติได้

2.6.2 แนวคิดทางด้านผีหรือเทวดาหรือวิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ในสังคมระดับชาวบ้านของภาคอีสานซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไร่ชาวนายังมีการนับถือผีหรือเทวดาหรือวิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าผีต่างๆเหล่านี้มีอำนาจเหนือธรรมชาติสามารถให้คุณหรือให้โทษแก่มนุษย์ได้ จึงมีการประกอบพิธีกรรมผสมผสานสอดแทรกควบคู่กับพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ไปด้วยกัน ดังนั้นเมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้ ชาวบ้านก็จะกระทำพิธีสักการะ เช่น ไหว้ บวงสรวง ภูตผี เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามที่เชื่อถือปฏิบัติกันมา

2.6.3 แนวคิดทางด้านสัญลักษณ์

ในการประกอบพิธีกรรมมีการใช้เครื่องบวงสรวง ซึ่งเป็นสิ่งสามารถบอกแนวคิดทางด้านสัญลักษณ์ กล่าวคือ ใช้เครื่องบวงสรวงเป็นสัญลักษณ์แทนความหมายด้านต่างๆ

เช่น ชั้น 5 ชั้น 8 มีความหมายว่า ให้ชาวบ้านประพฤติกฎปฏิบัติอยู่ในศีลในธรรม ตั้งฉัตรเงินและฉัตรทอง 9 ชั้นไว้ที่สี่ห้วมมโตะวางเครื่องบวงสรวง มีความหมายว่า เจ้าปู่ศรีสุทโธมีศักดิ์เป็นเทพชั้นสูงสุด(สัมภพณ์ สุวัฒน์ เกินดี วันที่ 16 พฤษภาคม 2554)

2.6.4 ความเชื่อทางไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เวทย์มนต์คาถา สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือมนุษย์และโซกลาง ความเชื่อทางไสยศาสตร์จึงเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ การติดต่อกับผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติทำได้โดยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์เพื่อความโชคดี ความสำเร็จ ความสุขและความปลอดภัย และเพื่อทำลายหรือขจัดปัดเป่าสิ่งอัปมงคลและภัยพิบัติทั้งปวง (พิทยา บุรารัตน์ 2537: 105-106)

ในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยจำแนกความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ได้ดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านที่มาร่วมงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เชื่อว่าสามารถเชิญวิญญาณเจ้าปู่ศรีสุทโธมารับรู้หรือร่วมพิธีกรรมและรับเอาเครื่องบวงสรวงที่ชาวบ้านปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่อดีต และรับรู้การแสดงเคารพนับถือและศรัทธาจากชาวบ้าน โดยชาวบ้านจัดเครื่องบวงสรวงตามธรรมเนียมปฏิบัติครบถ้วนถูกต้อง การแก้บนของชาวบ้าน ซึ่งจะแก้บนด้วยเครื่องบวงสรวง หรือถ้าบนด้วยอย่างอื่นก็จะแก้บนเป็นการส่วนตัวที่ศาลในป่าคำชะโนด

ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณเจ้าปู่ศรีสุทโธของชาวบ้านโนนเมือง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงระบบความเชื่อของชาวบ้านในท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การเคารพนับถือในสิ่งอันเดียวกัน ย่อมสร้างความผูกพันและความเป็นพวกเดียวกัน และเป็นการควบคุมความประพฤติของชาวบ้านซึ่งเป็นลูกหลานให้อยู่ในจารีตประเพณีและศีลธรรมอันดี สร้างความสามัคคี ความเสียสละ และความเป็นปึกแผ่นของสังคม

2) ความเชื่อเกี่ยวกับโซกลาง โซก หมายถึง สิ่งที่น่ากลัวไปให้โดยคาดหมายได้ยาก ราง หมายถึง เครื่องหมายที่ปรากฏให้เห็นโดยอาจจะบอกผลดีหรือผลร้าย (ชะลอ บุญช่วย 2532:70) ชาวบ้านโนนเมืองมีความเชื่อตามคนรุ่นก่อนสืบต่อกันมาว่า การได้ประกอบพิธีกรรมในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ จะนำมาซึ่งความมีโชคและความเป็นสิริมงคล เช่น การบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ การทำบุญเลี้ยงพระ การร่วมทำบุญถวายไฟวัด ชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธมีความขลัง มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถคลั่งบันดาลโชคลาภและความเจริญรุ่งเรืองแก่ผู้เคารพนับถือ

3) ความเชื่อเรื่องอำนาจเร้นลับของเจ้าปู่ศรีสุทโธและป่าคำชะโนด ชาวบ้านโนนเมืองเชื่อว่าผู้ทรงศีล (ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมการบวงสรวง) ในขณะที่ทำพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ มีอำนาจพิเศษหรืออำนาจเร้นลับในการที่จะสามารถติดต่อกับวิญญาณต่างๆ ที่จะมาช่วยคุ้มครองปกป้องรักษาหมู่บ้าน ให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล มีน้ำท่าทางน้ำไร มีพืชพรรณธัญญาหารอุดมสมบูรณ์

2.6.5 ความเชื่อเกี่ยวกับการขนาน

1) การขนาน คือ การอ้อนวอนร้องขอต่อสิ่งศักดิ์ที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ สามารถคลั่งบันดาลให้เกิดอะไรก็ได้ตามที่ร้องขอ (ผอຍផា ព័ន្ធព្រៃក 2542: 30-80) ชาวบ้านโนนเมือง และชาวบ้านทั่วไปมีความเชื่อในเรื่องการขนานที่จะให้เจ้าปู่ศรีสุทโธช่วยเหลือในสิ่งที่ถูกต้อง ดึงงาม เช่น บ่นให้หายจากอาการเจ็บป่วย ให้มีงานทำ สอบเข้าเรียนต่อได้ มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีโชคลาภ เป็นต้น

2) การแก้บน หมายถึง การทำอย่างหนึ่งอย่างใดให้ขาดจากพันธะสัญญาที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ให้ไว้กับเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นต้น การแก้บนเกิดจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถติดต่อกับดวงวิญญาณได้ ชาวบ้านโนนเมือง และชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียง ต่างมีความเชื่อในเรื่องการขนานและการแก้บน เกี่ยวกับเจ้าปู่ศรีสุทโธ อันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้มีการจัดงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งนอกเหนือจากการรับช่วงจากผู้อาวุโสหรือคนรุ่นเก่าที่กระทำสืบต่อกันมา การขนานของชาวบ้านส่วนมากจะเป็นเรื่องให้งานกิจการประสบความสำเร็จ เจ้าปู่ศรีสุทโธก็จะช่วยเหลือ เมื่อประสบผลตามปรารถนาจะมีการแก้บนโดยการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ หรือจ้างภาพยนตร์มาฉาย (สัมภาษณ์ สุวัฒน์เก็นดี วันที่ 16 พฤษภาคม 2554)

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็นประเพณีท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากความเชื่อถือและศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งหมายถึงพญาสุทโธนาคราช พญานาคที่กลายร่างมาเป็นมนุษย์ (ตามตำนานหมายถึงผู้ปกครองเมืองคำชะโนด) ที่ชาวบ้านโนนเมือง บุคคลทั่วไปให้ความเคารพนับถือ ซึ่งเป็นศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ ตั้งอยู่ที่วัดศรีสุทโธ ในบริเวณป่าคำชะโนด บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี กำหนดจัดขึ้นตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี จุดประสงค์ที่สำคัญเพื่อแสดงความเคารพนับถือและศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ เพื่อให้ลูกหลานของชาวบ้านโนนเมือง ที่ไปตั้งรกรากอยู่ที่อื่นได้กลับมายังชุมชนร่วมทำบุญ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชนจากการที่ได้มาร่วมทำกิจกรรมที่เป็นส่วนรวมร่วมกัน และเพื่อเป็นการจรจร วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมที่ดึงมาของท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นสืบไป

บทที่ 4

พิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมานานหลายปี เกิดจากความเชื่อและความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งเป็นพยานาคที่ขึ้นมาอยู่บนโลกมนุษย์ ณ บริเวณคำชะโนด บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ในบทนี้ผู้วิจัยจะเสนอเนื้อหาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ พิธีบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธ และพิธีแก้บน ซึ่งเป็นพิธีกรรมสำคัญในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ดังนี้

1. พิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นในงานประเพณีบุญเดือน 6 หรือประเพณีบุญบั้งไฟ ของชาวบ้านโนนเมือง และทุกตำบลในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี กำหนดจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำของเดือน 6 จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมที่จัดขึ้นในพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งกำหนดจัดขึ้น ณ วัดศรีสุทโธ (คำชะโนด) เวลาประมาณ 09.09 น. มีรายละเอียด ดังนี้(สัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2554)

1.1 ความสำคัญของพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

การบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็นการแสดงความเคารพคารวะนับถืออย่างสูงแก่สิ่งที่มีความศรัทธาเคารพนับถือ โดยการนำเครื่องบวงสรวง ได้แก่ เครื่องเช่น ไหว้และดอกไม้ต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องหมายหรือสื่อสัญลักษณ์ในการแสดงความเคารพคารวะเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

1.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

1.2.1 อุปกรณ์ในพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เครื่องเลี้ยงบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ได้แก่

1) เครื่องแก้ เครื่องแก้เป็นเครื่องเลี้ยงสำหรับบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธเป็นสิ่งที่จัดขึ้นสำหรับบูชาเจ้าปู่ศรีสุทโธ ตามความเชื่อที่เป็นพิธีกรรมตามประเพณีนิยม เครื่องแก้ที่ใช้

ในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ประกอบด้วย หัวหมู, เป็ด, ไก่, ปลา, เหล้า, น้ำ, ผลไม้, ชั้น 5 ชั้น 8 ซึ่งประกอบด้วย (ดอกไม้ 5 คู่ เทียน 5 คู่ ดอกไม้ 8 คู่ เทียน 8 คู่) พาช้าวทิพ

ภาพที่ 4.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

2) บายศรี เป็นบายศรีทำจากใบตองประดับด้วยดอกไม้ ซึ่งประกอบด้วย บายศรีชุดใหญ่ 2 ชุด จำนวน 4 พาน และบายศรีชุดเล็ก 2 ชุด อีกจำนวน 4 พาน แจกกันใหญ่ ใต่ดอกไม้ 1 คู่

ภาพที่ 4.2 บายศรีที่ใช้ในพิธีบวงสรวง

1.2.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ทางวัดและฝ่ายจัดงานจะจัดเตรียมสถานที่ในลานวัด เพื่อเป็นสถานที่ประกอบพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยจัดสถานที่สำหรับผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ที่นั่งสำหรับประธานที่เป็นฆราวาส ผู้ที่เข้าร่วมพิธี ประชาชนผู้มาร่วมชมงานทั่วไป สถานที่สำหรับวางเครื่องเลี้ยงบวงสรวงเครื่องเช่นไห้วจะมีกระถางไว้ปักธูปหลายจุด ที่วางเชิงเทียน ภาชนะไว้สำหรับวางเครื่องเลี้ยงบวงสรวง ตกแต่งโต๊ะวางเครื่องเลี้ยงบวงสรวงโดยตั้งวางฉัตรเงินและฉัตรทองไว้ที่สี่มุมของโต๊ะโดยจัดโต๊ะมีผ้าคลุมไว้ไว้อย่างสวยงาม เพื่อให้ประชาชนได้วางเครื่องบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

1.2.3 อุปกรณ์ที่ชาวบ้านจัดเตรียมมาร่วมในพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ชาวบ้านที่มาร่วมพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธจะต้องจัดเตรียมสำหรับข้าว อาหารคาว อาหารหวาน ผลไม้หลายชนิดตามฤดูกาล ขนมห่อ (ข้าวและสี) ดอกไม้ ธูปเทียน บูหรี หมากพลู

ภาพที่ 4.3 เครื่องบวงสรวงที่ชาวบ้านนำมาร่วมในพิธี

1.3 ผู้เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรม

ผู้เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรมการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี นั้น ประกอบด้วย

1.3.1 ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม (ผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้ทรงศีล) จำนวน 1 คน เป็นผู้ที่มีความรู้พิเศษในเรื่องการประกอบพิธีกรรมการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธเป็นอย่างดี แต่งกายด้วยชุดนุ่งเขียวห่มเขียว ซึ่งจะเป็นบุคคลเดิมที่ฝ่ายจัดงานเชิญมากระทำพิธีทุกปี

1.3.2 ผู้ดำเนินการ ที่ได้รับการมอบหมายจากคณะกรรมการจากทางฝ่ายจัดงาน ให้เป็นตัวแทนวัดและชาวบ้านให้ช่วยเหลือและคอยอำนวยความสะดวกในการประกอบพิธีกรรม จำนวนตามความเหมาะสม รวมถึงผู้ที่จัดเตรียมเครื่องบูชาสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่จะต้องคอยดูแล จัดเตรียมเครื่องบูชาสักการะในขณะการประกอบพิธี

1.3.3 ประชาชนในพิธี ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หรือข้าราชการการเมืองในจังหวัดและอำเภอที่ทางคณะกรรมการการจัดงาน และทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงได้เชิญมาเป็นประธานในพิธีกล่าวเปิดงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

1.3.4 เจ้าหน้าที่จากทางคณะกรรมการการจัดงาน และจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง ที่มีหน้าที่ในพิธีและเป็นผู้กล่าวรายงาน

1.3.5 ชาวบ้าน ชาวบ้านโนนเมืองและชาวบ้านที่มาจากที่อื่นที่มาร่วมในพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปที่มาร่วมในพิธีเปิดงานและรอเวลาบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เมื่อพิธีถวายภัตตาหารสงฆ์ภายในกุฏิเจ้าอาวาสและพิธีแห่ขบวนรอบศาลาการเปรียญวัดเสด็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

1.4 ขั้นตอนพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ขั้นตอนพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จะเริ่มเวลาประมาณ 09.09 น. ของวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ก่อนถึงเวลาที่กำหนด ผู้ดำเนินการหรือตัวแทนคณะกรรมการการจัดงาน ก็นำเครื่องบวงสรวงเลี้ยงที่จัดเตรียมมาเตรียมไว้ที่โต๊ะสำหรับวางเครื่องบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เพื่อรอการประกอบพิธีกรรมต่อไป ซึ่งมีขั้นตอนในการประกอบพิธีการบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ดังนี้

ภาพที่ 4.4 นักปฏิบัติธรรมหรือผู้ทรงศีลผู้ทำพิธี

1) พิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เวลาประมาณ 09.09 น. ของวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 เมื่อผู้ดำเนินการ ได้นำเครื่องเลี้ยงมาจัดเตรียมบนโต๊ะแล้ว จากการสัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข ผู้ใหญ่บ้านโนนเมือง คนปัจจุบันกล่าวว่า เครื่องเลี้ยงที่ใช้ในการบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธเป็นเครื่องเลี้ยงในพิธีกรรมที่เป็นมงคล ซึ่งเรียกว่า เครื่องเก้า ซึ่งประกอบด้วยของ 9 อย่างที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเป็นของที่เป็นสิริมงคลต่อชีวิต ที่จัดมาเลี้ยงบวงสรวง ประกอบด้วย (สัมภาษณ์ สุวัฒน์ เกินดี วันที่ 16 พฤษภาคม 2554)

หัวหมู 9 หัว มีความหมายว่าบันดาลให้มีความอุดม สมบูรณ์ตลอดปี
 เป็ด 9 ตัว มีความหมายว่าบันดาลให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดปี
 ไก่ 9 ตัว มีความหมายว่าบันดาลให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดปี
 ปลา 9 ตัว มีความหมายว่าบันดาลให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดปี
 เหล้า(ขาวหรือสีก็ได้) 9 ขวด มีความหมายว่าบันดาลให้มีความสุข สนุกสนาน รื่นเริง

น้ำอ้อคดม (อย่างละสี่) 9 ขวด มีความหมายว่าบันดาลให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดปี
ทั้งฝน น้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำทำนาทำไร่ทำสวน

ผลไม้ 9 ชนิด มีความหมายว่าบันดาลให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดปี
ชั้น 5 ชั้น 8 อย่างละ 9 ชุด เอามารวมกัน

ชั้น 5 ประกอบด้วยดอกไม้ 5 คู่เทียน 5 คู่

ชั้น 8 ประกอบด้วยดอกไม้ 8 คู่ เทียน 8 คู่มีความหมายว่า
บันดาลให้ชาวบ้านอยู่ในศีลในธรรม

พาข้าวทิพ (สำหรับข้าวทิพ หรือชั้นข้าวทิพ) ประกอบด้วยข้าวต้มโรยด้วยงาสุก

ถั่วคั่ว น้ำผึ้ง สำหรับละ 9 อย่าง 9 พา มีความหมายว่าบันดาล
ให้มีความเจริญงอกงามตลอดปี

ภาพที่ 4.5 เครื่องบวงสรวง

ภาพที่ 4.6 เครื่องบวงสรวง

นอกจากเครื่องเก้า ที่ประกอบด้วยเครื่องบวงสรวงเลี้ยงทั้ง 9 อย่างแล้ว ผู้จัดเตรียมก็ยังมีเครื่องเลี้ยงอื่นๆ อีก มีกล้วย 2 เครือใหญ่ มะพร้าว 2 ทะลาย ต้นกล้วยและต้นอ้อยตั้งอยู่สี่มุมของโต๊ะ ไข่ต้ม 2 ถาดใหญ่ ข้าวต้มมัด 2 ถาดใหญ่ ขนมพื้นบ้านหลายชนิด ผลไม้เกือบทุกชนิดตามฤดูกาลและตามที่ท้องถิ่นมี บายศรี ทำด้วยใบตองประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ต่างๆ เพื่อใช้ในการทำพิธีบวงสรวงโดยนำเครื่องเลี้ยงและของทุกอย่างวางบนโต๊ะที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยส่วนมากจะจัดเป็นคู่ เพราะมีความหมายถึง คู่ศีลและธรรม (สัมภษณ์ สุวัฒน์ เกินดี วันที่ 28 กันยายน 2554) เมื่อทุกอย่างพร้อม ผู้ทรงศีลซึ่งเป็นผู้นำทำพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธก็เริ่มพิธีการ

1.5 บทสวดในพิธี

บทสวดที่ใช้ในพิธีนี้ เป็นบทสวดในพุทธศาสนา เริ่มด้วยการสวดบูชาคุณพระรัตนตรัย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่ร่วมพิธีกรรมใจสนิทแนบแน่นในคุณของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

อะระหัง สัมมา สัมพุทโธกะคะวา พุทธังกะคะวันตัง อะภิวาเทมิ
 สวากขาโต กะคะวะตา ธัมโม ธัมมังนะมีสสามิ
 สุปะฏิปันโน กะคะวะโต สาวะกะสังโฆสังฆัง นะมามิ

ต่อจากนั้นผู้ทรงศีลสวดบทพวงสรวงบูชาสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธโดยอ่านตามหนังสือ
ดังนี้

ภาพที่ 4.7 ผู้ทรงศีลทำพิธีอัญเชิญเจ้าปู่ศรีสุทโธ

สาธุ สาธุ สาธุ ณ บัดนี้ข้าพเจ้าขอ วันทาการวบูชา พญาศรีสุทโธ นาคราชผู้มีฤทธิ์
เกรียงไกรไพศาล ผู้มีญาณตาทิพย์จิตสำราญ ข้าพเจ้าขอบริวารทั้งหลายมาคุ้มครองเพื่อปกปักษ์รักษา
เพื่อประกอบพิธีในวันนี้เทอญ

อมินา สักการณะ ตั้งพุทธชั่งอภิบุชยามิ

อมินา สักการณะ ตั้งธรรมมังอภิบุชยามิ

อมินา สักการณะ ตั้งสังฆังอภิบุชยามิ

สาธุ สาธุ สาธุ ดอกไม้นี้ ดอกไม้ดีวิเศษ ดอกไม้เทพของสวรรค์ ดอกหนึ่งถวายภูมิเจ้าที่
เจ้ากรุงพาลี เจ้าปู่ศรีสุทโธ แม่ธรณีผู้มีฤทธิ์แก่กล้าทั่วผืนแผ่นดิน ดอกหนึ่งถวายพ่อพระอินทร์
พระพรหมยมราช ดอกหนึ่งพระธาตุเจดแก้วจุลณี ดอกหนึ่งถวายไม้ศรีมหาโพธิ์ ดอกหนึ่งถวาย
พระเจ้าโกฏิองใส ดอกหนึ่งถวายพระเจ้าเมตไตร ลงมาโปรดภัยข้างหน้า

อหังมิฐระทา อหังมิฐระโต สาธุ

พุทเธการะวะตา รัมมะการะวะตา สังฆะการะวะตา ลิกขาการะวะตา สมหาการะวะ
ตา อัมปะมาถะการะวะตา ปะภูตัสสาการะวะตา โสวะจัสสะตา อะหังวันทาณิสัมปะทา เกติ
การะวะตัง สุตังมัยหัง สะระณังคัจฉามิ วายังการะวะตัง สุหังพรหมมา โยติโหอะหังกาสังฆา
การะวะปิตัตถัง

ต่อจากนั้นผู้ทรงศีลสวดบททำน้ามนต์ธรรมนิสาร

โองการทำน้ามนต์ธรรมนิสาร

นะโมตัสสะ ะกะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทเธสสะ

นะโมตัสสะ ะกะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทเธสสะ

นะโมตัสสะ ะกะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทเธสสะ

พุทธีง สะระณังคัจฉามิ

รัมมัง สะระณังคัจฉามิ

สังฆัง สะระณังคัจฉามิ

พุตติยัมปิพุทธีง สะระณังคัจฉามิ

พุตติยัมปิรัมมัง สะระณังคัจฉามิ

พุตติยัมปิสังฆัง สะระณังคัจฉามิ

ตะตติยัมปิพุทธีง สะระณังคัจฉามิ

ตะตติยัมปิรัมมัง สะระณังคัจฉามิ

ตะตติยัมปิสังฆัง สะระณังคัจฉามิ

ต่อจากนั้นผู้ทรงศีลสวดบทเจริญพระคุณ

บทเจริญพระคุณ

อิติปิโสกะคะวา อะระหังสัมมา สัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะ
วิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถาเทวะ มานุสสานังพุทโธกะคะวาติ

สวากขาโต ะกะวะตา รัมโม สันทิภูจฺจโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก
ปัจจัตตัง เวทิตัพ โทวิญญู หิติ

สุปะฏิปันโน ะกะวะโต สวากะสังโฆ อุษุปะฏิปันโน ะกะวะโต สวากะ
สังโฆญาปาปะฏิปันโน ะกะวะโต สวากะสังโฆ สามิจิปะฏิปันโน ะกะวะโต สวากะ
สังโฆยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัญญะปุริสะ ปุคคะลานิ เอสะ ะกะวะโต สวากะสังโฆ
อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชะลิ ะระณีโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ

อติปิโสภะกะวา มือข้าพเจ้าทั้งสิบนิ้ว ยกขึ้น บังคมนมัสการข้าพเจ้าระลึกนึก
 สรรเสริญเจริญพระคุณ พระบิดา 21 คุณมารดา 12 คุณแม่โพสพ 39 คุณพระพุทธเจ้า 56 คุณ
 พระธรรม 39 คุณพระสงฆ์ 14 คุณแม่พระชนนี 21 แม่พระคงคา 12 คุณพระเพลิง 6 คุณพระ
 พราย 7 คุณอักษร 41 คุณอักษระ 33 คุณพระอาจารย์ 10 ทศน์ คุณพระอุปัชฌาย์ คุณพระ
 กรรมวาจา คุณพระอนุสาสนาจารย์ คุณอัสวาท คุณปัสวาท คุณมิตรสวาท คุณณะดวงแก้ว 3
 ประการ คุณศีล 5 คุณศีล 8 คุณศีล 10 คุณศีล 227 คุณมรรค 4 คุณผล 4 คุณนิพพาน 1 จึงรวม
 เป็นคุณพระนวะะโลกุตตะระธรรม ด้วยเขขาข้าพระพุทธเจ้าจะขอทำการสิ่งใดๆ ของใจให้ประสิทธิ์
 คุณพระถาณีนารอด คุณพระถาณีนารายณ์ คุณพระถาณิดาไฟ คุณพระถาณีน้าวิ้ว คุณพระถาณี
 ประลัยโกฏิ คุณพระถาณีพิลาภ คุณพระถาณีบรมโกฏิ คุณพระถาณีปัญญาสด คุณพระถาณีสัมมิตร
 คุณพระถาณีสู่ผู้มีอิทธิฤทธิ์ทั้ง 108 พระองค์ พร้อมทั้งผู้ที่ทรงมีฤทธาบารมิ คุณพระศิวะพระอิศวร
 คุณพระอินทร์ คุณพระพรหม คุณพระยม คุณพระกาฬ คุณพระนารายณ์อวตาร คุณพระ
 จัตุโลกบาลทั้ง 4 คุณพระมาตุลี คุณพระภูมิเจ้าที่พระเจ้ากรุงพาลี และพญาศรีสุทโธนาคราช อัน
 เป็นที่เคารพนับถือแห่งฝูงชน คุณพระทศพลคุณพระพุทธเจ้า ทั้ง 30 ทศน์ อันเป็นพระบารมีคุณ
 พระธรรมทั้งแปดหนึ่งหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ คุณพระศรีรัตนตรัย คุณพระธาตุคคาถา คุณพระ
 สถูปเจดีย์ คุณพระศรีมหาโพธิ์ อันรุ่งโรจน์ขั้ววาล คุณพระธรรมวิหาร 4 ทั้งหลาย คุณพระโมค
 คัลลา คุณพระสารีบุตร คุณพระอนนรุช คุณพระอุปกุเตระ คุณพระอานนท์ คุณพระภควัมบดี
 คุณพระตรีนิสิงเห คุณพระสีวลี คุณเลข คุณยันต์ คุณพินคาถา คุณว่านและคุณยา คุณตะกรุด
 พิสมร คุณผ้าประเจียดและมงคล คุณพระมหาศาสตราอันเรืองเดชวิเศษสุด คุณพระอาทิตย์ 6 คุณ
 พระจันทร์ 15 คุณพระอังคาร 8 คุณพระพุธ 17 คุณพระเสาร์ 10 คุณพระพฤหัสบดี 19 คุณพระ
 ราหู 12 คุณพระศุกร์ 21 คุณพระเกตุ 9 คุณพระพุทธเจ้าทั้งหลาย อันที่เคยได้อุบัติขึ้นมา ขอให้
 ประสิทธิ์สิทธิ์กัจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยัง ตะถาคะโต สิทธิเคโซ ชัยโยนิจัง สิทธิลาโก นิรัน
 ตะรัง สัพพะโสทธิ ภาวันตุเม

ผู้ทรงศีลใช้เทียนที่จุดบูชาครุนี้ หยดลงในขันน้ำ เพื่อทำน้ามนต์ธรรมสาร แล้วว่า
 พระคาถาประจุน้ามนต์ธรรมสารต่อไป

สีโลเม พุทธะเทวัญจะ นะลาเต พรหมมะเทวะตา อัททะเย นระกัณเจะวะ หะเถ ปะ
 ระเม สุราปาเถละ เพชรนะหลุกัณเจะวะ สัพพะกัมมะ ประสิทธิเม สมุหะติ สมุหตา สมุหะเสนา
 ลุยยะถอนยะ คัตตะตะ คัตตะมุหิโอกาเสติ ดิตถาหิสมุหะโต อะระหังพุทโธ นะโมพุททาเย นะ
 คือ องค์กรกุณกุสันโธ โม คือ พระโกนาคม พุทธ คือ พระพุทธะกะสพธา คือ พระสัมมานะ
 โคดม ยะ คือ พระศรีอาริยะเมตตรัย

ขอเดชะพระบารมี พระพุทธเจ้าทั้ง 5 พระองค์ จงเสด็จลงมาทำหราบปราบหมู่มาร
ไพรี ทั้งฝูงผีปีศาจราหูทนต์ ทั้งผีภูตและผีพราย ทั้งโปงเปรตอสุรกาย ที่แก่งกระทำมารยาสาโดย
แก่งให้มิโรคภัยไข้โรคา ผิดตายโหงผิดตายท่า จงอย่ามากล้ากลายสารพัดที่สุดอาวูททั้งหลาย ขอให้
เกรี้ยวกราด ปราบสัตว์ทั้งหลายที่ชั่วร้ายเหลือขนาด ทั้งอุบาทว์และจัญไร ทั้งคุณทั้งไสยที่เขาใช้ให้
มาทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังทั้งเบื้องล่างและเบื้องบนอีกทั้งคุณผีและคุณคน หุ่นไล่กาฝ้าพยนต์
และอาถรรพณ์ทั้งหลายที่เขาฝังไว้ในหนทางในระหว่างประตูยนต์ ขอเดชะพระสัพพัญญูเจ้าจงลง
มาทำลายล้างด้วยวิชา ข้าพเจ้าจะขออาราธนาถึงคุณพระสงฆ์ผู้ทรงศีลอันบริสุทธิ์ สวดมนต์วัน
สายลัญจันทำเป็นน้ำพระพุทธรูปมนต์เป็นมงคลล้างโทษทัณฑ์ให้ห่างหาย สรรพทุกข์ สรรพโศก
สรรพโรค สรรพภัย สารพัดเสนียดจัญไร วินาศสันติ ขอให้ปราศจากอันตรายทั้งหลายทั้งปวง
จนหนีห่างไกลออกไปจากเขตสถานนอกขอบจักรวาล ณ บัดนี้ พุทธังจักกะวารัง อะหังปิตตังขานามิ
ธัมมังจักกะวารัง อะหังปิตตังขานามิ สังฆังจักกะวารัง อะหังปิตตังขานามิ คัตตะมุหมิโอม จตุโกณจา
มหายันตัง อักขระสันตัง คาถาสันตัง วิกริงคะเร ทุดิยัมปิ จตุโกณจา มหายันตัง อักขระสันตัง
คาถาสันตัง วิกริงคะเร ตะติยัมปิ จตุโกณจา มหายันตัง อักขระสันตัง คาถาสันตัง วิกริงคะเร

หลังจากนั้นผู้ทรงศีลก็สวดบทชุมนุมเทวดา

ผู้ทรงศีลกล่าวให้ผู้ที่มีร่วมงานทุกคนที่อยู่ในบริเวณนี้ ถ้าตั้งใจ พนมมือฟังในการ
กล่าวโองการไปตลอด จากหมอบผู้ประกอบพิธีก็จะเป็นมงคลอย่างดียิ่ง

สะมันตา จักกะวาเพสุ อัตรากัจฉันตุ เทเวตา สัทธัมมัง มุนิราชัสสะ สุนันตุ สักกะ
โมกขะทัง สรรษชัง สะเสนัง สะพันฐุง นะรินทัง ปะริตตา นภาโว สะทา รักขะตุติ ะริตตะวา
นะเมตตัง สะเมตตา ะทันทา อะวิกขิต ตะจิตตา ปะริตตัง ะฉันตุ สักเค กามะ จะรูเป คิริสิ
ชะระตะเถ จันตะลิกเข วิมานะทีเปรัฏฐะ จะกามะ ตะรุวะนะ ะหะเน เคาหะวัตถุมหิเขตเต กุมมา
จายันตุ เทวา ชะละละละ วิสะเม ยักขะคันธัพ พะนาคา ตัญญันตา สันติเกยัง มุนิวะระ ะจะนะง
สาธะโวเม สุนันตุ ธัมมัสสะวะ นะกาโลอะยัมกะทันตา ธัมมัสสะวะ นะกาโลอะยัมกะทันตา
ธัมมัสสะวะ นะกาโลอะยัมกะทันตา

จากนั้นผู้ทรงศีลก็สวดบทอัญเชิญเทพทุกชั้น

ณ บัดนี้ ข้าพเจ้าจะขออัญเชิญท้าวไทยเทเวศร์ท้าวทิส

ข้าพเจ้าจะขออัญเชิญพระวิศณุกรรมก่อน ขอยอกรประณมกัมเกศา เพราะว่าท่านนั้น
เป็นผู้ที่รู้เรื่องงานการโยธา ขอเชิญให้ท่านเสด็จลงมาด้วยเพื่อจะได้ช่วยสร้างโรงราชพิธี ยาวรี
สามสิบหกห้อง ซึ่งจะได้เป็นที่รับรองปวงเทพไทเทวาที่จะได้อัญเชิญมาประชุมกันในวันนี้

สาธุ สาธุ ข้าพเจ้าจะขออัญเชิญผู้ที่เจริญด้วยบารมี สถิตยังที่สถานพิมานแมนแดน
สวรรค์ ตั้งแต่ชั้นดาวดึงส์ ทวีปไปถึงทั้งสิบหกห้องชั้นฟ้า ขออัญเชิญเสด็จลงมา เพื่อจะได้เป็นสักขี

พยานในงานการพิธี ทุกชั้นฟ้าทูลกราสีในบัดนี้ ขออัญเชิญเสด็จลงมาตามลำดับ เชิญประทับในโรงราชพิธี

ข้าพเจ้าขออัญเชิญทวยเทพทั้งหลายให้แจ้งประจักษ์ตามหลักการอันพระสยามบรมพรหมญาณ พระอิศวร พระนารายณ์ ท้าวสักกะเทวราช พระพรหมาธิราชเจ้า ท่านท้าวมาตุลี ท้าวลิวราช สหสนัย ไตรตรีง อัญเชิญถึงท่านท้าวมหาพรหม ท้าวกบิลพรหม และพระพรหม ทุกๆ องค์พรหมที่เหมาะสมกับงานการพิธี นอกจากนี้ก็ยังมีเหล่าอมรินทร์อินทราสมเด็จพะแม่อุมาเทวี พระนางลักษมี พระนางสุรัสวดี และยังมีเทพอรชุนผู้ประกอบด้วยบุญฤทธิ์ พระอาทิตย์ พระจันทร์เชิญมาด้วยเหล่าเทเวศร์เทววงมาช่วยกันในวันนี้

นอกจากนั้นก็ยังมี เทพนารีทั้งหลายไม่ต้องอวดถาธิบายระบุนาม ข้าพเจ้าเฝ้าพยายามจะอัญเชิญท่านทุกพระองค์ จงเสด็จลงมาท้วหน้ากัน

ลำดับต่อจากนี้ ก็ยังมีพระฤาษีชีไพร ที่ได้ทรงบำเพ็ญพรตอยู่ตามเทือกเขาและถ้ำไม่กำหนด ตั้งแต่พระฤาษีบรมโกฏ พระฤาษีนารอด พระฤาษีนารายณ์ พระฤาษีอิศวรมุนีภพ พระฤาษีประลัยโกฏี พระฤาษีโพธิสัตว์ พระฤาษีโคดม พระฤาษีโคบุตร พระฤาษีหน้าวัว พระฤาษีตาไฟ พระฤาษีจตุทิพเนตร พระฤาษีพรหมเมศร์ พระฤาษีพรหมมัง พระฤาษีเกศโกมุด พระฤาษีสัตบุษ พระฤาษีสัตตบง ท้าวกระทั่งพระฤาษีพิลาภ พระฤาษีพิรอดยอดตำรับและพระฤาษีเพชรลูกกัณฑ์ พระฤาษีปัญญาสด พระฤาษีไกรสรณ์ ขออัญเชิญทั้งร้อยแปดพระองค์ที่ทรงศีลสังวรทั้งหมด ที่ทรงพรตพรหมจรรย์ อาศัยอยู่ทุกถิ่นสถานป่าหิมพานต์ เขาไกรลาส สัตตบงกช ขออัญเชิญท่านทั้งหมดจงเสด็จมาประสิทธิ์ประสาทพรให้เจ้าภาพจงถาวรวัฒนา ณ บัดนี้

ไซ้แต่เท่านั้น ท่านท้าวชมพูทวีป เจ้ากรุงพาลี พระกุนีเจ้าที่อันเรื่องอำนาจ เมื่อได้ยินเสียงก้องร้องประกาศด้วยใจสะอาดปราศจากราคะ ทั้งแม่พระชนนีแม่พระคงคา แม่พระเพลิง แม่พระพายที่เคารพ อีกทั้งแม่พระโพสพ และพระพิรุณ อันมีพระเดชพระคุณที่ยิ่งใหญ่ ข้าพเจ้ามีใจภักดี ศรีทธาเกล้า ทั้งเจ้ากรรมนายเวร เจ้าเกณฑ์ชะตา พระยายมราช ยมบาล ทั้งเทวทูตนายทหารของเสด็จมาป้องกันอันตราย ขอให้ปิดโรคปิดภัยปิดเสนียดจัญไร บันดาลโชคให้มีชัย ข้าพเจ้าจึงใคร่ ขออัญเชิญท่านทั้งหลายให้มาประชุมกันในงาน ขอเชิญท่านจงเสด็จลงมาสู่โรงราชพิธีทุกๆ พระองค์ ในบัดนี้เถิด

อีกทั้งครุฑาवासูกี กินรี กินรา กินนร เพชรพระยาธรที่เขาไกรลาสหิมพานต์ พิมานแมนแดนสวรรค์ สถานพิมานฉิมพลี ข้าพเจ้านี้ขออัญเชิญมา

ขอเชิญพระราหู พิเภก ทศกรรฐ์ กุมภกัณฑ์ อินทรชิต รามสูร เรื่องฤทธิ์ ท่านท้าวคีรีเนตร ท่านท้าวเวสสุวรรณ ท่านท้าวหัสกรรณ ท่านท้าวหิรัญสู วิรุพหก วิรุปักข์ นนทักข์

อนันตชัย พระพิลาศผู้มีพระคุณ ขอให้มาช่วยเจือจุนหนูนาค โปษภโยไม่ให้มาช่วยด้วยเกรงฤทธา
บารมีใครจะกระทำย่ำยีไม่แล้วพาน ขออัญเชิญทุกๆท่านที่ได้เฝ้าพระนามมาประจำโรงราชพิธี

อีกทั้งท่านท้าวเจ้ากรุงบาดาล เจ้าปู่ศรีสุทโธพญานาคราชา ท้าวพุมงคลราชา นาคราชา
คนธรรพ์ นาฎกเวณผู้เป็นใหญ่ วิชาธร วิทยาธร จงขึ้นมาช่วยอวยพรให้โชคชัยขอเชิญให้มา
ประทับในโรงราชพิธีเพื่อจะเป็นสักขีพยานการมงคลในครั้งนี้

ในลำดับต่อจากนี้ไปข้าพเจ้าจะขออัญเชิญเชื้อพระวงศ์ตั้งแต่องค์พระปฐมบรมจักรีวงศ์
พระมหากษัตริย์ในแผ่นดินไทยทุกๆพระองค์ ตั้งแต่บรรพบุรุษที่มีมาและผู้ที่มีพระคุณต่อ
ประเทศชาติทุกท่าน ขออัญเชิญมาในงานการมงคลในครั้งนี้เพื่อจะได้เป็นที่มัสกัศรีและสิริมงคล
เพราะว่าพระองค์ท่านได้บันดาลช่วยดูแลผลอันสมบูรณ์ขอให้มาช่วยเจือจุนด้วยบุญบารมีในคราว
นี้ด้วยเถิด

นอกจากนี้ยังมีองค์เทพ องค์พระฤาษีผู้ที่แก่ชรามาไม่ไหวมาไม่ทันต่อเหตุการณ์
ข้าพเจ้าขออัญเชิญท่านให้ใช้ในการปาฏิหาริย์อิทธิฤทธิ์สำรวมจิตย่นหนทางมาเพื่อจะได้เป็นการ
ทันต่อเวลาที่ได้กำหนดเมื่อท่านทั้งหมดมาพร้อมหน้ากันแล้วก็จะช่วยอวยพรเพิ่ม บารมีผู้ที่อยู่ใน
ที่นี้จงยกมือพนม นอบนบจบถึงหัว เพื่อจะได้รับยันต์ไว้ป้องกันตัวตลอดไป พนมมืออธิษฐานใจ
ขอบารมีเอาเอง

ขออัญเชิญคุณครูผู้รู้ไสยศาสตร์ทุกๆ วงการ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทประทานวิชามา
เป็นสมบัติของส่วนตัว ตั้งแต่ประถมชั้นประถมศึกษาปด ทั้งครูสอนครูหัด ครูแนะครูนำหรือครู
พักลักจำตามบรรดาที่ท่านได้ล่วงลับไปแล้ว ข้าพเจ้ายังซาบซึ้งถึงพระคุณของท่าน ก็ขออัญเชิญมา
ด้วยโดยพร้อมเพรียงกัน

เมื่อทุกท่านได้สดับทราบการอัญเชิญแล้วก็ลงมาประชุมกันเพื่อจะได้ช่วยเป็นสักขี
พยานอวยพรเพิ่มโพธิสมภาร ให้กับเจ้าของงาน ที่มีจิตมุ่งตรงด้วยความดีทั้งหลายและผู้ที่อยู่ในที่นี้
ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่อยู่ในบริเวณงานการพิธี ก็ขอให้ได้รับบารมีโดย
พร้อมเพรียงกัน พ้นจากความทุกข์รับแต่ความสุขสำราญมีโชคมีลาภนานาประการ ที่ได้มีจิตคิด
สร้างสรรค์ ระลึกถึงพระคุณของท่านจึงได้จัดเป็นงานการมงคล ขึ้นมาในวันนี้ (ร่ำรวยทุกท่านเทอญ)

จากนั้นผู้ทรงศีลอ่านโองการ

ถึงแม้ว่าจะว่าปากเปล่าได้ก็ต้องใช้คัมภีร์ถืออ่าน (เรียกว่าอ่านโองการ)

พุทชงทาพะสะ ฐัมมังทาพะสะ สังฆังทาพะสะ วันทิตตะวา อาจารย์เยปาทั้ง อันตะรา
ยะ วินัสสันติ สิทธิธัมมา สิทธิสังฆา สิทธิเตชา ชัยยะสิทธิ

พระพุทธะคุณนัง พระธัมมะคุณนังพระสังฆะคุณนัง

มาตาปิตา ครูอาจารย์เยทเวะ สัพพะคุณณะโตตถิถะวันตุเม

จากนั้นผู้ทรงศีลก็ทำพิธีถวายเครื่องเลี้ยงโดยผู้ทรงศีลจุ่มรูปขึ้นมาอีกกำมือหนึ่งปักที่เครื่องสังเวทที่ละดอกให้ครบ แล้วผู้ทรงศีลก็กล่าวนำทางคณะกรรมการจัดงานและประชาชนที่เข้าร่วมพิธีที่ว่าตามไป

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอกราบไหว้บูชา ทุกท่านที่มา จากการอัญเชิญ ที่ได้จัดสรร พากันสรรเสริญ ท่านผู้เจริญ ด้วยบารมี ตั้งจิตคิดมุ่ง เจ้ากรุงพาลี พระภูมิเจ้าที่ ชัยยะมงคล จงอย่ารำไรเร่งให้เกิดผล ได้จัดเครื่องบน ตั้งวางมากมาย พวกข้าพเจ้าน้อมเกล้าถวาย ผิดบ้างพลั้งใดๆ อภัยทุกท่าน ข้าพเจ้าทั้งหลาย เต็มใจจัดสรร ถวายเทพเทวัญ

ทุกท่านที่มา หัวหมวยศรี มีทั้งเหล้ายา เปิดไก่อุปปลา กุ้งปลาปลา ยา ต้มแดงต้มขาว จัดเข้าอันดับสาม มะพร้าวอ่อนกล้วยน้ำ มีตามต้องการ ผลไม้ 5 อย่าง แต่ครึ่งโบราณทุกสิ่งสำคัญ จัดสรรนำมา ทั้งขนมหวานมัน อันรสโอชา ขนมถั่วขนมนงา นำมาใส่จานหนุนเนื่องเฟื่องฟู เชิดชูสูงขึ้น นมเนยเผือกมัน ครบการพิธี

จากบทสวดนี้จะเห็นได้ว่าเป็นบทสวดเพื่อบวงสรวงสักการะบูชาเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นบทสวดเพื่อสรรเสริญถึงบุญคุณของเจ้าปู่ศรีสุทโธ เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และขอบุญบารมีของท่านทั้งหลายที่กล่าวมาจงปกปักรักษา ให้ลูกหลานปลอดภัยจากสิ่งเลวร้ายทั้งปวง

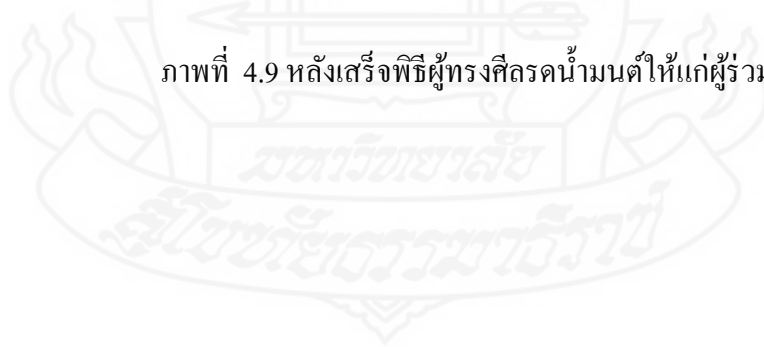

ภาพที่ 4.8 ผู้ทรงศีลสวดบวงสรวงสักการะสรรเสริญเจ้าปู่ศรีสุทโธ เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย

เมื่อผู้ทรงศีลทำพิธีบวงสรวงเสร็จแล้ว ผู้ทรงศีลจะรดน้ำมนต์ให้กับประชาชนที่มา
ร่วมงานแล้วก็จะมีการรับวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยเป็นผู้หญิงชาวบ้านจากองค์การบริหาร
ส่วนตำบลบ้านม่วงหลายหมู่บ้านรวมกัน ที่ได้ฝึกซ้อมกันไว้แล้วร่าถวายต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยแต่ง
กายแบบประเพณีท้องถิ่นชาวอีสาน จะเป็นการเปิดเครื่องเสวยประกอบกรร่าถวาย

ภาพที่ 4.9 หลังเสร็จพิธีผู้ทรงศีลรดน้ำมนต์ให้แก่ผู้ร่วมพิธี

ภาพที่ 4.10 การร่ำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

สำหรับชาวบ้านที่ไม่ได้จัดเตรียมสารพัดไป ก็จะหาซื้อสิ่งของภายในวัดจากร้านค้าที่ไปเปิดขายในวัดที่ทางวัดจัดที่ไว้ให้ขาย ส่วนมากจะซื้อน้ำอכלม นม เหล้า บุหรี่ ดอกไม้ ธูป เทียน ผลไม้ แล้วเอาวางรวมกับโต๊ะที่ทางคณะกรรมการการจัดงานเตรียมไว้อย่างเป็นทางการเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่ง ณ จุดที่มีการวางเครื่องเลี้ยงบวงสรวง ทางคณะกรรมการการจัดงานได้เตรียมผู้ดำเนินการไปช่วยแยกประเภทของเครื่องเลี้ยงบวงสรวงให้เป็นหมวดเดียวกัน เมื่อเสร็จงานแล้วทางคณะกรรมการการจัดงานก็จะนำมาแจกจ่ายให้ชาวบ้านที่ต้องการ เพื่อเป็นสิริมงคล เพราะชาวบ้านมีความเชื่อว่าเครื่องเลี้ยงบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ มีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อได้กินแล้วจะเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง

ภาพที่ 4.11 เครื่องบวงสรวงที่ชาวบ้านนำมาสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ภาพที่ 4.12 ชาวบ้านร่วมพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

นอกจากการนำมารับมาเลี้ยงบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธแล้ว ก็มีการร่วมทำบุญกับทางวัด โดยทางวัดได้จัดสถานที่สำหรับให้ชาวบ้านได้ร่วมทำบุญ มีการมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้ร่วมทำบุญ เช่น เหรียญพระ วัตถุมงคล ส่วนชาวบ้านที่นำอาหารมาถวายพระ เมื่อพระฉันเสร็จแล้ว ก็จะนำอาหารก้นบาตรพระมาร่วมรับประทานร่วมกัน มีอาหารต่างๆจะมาแบ่งปันกันและระหว่าง รับประทานอาหารกันก็จะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสอบถามถึงความเป็นอยู่สารทุกข์สุข กันและกัน และอาหารเหลือก็จะนำไปฝากครอบครัวที่นอญญาติมิตรที่ไม่ได้มาร่วมทำบุญก็จะ เป็นสิริมงคลทั้งผู้ให้และผู้รับเช่นกัน นอกจากนี้คณะกรรมการจัดงานได้จ้างศิลปินพื้นบ้านหมอลำ มาแสดงบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธและให้ชาวบ้าน นักท่องเที่ยว ผู้มาร่วมทำบุญ ประชาชน ทั่วไปและผู้มาร่วมงานได้ชมสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้มาร่วมงาน และกลางคืนก็มีการฉาย ภาพยนตร์บวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธและชาวบ้านได้ร่วมชม

ภาพที่ 4.13 การฉายภาพยนตร์บวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ที่มา :www.amulet.in.th

2. พิธีแก้บน

พิธีแก้บนในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีหลายประเภทแล้วแต่ว่าชาวบ้านหรือผู้มาสักการะจะบนบานไว้ว่าจะแก้บนแบบใด “บน” หมายถึง การอ้อนวอนร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ สามารถคลั่งคลานให้เกิดอะไรก็ได้ตามที่ร้องขอ ความเชื่อเช่นนี้มีมานานนับตั้งแต่โบราณกาล และฝังรากลึกอยู่ในความคิดของคนไทยจนยากจะไถ่ถอน คนไทยทุกเพศ ทุกวัย ทุกชั้นวรรณะ โดยเฉพาะตามชนบท เมื่อต้องการสิ่งใดที่คิดว่าเหนือความสามารถของตนหรือยากที่จะเป็นไปได้ ก็จะไปบนหรือบอกกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือ “เจ้า” ที่ตนเชื่อว่าจะบันดาลให้เกิดขึ้นได้สมปรารถนา และเมื่อสำเร็จแล้วก็จะถวายสิ่งของตอบแทนที่เรียกว่า “ของแก้บน” ซึ่งมักจะเป็นของที่ตนคิดว่าเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นชอบ (ฝอยผ่า พันธุ์พืช 2542:3083-3084) สำหรับของแก้บนที่เจ้าปู่ศรีสุทโธชอบคือการฉายภาพยนตร์และการบวงสรวง เมื่อผู้ทรงศีลทำพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธเสร็จสิ้นลงแล้ว ก็จะมีการรำถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธต่อ เสร็จจากรำก็จะมีการจุดบั้งไฟแสนบั้งไฟล้านและตะไลยักษ์ (ตะไลหมื่น) บวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

การแก้บนต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธส่วนใหญ่แล้วผู้ที่มาร่วมในพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธที่ได้ถวายของจัดเลี้ยงในพิธีก็จะถือว่าเป็นการแก้บนแล้ว จะเป็นสิริมงคลต่อตนเอง ประสบความสุขความเจริญตลอดปี ชาวบ้านที่เป็นลูกหลานของเจ้าปู่ศรีสุทโธทุกคนที่ไปทำมาหากินอยู่ต่างถิ่นเมื่อถึงงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ก็จะกลับมาพร้อมประเพณีเป็นประจำทุกปี แม้ไม่ได้นำของเลี้ยงมาถวายในพิธีใหญ่ประจำปี เพียงนำดอกไม้ ธูป เทียน ไปกราบไหว้เจ้าปู่ศรีสุทโธที่ศาลในคำชะโนดก็ถือว่าได้บุญได้กุศลเป็นสิริมงคลแก่ตนเองแล้ว (สัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข พฤษภาคม 2554)

1.2.1 ความสำคัญของพิธีแก้บนเจ้าปู่ศรีสุทโธ

พิธีแก้บนเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านที่ได้บนไว้ให้เจ้าปู่ศรีสุทโธช่วยเหลือ คลั่งคลานให้สมปรารถนา เมื่อสำเร็จตามปรารถนาแล้วได้มาถวายของตอบแทนที่เรียกว่า ของแก้บน ตามที่ตนได้บนบานไว้ การบนบานที่ชาวบ้านได้บนบานไว้กับเจ้าปู่ศรีสุทโธมีหลายประการได้แก่ บนบานให้หายจากอาการป่วยไข้ บนบานให้พ้นจากการถูกเกณฑ์ทหาร บนบานให้สอบเข้าเรียนต่อได้ บนบานให้สามารถสอบเข้าทำงานหรือหางานทำได้ บนบานให้ครอบครัวมีความสุข บนบานขอให้มิโชคลาภถูกหวยถูกล้อตเตอร์ี บนบานขอให้ทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง บนบานขอให้พืชผลการเกษตรการทำมาหากินเจริญรุ่งเรือง หรืออะไรต่างๆ อีกมากมาย

1.2.2 ประเภทการเก็บในพิธีการเก็บเจ้าปู่ศรีสุทโธ

พิธีเก็บในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วงอำเภอบ้านคุง จังหวัดอุดรธานี นั้น มีอยู่หลายประเภทด้วยกัน ผู้วิจัยจะได้กล่าวต่อไปตามลำดับตามความนิยมและความสะดวกของผู้มาเก็บ ดังนี้

- 1) การเก็บด้วยการถวายเครื่องเลี้ยงสักการะ
- 2) การเก็บด้วยการบวง
- 3) การเก็บด้วยการจ้างภาพยนตร์มาฉาย
- 4) การเก็บด้วยการจ้างหมอลำมาแสดง

1) การเก็บด้วยการถวายเครื่องเลี้ยงสักการะ การเก็บด้วยการถวายเครื่องเลี้ยงสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธ มีลำดับขั้นตอนในการเก็บดังนี้ผู้มาเก็บจะจัดเครื่องเลี้ยงถวายสักการะโดยมีขัน5ขัน8 หรือสำหรับอาหารคาวหวาน เหล้า ผลไม้ แล้วแต่ผู้ไปเก็บจะจัดตามกำลังทรัพย์ โดยนักธรรมหรือชาวบ้านโนนเมืองเรียกว่าจ่า ซึ่งอยู่ประจำที่ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธในป่าคำชะโนดเป็นผู้นำในการประกอบพิธีเก็บโดยผู้เก็บกล่าวคำตามนักธรรม หรือถ้าหากว่าบุคคลใดต้องการจะเก็บสักการะเอง ก็จะมีคำบูชาเจ้าปู่ศรีสุทโธติดไว้ที่ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธให้อ่านกล่าวด้วยตนเอง โดยถวายเครื่องเลี้ยงเก็บแล้วจตุรูป 9 ดอก ตั้งนะโม 3 จบ และกล่าวคำบูชาดังที่ติดไว้ที่ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ ดังนี้ กายะ วาจาจิตตัง อะหังวันทา นาคาธิบดี ศรีสุทโธ วิสุทธิเทวา ปุเชมิ (3 จบ) (สัมภาษณ์ บุญมี เขียวไทยสงค์ 16 พฤษภาคม 2554)

ภาพที่ 4.14 ชาวบ้านที่ร่วมพิธีอธิษฐานขอพรจากเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ภาพที่ 4.15 การจุดบั้งไฟบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

2) การแก้บนด้วยการบวช การแก้บนด้วยการบวชในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ จะมีอยู่ 3 ประเภท คือ การบวชพระ การบวชชี และการบวชชีพราหมณ์

(1) การบวชพระ คือการบวชโดยทั่วไป แล้วแต่จะบนบานว่าจะบวชวัดศรีสุทโธหรือบวชที่วัดไหนก็ได้

(2) การบวชชี คือการบวชของผู้หญิงที่ต้องทำพิธีโกนศรีษะ ถือศีลแปด และนุ่งขาวห่มขาว

(3) การบวชชีพราหมณ์ คือการบวชของผู้หญิงแต่ไม่ต้องโกนศรีษะ ถือศีลแปด และนุ่งขาวห่มขาว

3) การแก้บนด้วยการจ้างภาพยนตร์มาฉาย ชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธโปรดปรานชมภาพยนตร์และเชื่อว่าถ้าบนบานว่าฉายภาพยนตร์ถวายจะสมหวังตามที่ปรารถนา ใครที่จะแก้บนก็จะติดต่อกับทางวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงเพื่อหาวันเวลาและสถานที่ โดยจะฉายที่บริเวณลานวัดซึ่งติดกับป่าคำชะโนด แต่จากที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข ผู้ใหญ่บ้านโนนเมือง คนปัจจุบัน พบว่าปัจจุบันมีผู้ที่บนบานน้อยมากที่จะบนบานฉายภาพยนตร์ เนื่องจากว่าในปัจจุบันการฉายภาพยนตร์ไม่ค่อยจะมีแล้ว อีกทั้งยังมีราคาค่อนข้างแพงและหายาก การฉายภาพยนตร์จึงมีในช่วงที่มีการบวงสรวงใหญ่ประจำปีคือในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 โดยทางคณะกรรมการจัดงานจัดให้มีการฉายภาพยนตร์เพื่อบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธในตอนกลางคืน

4) การแก้บนด้วยการจ้างหมอลำมาแสดง ชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธโปรดปรานชมการแสดงหมอลำพื้นบ้านท้องถิ่นศิลปะอีสานเช่นกัน ใครที่จะแก้บนก็จะติดต่อกับทางวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงเพื่อหาวันเวลาและสถานที่ โดยจะมีการแสดงที่บริเวณลานวัดซึ่งติดกับคำชะโนด แต่จากที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน โนนเมือง คนปัจจุบัน พบว่าปัจจุบันมีผู้ที่บนบานน้อยที่จะบนบานจ้างหมอลำมาแสดง เนื่องจากว่าค่าจ้างคณะหมอลำมาแสดงมีราคาที่แพงมาก การแสดงหมอลำศิลปะพื้นบ้านท้องถิ่นอีสานจึงมีในช่วงที่มีการบวงสรวงใหญ่ประจำปีคือในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 โดยทางคณะกรรมการจัดงานจัดให้มีการแสดงหมอลำเพื่อบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธในตอนกลางวันเพื่อไม่ให้ตรงกับการฉายภาพยนตร์บวงสรวงถวายในตอนกลางคืน และเพื่อให้ชาวบ้านได้ชมทั้งสองอย่างได้ทั่วถึง (สัมภาษณ์ วิเชียร แสนสุข วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

จากการวิเคราะห์และการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านโนนเมืองยังคงยึดถือปฏิบัติประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธที่มีมาแต่อดีต ส่วนการเปลี่ยนแปลงนั้น

เป็นการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดที่ไม่ใช่ประเด็นหรือกิจกรรมหลักของพิธี พิธีกรรมที่เกี่ยวกับ ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา แม้อาจจะมีการปรับเปลี่ยนบ้างแต่ชาวบ้านก็ยังคงยึดถือ ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะชาวบ้านเชื่อว่าเป็นประเพณีอันศักดิ์สิทธิ์และเป็นพลังแรงศรัทธาของ ชาวบ้าน ดังที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่าพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุท โธที่ถือปฏิบัติกันมาในอดีตหลายปี ไม่ค่อยมีอะไรเปลี่ยนแปลง จะต้องทำพิธีกรรมต่างๆ ให้ครบ ทุกขั้นตอน (สัมภาษณ์ บุญมี เบ็ญไทยสงค์ วันที่ 10 พฤษภาคม 2554)

พิธีกรรมที่สำคัญในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ของ ชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ พิธีการบวงสรวงเลี้ยง เจ้าปู่ศรีสุทโธ และพิธีแก้บน ซึ่งจะกระทำในงานประเพณีและในโอกาสอื่นตามที่ชาวบ้านแต่ละ คนกำหนดไว้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิป്രายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธของชาวบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น ภูมิหลังของชาวบ้านโนนเมือง ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ และพิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธของชาวบ้านโนนเมือง ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1.1 ภูมิหลังของบ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

บ้านโนนเมือง เดิมชื่อบ้านคำชะโนด ตั้งอยู่ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี บ้านโนนเมืองแต่ก่อนคนทั่วไปเรียกว่า บ้านคำชะโนด ตั้งแต่ยังไม่เป็นหมู่บ้านโดยสมบูรณ์ เพราะแต่ก่อนเป็นบ้านฝากของ บ้านม่วงหมู่ 9 เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นบ้านคำชะโนดมีประชากรอยู่อาศัยเพียง 10 กว่าหลังคาเรือนเท่านั้น ต่อมาได้มีชาวบ้านต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้น เพราะความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ซึ่งอยู่ใกล้หนองน้ำคำชะโนด อีกทั้งบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านยังเป็นโนนอยู่บนที่สูงน้ำท่วมไม่ถึงจึงเหมาะเป็นอย่างยิ่งที่จะมาตั้งบ้านเรือนถิ่นฐานอาศัยอยู่ทำมาหากินและอีกเหตุผลหนึ่งที่สำคัญก็คือ อยู่ใกล้วัดศรีสุทโธและคำชะโนดซึ่งชาวบ้านมีความเลื่อมใสศรัทธาเชื่อถือเคารพในความศักดิ์สิทธิ์ของพญาศรีสุทโธ เมื่อมีจำนวนประชากรและครัวเรือนมากขึ้นชาวบ้านจึงได้มีการขอทางราชการแยกตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ และเป็นหมู่บ้านโดยสมบูรณ์แบบ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2538 และได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านคำชะโนดมาเป็นชื่อหมู่บ้านโนนเมืองตามทำเลที่ตั้งหมู่บ้านตั้งแต่นั้นมา

วัดศรีสุทโธ เดิมเป็นสำนักสงฆ์ สิริสุทโธ มีความเป็นมาที่ว่า เมื่อหลวงปู่คำตาสิริสุทโธ ซึ่งบวชและพำนักอยู่ในวัดวังทองได้ระยะหนึ่ง ท่านได้ย้ายมาตั้งสำนักสงฆ์เพื่อปฏิบัติธรรมที่ใกล้ๆ ป่าคำชะโนด ท่านได้พัฒนากบถก่อกองตั้งร่วมกับหลวงปู่จอม ยนต์สีโล ตั้งแต่บริเวณแห่งนี้นี้เป็นป่าดงดิบจนมีความเจริญและได้ตั้งเป็นวัดชื่อ “วัดศรีสุทโธ (คำชะโนด)” มาจนถึงปัจจุบันนี้

1.2 ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ชาวบ้านเรียกประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธว่าประเพณีทำบุญเดือนหก หรือประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมานานหลายปี จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ณ วัดศรีสุทโธ (คำชะโนด) บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี แม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมาหลายปีชาวบ้านยังคงยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณีประจำท้องถิ่น โดยมีศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธที่ตั้งอยู่ในคำชะโนดเป็นสิ่งแทนเจ้าปู่ศรีสุทโธ ชาวบ้านโนนเมืองทุกคน เมื่อถึงวันประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ จะมาร่วมทำบุญร่วมกันเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว งานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. แสดงความเคารพนับถือศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ
2. ลูกหลาน ญาติ ได้กลับมาชุมนุมพร้อมกัน ร่วมกันทำบุญอุทิศส่วนกุศล
3. จรรโลงศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น คือการทำบุญกับพระ บวงสรวงสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธและการรำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ
4. เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน

ขั้นตอนในการประกอบพิธีประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง มีขึ้น 1 วัน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 มีการถวายภัตตาหารเช้าและเพลแก่ภิกษุสามเณรมิพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ มีการรำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ มีพิธีแก้บนของชาวบ้านที่บนบานไว้กับเจ้าปู่ศรีสุทโธ มีการจุดบั้งไฟถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

กิจกรรมต่างๆ ในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธก่อให้เกิดคุณค่าทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ คุณค่าต่อบุคคล ซึ่งเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นต่อครอบครัว ญาติพี่น้อง คุณค่าต่อจิตใจของผู้ประกอบกิจกรรมนั้น และคุณค่าต่อชุมชนที่ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมจริยธรรมแก่ผู้ปฏิบัติ ทำให้สังคมมีความสงบสุข และสามัคคี

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ สะท้อนให้เห็นความเชื่อในหลายลักษณะได้แก่ ความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับการบนบาน และความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าปู่ศรีสุทโธ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ส่งผลให้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้

1.3 พิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

พิธีกรรมในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรม หลายพิธีกรรม ได้แก่

1.3.1 พิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ จัดขึ้นในวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เพื่อ แสดงถึงความเคารพอย่างสูงต่อสิ่งที่เคารพนับถือ โดยมีการทำพิธีบริเวณลานวัดติดกับกำแพงโนน ซึ่งผู้ทรงศีลจะทำพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ต่อจากนั้นผู้ ทรงศีลสวดบทบวงสรวงบูชาสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธ แล้วประชาชนที่มาร่วมพิธีบวงสรวงก็จะพนม มือตั้งใจฟังบทสวดบวงสรวง จากนั้นผู้ทรงศีลจะสวดบททำน้มนต์ธรณีสาร เสร็จแล้วสวดบท เจริญพระพุทธคุณต่อ ขณะสวดผู้ทรงศีลใช้เทียนที่จุดบูชาครุฑนั้นหยดลงในขันน้ำเพื่อทำน้มนต์ ธรณีสาร แล้วว่าคาถาประจูน้มนต์ธรณีสารต่อไป จากนั้นผู้ทรงศีลก็สวดบทชุมนุมเทวดา ผู้ทรง ศีลกล่าวให้ผู้ที่มีร่วมงานทุกคนตั้งใจ ให้พนมมือฟังในการกล่าว โองการไปตลอดจากหมอผู้ ประกอบพิธีก็จะเป็นมงคลอย่างยิ่ง จากนั้นผู้ทรงศีลก็สวดบทอัญเชิญเทพทุกชั้น เสร็จแล้วผู้ทรง ศีลอ่านโองการแล้วจุดธูปขึ้นมาหนึ่งกำมือไปปักที่เครื่องสังเวทิตละดอกให้ครบ แล้วผู้ทรงศีลก็ กล่าวนำให้ทุกคนที่เข้าร่วมพิธีว่าตาม

เมื่อผู้ทรงศีลทำพิธีบวงสรวงเสร็จแล้ว ผู้ทรงศีลจะรดน้ำมนต์ให้กับประชาชนที่มาร่วมงาน จากนั้นจะมีการรำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยเป็นผู้หญิงชาวบ้านจากหลายหมู่บ้าน ในตำบลบ้านม่วงร่วมกันรำ

1.3.2 พิธีแก้บน จัดขึ้นหลังจากเสร็จพิธีการบวงสรวง เพื่อให้ชาวบ้านที่ได้บน บานไว้ให้เจ้าปู่ศรีสุทโธช่วยเหลือ เมื่อสำเร็จตามความปรารถนาแล้วจะมาแก้บน ตามที่บนบาน เอาไว้เพื่อถวายตอบแทนที่เจ้าปู่ศรีสุทโธได้ช่วยให้สมความปรารถนา พิธีแก้บนเจ้าปู่ศรีสุทโธมี หลายประเภท ได้แก่

1) การแก้บนด้วยการถวายเครื่องเลี้ยงสักการะ จะจัดเครื่องเลี้ยงถวาย สักการะโดยมี ขัน 5 ขัน 8 หรือสำหรับอาหารคาวหวาน เหล้า ผลไม้ น้ำ แล้วแต่ผู้แก้บนจะจัด ตามกำลังทรัพย์ โดยสามารถแก้บนได้ที่ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธในกำแพงโนน

2) การแก้บนด้วยการบวช การแก้บนด้วยการบวชในประเพณีการ บวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธมีอยู่ 3 ประเภท คือ การบวชพระ การบวชชี และการบวชชีพรหมณ์ การแก้บนด้วยการบวชนี้แล้วแต่ว่าผู้บนบานไว้จะสะดวกบวชที่วัดไหนก็ได้

3) การแก้บนด้วยการจ้างภาพยนตร์มาฉาย ใครที่จะแก้บนก็จะติดต่อกับ ทางวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วงเพื่อหาวันและเวลาสถานที่

4) การแก้บนด้วยการจ้างหมอลำมาแสดง ใครที่จะแก้บนก็จะติดต่อกับทาง วัดและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์และผลที่ได้จากการวิจัยในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ของชาวบ้านโนนเมือง ผู้วิจัยมีข้ออภิปรายดังนี้

2.1 คุณค่าจากงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธที่ชาวบ้านโนนเมืองได้รับ คือจากการที่ชาวบ้านสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันเป็นเจ้าภาพจัดงานประเพณีนี้ ทำให้ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจที่ได้จัดงานประเพณีประจำอำเภอที่ยิ่งใหญ่และทำให้คนต่างถิ่นได้รู้จักเจ้าปู่ศรีสุทโธ ชาวบ้านโนนเมืองถือว่างานประเพณีนี้สำคัญที่สุดของหมู่บ้านและอำเภอ เพราะชาวบ้านโนนเมืองเป็นเจ้าของพื้นที่และถือว่าเป็นเจ้าภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสัญลักษณ์ของอำเภอบ้านดุง เป็นสถานที่เคารพนับถือศรัทธาของประชาชนทั้งอำเภอ เป็นเกียรติของชาวบ้านที่ได้จัดงานนี้ทุกปี ทำให้ผู้วิจัยมาวิจัยเพื่อที่จะให้ชาวบ้านท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปได้รู้จักประเพณีนี้อย่างเข้าใจ และถูกต้อง

2.2 พุทธศาสนามีความสำคัญและมีผลต่องานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ มาก ชาวบ้านโนนเมืองยังคงเลื่อมใสนับถือศรัทธาและปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนา ชาวบ้านโนนเมืองทั้งหญิงและชายยังคงเข้าวัดทำบุญปฏิบัติธรรมตามคนรุ่นก่อนที่ได้ปฏิบัติมา ทั้งวันปกติและวันพระ ด้วยคิดว่าถ้าใครทำผิดศีลธรรมจะถูกเจ้าปู่ศรีสุทโธลงโทษให้มีอันเป็นไป

2.3 ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ชาวบ้านยังคงยึดถือประเพณีนี้อย่างเหนียวแน่นมั่นคง การประกอบพิธีกรรมก็ยังคงรูปแบบเดิม เครื่องเลี้ยงบวงสรวงสักการะหลักคือเครื่องเก่า ส่วนที่มีมาเพิ่มก็เป็นของชาวบ้านที่มาร่วมพิธีนำมาเพิ่ม เหตุที่ประเพณีนี้มีการปฏิบัติสืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันเพราะมีการปฏิบัติตามจากคนรุ่นก่อนอย่างต่อเนื่องทุกปี และบอกเล่าเรื่องราวปาฏิหาริย์ อิทิตุทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าปู่ศรีสุทโธสู่คนรุ่นหลังได้รับรู้ ส่วนการเปลี่ยนแปลง การเก็บเงินด้วยการฉายภาพยนตร์ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เจ้าปู่ศรีสุทโธโปรดปรานนั้นไม่ค่อยมีแล้ว เนื่องจากในปัจจุบันมีราคาแพงและหายาก จะมีก็แต่งานพิธีบวงสรวงใหญ่ประจำปี ชาวบ้านก็เปลี่ยนมานิยมบนบานและเก็บเงินเป็นการถวายเครื่องสักการะและการบวชแทน

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

3.1.1 ควรนำผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

3.1.2 ควรนำผลการศึกษาจัดทำเป็นองค์ความรู้ เข้าสู่ระบบการศึกษาในหลักสูตรท้องถิ่น ให้นักเรียน นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า หรือไว้ในห้องสมุดท้องถิ่นและประจำจังหวัด

3.1.3 ควรบันทึกแต่ละขั้นตอนในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ด้วยวีดิทัศน์ที่ถาวร

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

3.2.1 ควรศึกษาประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่นอื่นๆที่มีอยู่ในจังหวัดอุดรธานี

3.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบประวัติเจ้าปู่ศรีสุทโธเชิงเปรียบเทียบในแต่ละตำนาน

3.2.3 ควรศึกษาเรื่องความเชื่อที่ปรากฏในงานประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

3.2.4 ควรศึกษาระบบนิเวศน์และการอนุรักษ์ป่าคำชะโนดให้อุดมสมบูรณ์และคงอยู่ตลอดไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ ธรรมวัตร (2530) *คติชาวบ้าน* มหาสารคาม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม
- ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2527) *ประเพณีการทรงผีเจ้านายและบทบาททางสังคม : ศึกษารณณ์
ในจังหวัดเชียงใหม่* จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- _____ . (2553) *ผีกีบพระ* ในเอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิดไทย นนทบุรี
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- _____ . (2527) *ผีเจ้านาย* กรุงเทพมหานคร พายัพ อ้อพเช็ท พริน
- คนัย ไชโยธา (2546) *สังคมวัฒนธรรมและพิธีไทย* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- เทพินทร์ มิ่งขวัญ (มปท) *ประวัติวัดศรีสุทโธ(คำชะโนด)* อุดรธานี
- ชวัช ปุณโณทก (2530) “ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวอีสาน” ใน
วัฒนธรรม พื้นบ้านคติความเชื่อ หน้า 350 – 392 พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____ . “บวชนาค, บุญ” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน*
เล่ม 7 หน้า 2217 - 2220
- _____ . “อุดรธานี, จังหวัด” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน* เล่ม 15 หน้า
5269 – 5289
- บุญเกิด พิมพ์วีระเมธากุล และนภาพร พิมพ์วีระเมธากุล (2545) *พจนานุกรม (เว้าอีสาน)
ภาษาถิ่นอีสาน* ขอนแก่น โรงพิมพ์คลังนานาธรรม
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน และนิพนธ์ อินสิน (2530) *ภาษาวัฒนธรรม* กรุงเทพมหานคร
โอเดียนสโตร์
- ฝอยฝ่า พันธุ์พัก (2542) “บนบานศาลกล่าว” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย*
ภาคกลาง เล่ม 7 หน้า 3083 - 3084
- ไพฑูรย์ มีกุล (2528) *รวมบทความวิชาการเกี่ยวกับอีสานศึกษา* มหาวิทยาลัย
สารคาม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- พิสมัย แสงจันทร์เทศ (2536) “เรื่องประเพณี พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับมเหศักดิ์ อำเภอนมไพร
จังหวัดร้อยเอ็ด” *ปริญาญานิพนธ์ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา*
(เน้นสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

- เพ็ญศรี วงษ์ไชยา (2540) “เรื่องประเพณีตรุษไทยภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ภิญโญ จิตต์ธรรม (2522) *ความเชื่อ : คติชาวบ้านอันดับ 5* สงขลา มงคลการพิมพ์
- มนัสกมล ทองสมบัติ (2535) “เรื่องประเพณีพะซุของชาวผู้ไทยบ้านหนองหญ้าไซ ตำบลหนองหญ้าไซ อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- ราชบัณฑิตยสถาน (2546) *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542* กรุงเทพมหานครนานมีบุ๊คส์ จำกัด
- รัชนีกร เศรษฐ์ (2532) *โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- วิรุทธ ไชยเพชร (2542) “เรื่องประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางพี่น้องจังหวัดมุกดาหาร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้น สังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- วิกรณ์ มากดี (2536) “เรื่องประเพณีบุญเบิกฟ้า จังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- วิจิตรา ขอนยาง (2532) “การศึกษาประเพณีไทยจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- ว. จินประดิษฐ์ (ม.ป.ป.) *มหาลาก ตะลุยสวรรค์ ฉบับพิเศษ*
 สวิง บุญเจิม (ม.ป.ป.) *ตำรามรดกอีสาน อุบลราชธานี สำนักพิมพ์*
 จังหวัดอุดรธานี *ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดอุดรธานี*
 กรุงเทพมหานคร อมรินทร์การพิมพ์
- สถาบันราชภัฏอุดรธานี (2546) *ข้อมูลวัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี* ขอนแก่น
 โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา
- สายทิพย์ นุกุลกิจ (2533) *วรรณคดีเกี่ยวกับขนบประเพณี* กรุงเทพมหานคร
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน

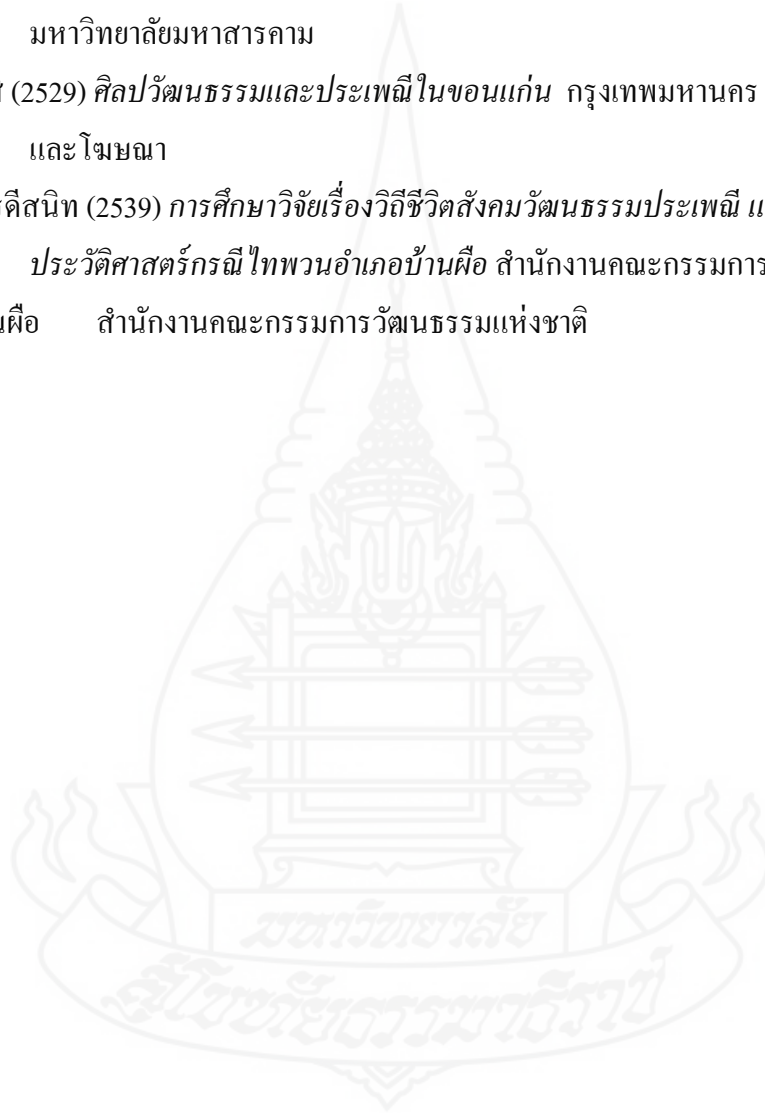
สุริยา สมุทรคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา (2533) *สัญลักษณ์สำคัญในบุญบังไฟ*

การวิเคราะห์และตีความหมายทางมานุษยวิทยา ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 สูดาพร หงษ์นคร (2539) “เรื่องประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญาตี๋เขียว ของชาวไทยยวน
 บ้าน สีคิ้ว ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ปริญญา
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์)
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อุดม บัวสี (2529) *ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในขอนแก่น* กรุงเทพมหานคร มังกรการพิมพ์
 และโฆษณา

ฤดีมน ปรีดีสนิท (2539) *การศึกษาวิจัยเรื่องวิถีชีวิตสังคมวัฒนธรรมประเพณี และ*

ประวัติศาสตร์กรณีไทพวนอำเภอบ้านฝาง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
 อำเภอบ้านฝาง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ภาคผนวก

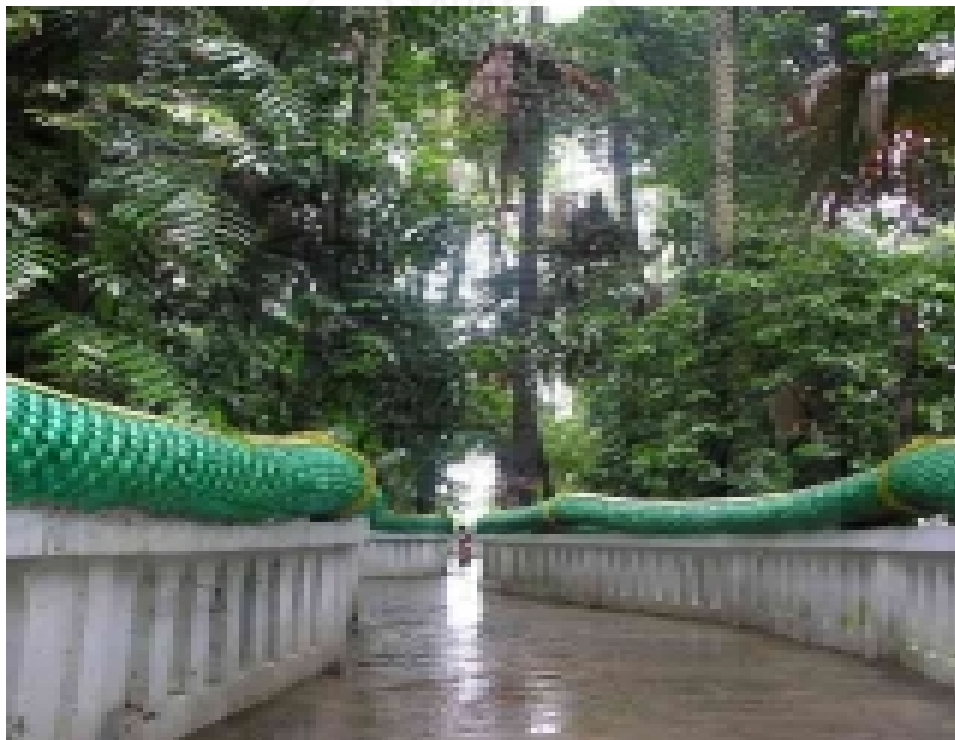

ภาคผนวก ก

รูปภาพ

ทางลงไปยังป่าคำชะโนด

ทางเดินไปสู่ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ

เจ้าปู่ศรีสุทโธที่ศาลในป่าคำชะโนด

ต้นไม้ใหญ่ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าปู่ศรีสุทโธสิงสถิตอยู่

สถานที่ทำบุญประจำวันเกิด

ชาวบ้านร่วมทำบุญ

สถานที่เช่าบูชาวัตถุมงคล

สถานที่จำหน่ายดอกไม้ ฐูปเทียน

พิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่ลานวัดศรีสุทโธ

ชาวบ้านแห่ขบวนบั้งไฟเข้าร่วมพิธีการจุดบั้งไฟถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

บั้งไฟสำหรับจุดบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ขบวนแห่นำการรำถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ชาวบ้านรำวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

สถานที่จุดบั้งไฟถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ภายในป่าคำชะโนด

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ในป่าคำชะโนด

ชาวบ้านรับวงสรวยถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธหน้าศาล ที่ป่าคำชะโนด

พิธีแก้บนในศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่ป่าคำชะโนด

เครื่องบวงสรวงเลี้ยงและเครื่องสักการะพิธีแก้บนในศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ ที่ป่าคำชะโนด

ชาวบ้านร่วมสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธในศาล ที่ป่าคำชะโนด

ผู้เข้าร่วมพิธีร่วมรำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธหน้าศาล ที่ป่าคำชะโนด

เวทีแสดงหมอลำ

ชาวบ้านร่วมชมพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธในศาล ที่ป่าคำชะโนด

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำชุมชน

เทิดทูน เบี้ยไทยสงค์ (2554, 23 กุมภาพันธ์) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย
ธวัชชัย ชาติดี บ้านเลขที่ 5 บ้านโนนเมือง หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

วิเชียร แสนสุข (2554, 14 มีนาคม) ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน บ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย
ธวัชชัย ชาติดี บ้านเลขที่ 63 บ้านโนนเมือง หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้จัดเตรียมงาน

บุญมี เบี้ยไทยสงค์ (2554, 23 กุมภาพันธ์) อดีตผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านโนนเมือง
สัมภาษณ์โดย ธวัชชัย ชาติดี ที่ป่าคำชะโนด บ้านโนนเมือง หมู่ที่ 11
ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

หลวงปู่เพ็ง ชันดีโต (2554, 16 พฤษภาคม) พระภิกษุวัดศิริสุทโธ(คำชะโนด) สัมภาษณ์โดย
ธวัชชัย ชาติดี วัดศิริสุทโธ บ้านโนนเมือง หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

สุรเชษฐ์ โครตรวงค์ (2554, 14 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ธวัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 130/1 บ้านโนนเมือง หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง
จังหวัดอุดรธานี

อุดม สงคำจันทร์ (2554, 14 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ธวัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 70 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้จัดเตรียมสถานที่

บรรจง สุทธิ (2554, 15 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ธวัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 41 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

เสาร์ ทองใบ (2554, 14 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ธวัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

แสวง เมืองศรี (2554, 14 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ธวัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 96 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

สากล อันแสน (2554, 15 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 83 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ประกอบการ

สุวัฒน์ เกินดี (2554,28 กันยายน) ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 78/1 บ้านวังทอง ตำบลวังทอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชาวบ้านทั่วไป

ไกรสี ศรีเกียรติ (2554,15 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

จิม ผาบบุญเรือง (2554,10 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

จักรพงษ์ แคนคำสี (2554,16 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 132 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

น้อม ประทุมวัน (2554,15 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

น้อย อาสาคดี (2554,10 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี บ้านเลขที่
12 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

นงลักษณ์ หาดจันทร์ (2554,16 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 136 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

บุญยัง ชมพู่เขา (2554,16 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 146 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ไพบุลย์ โคนดไธสง (2554,10 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 117 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ยุพินยา มियाชวา (2554,10 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 134 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

รุ่ง รุ่งสถิต (2554,15 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี บ้านเลขที่ 86
หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ลำควน โคตรสงคราม (2554,10 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชัชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 168 หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

- บุญทัน กลางบุรีรัมย์ (2554,14 มีนาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชวิชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 62 หมู่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- บรรจง ทุมพิดา (2554,14 มีนาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชวิชชัย ชาติดี บ้านเลขที่
18 หมู่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- บาดาล แคนคำสี (2554,10 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชวิชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 133 หมู่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- ประจักษ์ ประทุมวัน (2554,15 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชวิชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 120 หมู่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- พิมพ์ โพธิ์แก้ว (2554,16 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชวิชชัย ชาติดี บ้านเลขที่
72 หมู่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- เมธา โพระศุ (2554,16 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชวิชชัย ชาติดี บ้านเลขที่
170 หมู่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- วรวิภา อัดโคดคอน (2554,16 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชวิชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 173 หมู่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- สุทัศน์ ต่อเสนา (2554,15 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชวิชชัย ชาติดี
บ้านเลขที่ 25 หมู่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
- สนิท มุ่งมาตย์ (2554,16 พฤษภาคม) ชาวบ้านโนนเมือง สัมภาษณ์โดย ชวิชชัย ชาติดี บ้านเลขที่
1 หมู่ 11 ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง
จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ สกุล.....ตำแหน่ง.....
- 1.2 อายุ.....ปี ระดับการศึกษา.....อาชีพ.....
- 1.3 ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....
- 1.4 สัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....หรือ หน่วยงาน.....

ตอนที่ 2 ประวัติความเป็นมาของ

- บ้านโนนเมือง.....
- เจ้าปู่ศรีสุทโธ.....
- หลวงปู่คำตา สิริสุทโธ.....

ตอนที่ 3 ประวัติความเป็นมาของประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง
จังหวัดอุดรธานี มีประวัติความเป็นมาอย่างไร

ตอนที่ 4 พิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ

- 3.1 พิธีกรรมมีอะไรบ้าง

- 3.2 มีขั้นตอนและรายละเอียดอย่างไร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายรัชชัย ชาติดี
วัน เดือน ปีเกิด	17 มีนาคม 2511
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ) วิทยาลัยครูอุดรธานี พ.ศ. 2535
สถานที่ทำงาน	จังหวัดอุดรธานี
ตำแหน่ง	ประกอบอาชีพอิสระธุรกิจส่วนตัว

